şehir

kültür sanat

ISSN: 2548-0081

23

YEDİ ÇINAR | BEDESTEN | TUZLA GÖLÜ

KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

www.kayseri.bel.tr

Sınırları Zorluyoruz!

GOOD DESIGN
DESIGN AWARD 2017
A' DESIGN AWARD WINNER 2018

TSE

* Turkuaz Seramik'in Kalite Standartlarında Asma Klozetlerin yüke dayanaklılık testi **1000** kg ile yapılmaktadır.
* TSE tarafından yüke dayanıklılık testi 400kg ile ölçülmektedir.
* Çift yıldız belgesi olan firmalarda bu test 800 kg ile yapılmaktadır.

Turkuaz® SERAMİK | CeraStyle® SANİTARYWARE

444 23 34
www.turkuazseramik.com.tr
* CeraStyle Turkuaz Seramik A.Ş.'nin Tescilli Markasıdır.

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT
KASIM 2018 SAYI: 23
Ücretsizdir
Yerel Süreli Yayın
ISSN: 2548-0081
E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ
Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN DANIŞMANI
Yusuf YERLİ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Dursun ÇİÇEK

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU
Ahmet Selman AKYURT
Prof. Dr. Celalettin ÇELİK
Dursun ÇİÇEK
Fehmi GÜNDÜZ
Mustafa İBAKORKMAZ
Dr. Faruk KARAARSLAN
Ayşe ÖNDER
Salih ÖZGÖNCÜ
Osman YALÇIN
Yusuf YERLİ
İlyas YILDIRIM

FOTOĞRAF KURULU
Dursun ÇİÇEK
Ali SARAÇOĞLU
Abdullah KOÇ
Faik ÇİFTÇİ
Fatih S. Mehmet ÇOLAK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Ahmet Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN
Ali SARAÇOĞLU

REDAKSİYON
Mustafa İBAKORKMAZ
Rümeysa ERSÖZLÜ

KAPAK FOTOĞRAFI
Kemal GÖNEN

BÜSAM

İLETİŞİM
Milli Mücadele Müzesi
Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No.72
38050 Melikgazi / KAYSERİ
t: (0352) 220 70 50 - 90
sehir38@kayseri.bel.tr
www.kayseribusam.com

şehir
kültür sanat

YAPIM
bilge tasarım atölyesi

Barbaros Mahallesi Oymak Caddesi
Sümer Hukuk Plaza A-Blok No: 8 Kat: 10/55
Kocasinan - Kayseri
t: +90 352 221 16 16
bilgi@bilgegrafik.com

TASARIM
Ahmet Deniz DOĞAN
Şerife BOZDAĞ

İLLÜSTRASYON
Tuğba DÖKMECİ (s. 9, 28, 31)

BASKI
HAMDİOĞULLARI A.Ş.
Büyük Sanayi 1. Cadde
Elif Sokak 7/244-246-247
İskitler - ANKARA
t: +90 312 342 08 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dergimiz TÜRDEB -Türkiye Dergiler Birliği üyesidir.

▲ F.: Kemal Gönen | Hürmetçi Sazlığı - Yılkı Atları

başkandan...

Şehir'imizden Selamlar

Ekim ayı Ekin ayı olacak dedik, hem ekinimizi ektik hem de biçtik. Okuyan ve Okutan şehir olmayı vizyonumuza koyduk, gereği için elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Gayretlerimiz samimi olunca bereketi de sağanak olarak bize yansıyor. İlki ile Türkiye çapında ses getiren ve gıpta ile bakılan Kayseri Kitap Fuarı'nın ikincisi ilkini gölgede bırakacak bir başarıyı yakalamış oldu. Kendisi ile yarışan bir organizasyonun adı oldu Kitap Fuarı'mız. Erciyes'in çocuklarına zirvede olmak, zirvede kalmak ve zirveden etrafına bakmak yakışırdı zaten. Biz de Erciyes'in bu vizyonunu kendimize vizyon edindik.

Ekim ayı bizim için aynı zamanda BÜSAM bünyesinde bulunan Şehir Akademi'mizin ve Film Akademi'mizin güz dönemi atölyelerinin başladığı bir Ekin ayı. Akademi olmanın ağırlığına, derinliğine, kapsayıcılığına yakışır bir tempoda yoluna devam ediyor. Atölyelerimiz, Kayseri'mizde bulunan ve entelektüel bir ortam arayan kültür ve fikir adamlarımızın nefes alıp verebildiği bir buluşma mekânı olma misyonunu yerine getirmeye çalışıyor.

Yine Mustafa Miyasoğlu'nun hatırasına düzenlediğimiz hikâye yarışmamızın ödüllerini de kitap fuarında takdim ettik. Bunun yanı sıra Kayseri'mizin sembol isimlerinden Seyrani adına düzenlediğimiz ilk şiir yarışmamızın da sonuçlarını, şairlerimiz ve edebiyatçılarımızdan oluşan jüri üyeleri ile açıkladık. Kültüre ve edebiyata katkımız kesilmeden, bereketlenerek devam edecek.

7. sayısını çıkardığımız Şehir ve Sinema temalı Düşünen Şehir dergimiz de Türkiye genelinde ses getirmeye devam ediyor. Dergimiz gerek sosyal medyada ve gerekse basın ve akademik çevrede bizi daha güzel sayılar hazırlamaya motive eden bir ilgiyle karşılandı.

Şehir dergimizin 23. sayısı da bu eksende yine dolu bir içerikle huzurlarınızda.

Kayseri'mizin sembol şahsiyetleri bölümünde bu sayımızda Fatma Bacı ve ona atfedilen ve önemli bir kurumumuz olan Bacıyan-ı Rum var. Yazıyı kıymetli hocamız Mustafa Keskin yazdı. İlgiyle okuyacaksınız. Her sayıda sizi götürmekten zevk duyduğumuz doğa kısmında ise Tuzla Gölü var. Editörümüz Dursun Çiçek hocamızın kaleminden fotoğraflar eşliğinde hem gezecek hem de tuzun anlamı üzerine düşüneceksiniz.

Şehir tarihleri özellikle içinde yaşadığımız şehirlerin olmazsa olmazıdır. Bu anlamda Kayseri şehir tarihi de bizim için önemlidir. Kayseri tarihi ile ilgili bir anlamda bibliyografik bir çalışma diyeceğimiz yazıyı tarihçi hocamız Serdar Kozan yazdı.

Şehir ve Edebiyat bölümünde değerli yazarımız Ali Aslım Kayseri hikâyelerinden birini yine yöresel ağzı ve kalemiyle aktarıyor. Keyifle ve hatıralarınızı yâd ederek okuyacağınızı düşünüyorum. Yaşayan Şehir bölümümüzde ise Osman Gerçek Kayseri'deki çınar ağaçlarının hikâyesini anlatmış. Rahmetli Emir Kalkan'ın Koca Çınar yazısı eşliğinde ilgiyle okuyacağınızı umuyorum.

Şehrimizin sembol mekânlarından Bedesten'i Kaymek fotoğrafçımız Suna Erdoğan Çolak'ın fotoğrafları eşliğinde Mehmet Karaarslan hocamızın kaleminden okuyacaksınız. Selma Kara'nın söyleşisi ise Kayseri ticari hayatı açısından arşivlik bir yazı olmuş. Şehir tarihi açısından da önemli gördüğüm söyleşi İrfan Akbıyık Bey ile yapıldı.

Şehrin Yüzleri bölümümüzde Serhat Ölmez'in Kapalıçarşı'dan bir esnafımızı konu aldığı yazısı var. Şehir ve Kültür bölümümüz ise Kayseri bağ kültürü ile ilgili. Sonbaharla birlikte bağdan şehre dönüşün hikâyesini Hami Kıranatlıoğlu'nun kaleminden okuyacaksınız.

Kayseri'yi Fotoğraflayanlar bölümümüz artık şehrimizin hafızasının oluşumunda önemli bir yere sahip oldu. Bu sayımızda Yılkı Atı hikâyesi ile Kemal Gönen var. Şehrimizle özdeşleşen Yılkı Atlarını keyifle izleyeceksiniz.

Kitabiyat bölümümüz, Akademi Günlüğü, Fuar İzlenimleri ve Kültür haberleri bölümümüzle dergimiz dopdolu. Sizler 23. sayımızı okurken bizler yeni sayımızın hazırlıkları ve telaşında olacağız.

Kitap, dergi ve bilgi dolu bir ay geçirmenizi diliyorum...

Mustafa ÇELİK
Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı

içindekiler...

PORTRE
Fatma Bacı ve Baciyan-ı Rum
Prof. Dr. Mustafa Keskin
6

DOĞA
Tuzla Gölü
Dursun Çiçek
10

TARİH
Kayseri Tarihleri ve Tarihçileri
Serdar Kozan
18

ŞEHİR VE EDEBİYAT
Yarımşak Leblebi
Ali Aslım
28

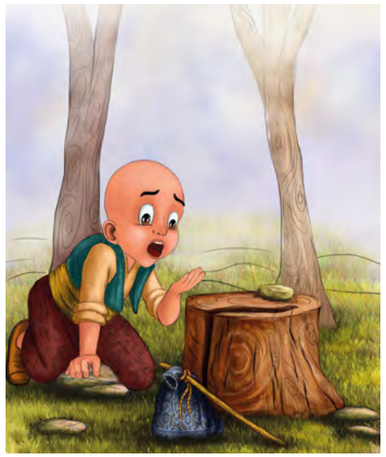

YAŞAYAN ŞEHİR
Kayseri'nin Yedi Çınarı
Osman Gerçek
32

MEKÂN
Bedesten
Mehmet Karaarslan
40

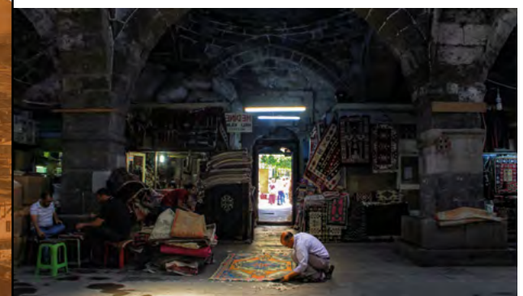

SÖYLEŞİ
Ermeni Mahallesi'nde Besmeleli Ekmek...
Selma Kara
46

ŞEHRİN YÜZLERİ
Ömer Amca
Serhat Ölmez
58

ŞEHİR VE KÜLTÜR
Talas'ta Sonbahar ve Bağdan İnme Vakti
Hami Kıranatlıoğlu
62

ŞEHİR VE HAFIZA
Kayseriyi Fotoğraflayanlar Kemal Gönen ve Yılkı Atı Hikâyesi
Alper Asım
66

KİTABİYAT
Kayseri: Medeniyetlerin Beşiği
Şehir Kültür Sanat
74

SOFRA
Açma Kete
Şehir Kültür Sanat
78

AKADEMİ GÜNLÜĞÜ
Şehir Akademi'de Dersler Başladı
80

ŞEHİR VE KİTAP
Kayseri Kitap Fuarının Ardından
Abdullah Koç
84

KÜLTÜRDEN
Şehirden Kısa Kısa Haberler
Şehir Kültür Sanat
92

Bacıyan-ı Rum Teşkilatının İlk Kez Kayseri'de Kurulması

Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum*

Prof. Dr. Mustafa Keskin

Selçuklu ve Osmanlı tarih metinlerinde, sadece Âşıkpaşaoğlu'nun *Tevarih-i Âli Osman*'ının 158. kısmında "Bu Anadolu'da misafirler ve seyyahlar arasında dört tayfa vardır ki bunlar Anadolu Gazileri, Anadolu Ahileri, Anadolu Abdalları ve Anadolu Bacıları diye anılır." denilmektedir. Bir Türk kurumu olan Ahiliğin bünyesinde kadınların bulunup bulunmadığına dair bilgi mevcut değildir. Eli, gönlü ve sofrası açık olan, konuklarına lütuf ve merhametle muamele ederek sevgi gösteren, ikram hususunda pek cömert olan Ahiler yanında, "Baciyan-ı Rum" başlığı altında farklı bir zümreden bahsedilmesi, mahiyetini bilmemekle beraber, bunun varlığının kanıtıdır.

"Bacı" Türkçe bir isimdir. Abla, kız kardeş, kalfa, hanım ayrıca bir tarikatta tarikat önderinin karısına verilen saygı unvanı anlamlarına gelmektedir. Burada kız kardeş, bir sanatta derecesi çırakla usta arasında olan kalfa anlamları üzerinde de durulabilir.

Ahiliğin bir tarikat olması yanında, Selçuklu ve Osmanlı ekonomik ve toplumsal hayatını düzenleyen bir esnaf teşkilatı olma özelliği de vardır. Fatih Sultan Mehmet Han'ın devleti merkezileştirmesine, egemenliğini sınırlayan veya tehdit eden kurum ve kuruluşların varlığına son vermesine değin, Anadolu, Rumeli ve Kırım'da şehirlerden köylere kadar örgütlenmiş bu teşkilatın bünyesinde kadınların bulunduğuna dair bir kayıt yoktur. Buna mukabil Osmanlı Lonca Teşkilatında, özellikle tekstil ve dokuma sektöründe kadınların ve çocukların istihdam edildiği bilinmektedir. Osmanlı beyliğinin kuruluşunda, Gazi Osman Bey tarafında Bilecik'in fethinde, şehre gizli silahşorların sokulmasında ve intikallerinde arabaları götürenlerin ve yönetenlerin kadınlar olduğu konusunda Osmanlı tarihçileri görüş birliğindedirler. Bu yetersiz kayıtlar bile Türk kadınlarının toplumsal hayatın her alanında etkin oldukları konusunda bir ipucu vermektedir.

Anadolu Bacıları

Konya'da Sadreddin Konevî'nin çömeziyken, önce Denizli'ye sonra Kayseri'ye giden, burada Şeyh Evhadeddin Kirmani'nin kızıyla evlenen, Kayseri'de Ahiliği örgütleyen, Anadolu'da Moğollara karşı kalkışmaların başladığı tarihlerde Kırşehir'e giden Ahi Evran'ın burada öldüğünü biliyoruz. Türbesi bir ziyaretgâhtır. Onun eşi olan Fatma Bacı'nın Anadolu bacılarının pîri olduğu sanılmaktadır.

Ahiler, derviş tarikatlarıyla da ilişkilidirler. Zamanın gereklerine uygun siyaset izledikleri, elleriyle kazandıklarını en aziz rızık kabul ettikleri, servet sahibi oldukları fütüvvet ahlakının gereği cömertlikte yarıştıkları, özerk yapılarına rağmen müesses nizamın devamından yana oldukları, karışıklıklar zamanında devlet otoritesinin ikamesine çalıştıkları bilinmektedir.

Kayseri'nin ahiliğin başlıca merkezlerinden biri oluşu sahip olduğu medeni, kültürel, sosyal, ekonomik ve coğrafi konumu sebebiyledir. Anadolu'da İlhanlıların egemenliğinden sonra baş gösteren ve öncülüğünü Ahilerin yaptığı isyanlar her ne kadar putperest Moğollar tarafından acımasızca bastırılmaya çalışılmışsa da önlenememiştir. Fakat bu isyanlar sonunda çok sayıda ahi batı uç bölgelerine göç etmiştir. Bu arada yukarıda Bilecik'in fethinde rollerinden bahsettiğimiz Anadolu Bacıları örgütünün de orada varlığını sürdürdüğü söylenebilir. ▪

Kaynakça:

- Aşıkpaşaoğlu Derviş Ahmet, ***Tevarih-i Âli Osman,*** Haz: Atsız, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, Ankara 1992
- Neşet Çağatay, ***Bir Türk Kurumu Olan Ahilik,*** Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1989
- Sir James Redhouse, ***Redhouse Türkçe İngilizce Sözlük***, Sev Yayıncılık, İstanbul 1997
- ***Temel Türkçe Sözlük,*** Haz: Mertol Tulum, Tercüman Gazetesi Yayını, İstanbul 1985
- ***Misalli Büyük Türkçe Sözlük,*** ed. İlhan Ayverdi, II. 1529
- Halil İnalcık, ***The Ottoman Empire,*** London 1973
- Gelibolulu Mustafa Âli, Künhü'l Ahbar, Erciyes Üniversitesi Yayını, Kayseri 2006 Mehmed Neşri, ***Kitab-ı Cihannuma,*** Türk Tarih Kurumu, Ankara 1987, I.
- Georges Vajda, ***Türkiye'de Esnaf Teşkilatları,*** çev. Mualla Süerdem, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1971
- Mikail Bayram, ***Baciyan-ı Rum,*** Konya 1987

Bu yazı Kayseri Ansiklopedisi'nden alınmıştır.

FATMA BACI (KADINCIK ANA)

Meşhur mutasavvıf Evhaüddin-i Kirmani 'nin kızı ve Ahi Teşkilatı'nın kurucusu uzun yıllar Kayseri'de yaşayan Ahi Evran'ın hanımıdır. Rivayetlere göre Evhadüddin Kirmani'nin Kayseri'ye gelip yerleşmesinden sonra kendi çevresindeki insanlara özellikle ahilik ekseninde teşkilatlanma bilinci verdiğini biliyoruz. Nitekim Anadolu ve Kayseri ahiliğinin en önemli isimlerindendir Evhauddin-i Kirmani. Kirmani yine kendisi gibi ahiliğin önde gelenlerinden biri olan Ahi Evran'la uzun yıllar birlikte olmuş ve kızı Fatma'yı ona eş olarak vermiştir. Hem Kirmani'nin kızı olması hem Ahi Evran'ın eşi olması onun da söz konusu ahilik ve fütüvvet yapılanmasından uzak olmadığını gösterir. Muhtemeldir ki o da kadınlar arasında bu yapıyı teşkilatlandırmış olmalıdır. İşte Bacıyan-ı Rum denilen bu yapılanmanın öncüsü de Fatma Bacı'dır.

Fatma Bacı'nın faaliyetleri Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından farkedilmiş, desteklenmiş ve bugünkü Talas Caddesi'nin batı tarafında kalan Dabakönü Mahallesi'nde onlara büyük bir çarşı inşa edilmiştir. Burada dericiler, dokumacılar, kunduracılar, demirciler, dülgerler, nakkaşlar mesken tutmuş ve her esnaf kendi işyerinde çalışmaya ve üretim yapmaya başlamıştır.

Yine Aşıkpaşazade'nin verdiği bilgilere göre bir müddet Kayseri'yi geçiş noktası olarak kullanan Hacı Bektaş-ı Veli'nin de Hatun Ana da denilen Fatma Bacı'ya manevi bağlılığı söz konusudur. Nitekim Velayetname'de Fatma Bacı, Kadıncık Ana, Fatma Ana olarak ismi geçer.

Mikail Bayram'ın verdiği bilgilere göre de Şeyh Evhadeddin Hâmid el-Kirmâni'nin (1238) XIII asrın ikinci yarısı içinde te'lif edilen "Menâkıb-name"sine göre, Kirmani'nin küçükken çok yaramaz olan, bu yaramazlığı ile babasına sabır riyazeti yaptıran Fatma adında bir kızı vardır. 1243 Kösedağ yenilgisinden sonra Tokat ve Sivas Moğol ordusuna teslim edilmişti, Sivas'ı aldıktan sonra Kayseri'yi kuşatan Moğollara karşı Kayseri'deki Ahiler (Futuvvet ehli) şehri müdâfâya karar vermişlerdi. İbn Bibi'nin anlattığına göre, şehri, sur içinde bulunan Dabbağlar çarşısındaki Ahiler koruyordu. Bu yüzden savaşın şiddeti Dabbağlar çarşısı tarafındaki sur çevresinde toplanmıştı. Bir kısım Ahiler de Erciyes Dağı eteğindeki Battal Mescidi civarında pusu kurmuş, sur çevresine yerleştirdikleri mancınıklarla surlarda gedik açmaya çalışan Moğol askerlerine akınlar düzenliyorlardı.

Ahiler 15 gün kahramanca şehri müdafaa ettiler. Moğollar kuşatmayı kaldıracakları bir sırada, Kayseri İğdişbaşısı (Muhafız) Ermeni asıllı muhtedî Hacok oğlu Hüsameddin'in Moğol ordusu komutanı Baycu ile gizlice anlaşması ve şehrin durumu ve müdafaa taktiğini düşman tarafına bildirmesi sonucu Moğollar şehre girmeyi başardılar. Kayseri'yi koruyan Ahileri kamilen kılıçtan geçirdiler. Çok sayıda genç kız ve kadınları esir alıp götürmüşler, şehri de yakıp yıkmışlardı. İşte bu olay Anadolu Ahiliği için bir felâket olmuştur.

Yine Mikail Bayram'ın anlatımlarından öğreniyoruz ku "Evhadeddin-i Kirmânî'nin kızı Fatma bu savaşta Moğollara esir düşmüştür. Evhadeddin-i Kirmânî'nin ölümünden beş sene sonra vuku bulan bu olay esnasında Kayseri'de ikamet etmekte olduğu anlaşılan bu Fatma'nın Anadolu'da Dabbağların piri olarak bilinen Ahi Evren Şeyh Nasreddin Mahmud'un zevcesi olduğu bazı karinelerle ortaya çıkmaktadır.

Muhtemelen bu esaret olayından sonra örgüt zaafa uğradı ve bir müddet sonra da dağıldı. Kocası Ahi Evran'ın da Kırşehir'de şehit edilmesi ile yalnız kalan Fatma Bacı'nın hayatının geri kalan kısmını Sulucakarahöyük'te (Hacı Bektaş'ta) geçirdiğini tahmin ediyoruz. Hacı Bektaş-ı Veli'den sonra vefat ettiği üzerinde ittifak vardır. Hatta Veli'nin türbesini Fatma Bacı'nın yaptırdığı veya yapılması ile ilgilendiği rivayet edilir. Kendisinin de birkaç yıl sonra (bazı tarihçiler 1275 olarak belirtirler) vefat ettiği tahmin edilmektedir. Mezarının Tekke'de olma ihtimali yüksektir. ▪

TUZLA Gölü

Dursun Çiçek

Kayseri bir terkipler şehridir. Sadece entelektüel/kültürel anlamda değil coğrafi anlamda da terkipler şehridir. Anadolu'nun merkezinde olmasına rağmen coğrafyanın bütün imkânlarına sahiptir. Yer altı ve yer üstü zenginlikleri, coğrafi güzellikleri, vadileri, bağları, dağları, karı, tuzu, ırmağı, platosu her çeşit ve zenginlik vardır Kayseri'de. Erciyes Dağı'nı merkeze koyup ortalama 200 km'lik bir daire çizdiğinizde Türkiye'nin en önemli tarihi mekânlarının, tabiat güzelliklerinin burada olduğunu görürsünüz. Sanki her biri Erciyes'in etrafında sema yaparcasına zamansal döngülerini yerine getirir. İnsana bir şeyler anlatır. Sadece anlatmakla kalmaz, hayatı insanla paylaşır ve ona bir şeyler verir.

Kapadokya'nın masallarını, Erciyes'in türkülerini, vadilerinin ve küçük dağlarının destanlarını, Kızılırmak'ın ağıtlarını, Sultan Sazlığı'nın cıvıltılarını, Kapuzbaşı'nın haykırışlarını dinleyerek ve yaşayarak geçer ömrünüz Kayseri'de. Her dağdan bir hikâye duyarsınız ve her sokaktan geçmiş görünür el sallar size. Etrafında gezdiğiniz ormanların, ağaçların gizemi, bozkırın huzuru ve sükûnu öteleri hatırlatır.

Bu anlamda Kayseri'nin göllerinin ve sazlıklarının anlattıkları daha bir özeldir. Sultan Sazlığı'nda dinlediğiniz kuş sesleri ve kamışlardan gelen nefes, Sarmısaklı veya diğer baraj göllerinde ummanında kaybolan balıklar, Tuzla Gölü'nde özellikle kuruduktan sonra hissettiğiniz

Geniş ve farklı ekosistemlerin bir arada bulunmasıyla Tuzla Gölü, zengin bir biyolojik çeşitliliği barındırıyor. Türkiye Kuşları Kırmızı Listesi ve IUCN kırmızı listesine göre nesli tehlike altında olan türler arasında bulunan toy, büyük cılıbıt, akça cılıbıt, angıt, mahmuzlu kızkuşu, küçük kerkenez gibi kuş türlerinden bazıları bölgede göç döneminde görülmekte, bazıları ise bölgede üremektedir.

sonsuzluk duygusu ve arınmışlık hissi size metafizik bir anlam katar.

Ankara sınırları içindeki Tuz Gölü'nü ilk gördüğümde (kurumuş halde görmüştüm) beyazın uçsuz bucaksızlığında adeta bir sonsuzluğun içinde yürüyor gibi hissetmiştim kendimi. Ufukla örtüşen pembemsi beyazlık, insana mistik bir yolculuk içindesin duygusunu tattırıyordu. Tuz'un kayalardan çıkarıldığını görmüştüm ama bir göl içinde böylesine sonsuzluğuna ilk kez şahit olmuştum.

Tuz'un bu metafizik anlamının ötesinde ekonomik ve stratejik anlamdaki önemini tarihsel olarak az çok biliyordum. Ancak benim ilgimi çeken metafizik/temsili yanıydı. Türkiye'nin en büyük tuz gölünün ötesinde Kayseri'de de benzer bir gölün olduğunu duyduğumda görmenin heyecanının ötesinde hissedeceğim duygular depreşmeye başlamıştı bile. Ne hissedecektim emin değildim. Tecellide tekrar olmadığı gibi aslında tecrübede de tekrar yoktu.

İlk gittiğimizde sanırım üniversite öğrencisiydim (1980'lerin ortaları). Sivas yoluna girdikten, Sarmısaklı Baraj Gölü'nü geçtikten sonra ismini gölden aldığını düşündüğüm Tuzhisar'a (insanlar Tuzasar diyorlar) vardık. Gölü bir bütün olarak görüyorduk. Gittiğimiz mevsim bahar olduğu için göl beyaza veya biraz daha kurşuniye çalan bir renge sahipti. Tamamen beyazlaşması kuruması ve tuzların üste çıkması ile ilgili bir durumdu. Bunun için yaz sonu yeniden gelmek gerekiyordu.

Ama bu hali de başka bir güzeldi. Birbirinden farklı ve güzel kuşlar gölde keyif içinde vakitlerini geçirirken gölün kenarındaki köylüler de cenneti andıran tarlalarında çalışıyorlardı. Her tarladan berrak bir ses geliyordu. Kiminde bir bozlak, kiminde bir çağırış, kiminde bir ağıt... İnsan toprakla, suyla, havayla daha içten ve özden konuşabiliyor ve dertleşebiliyor sanırım. Çünkü kendine yabancılaşmayan, özüne ait bir onlar var hala. Tuzla Gölü yemyeşil tarlaların içinde bir kalbi andırıyordu sanki. Nitekim buradaki hayatın kalbiydi aslında. İnsanların toprağa, hayata tutunmalarındaki en önemli göstergelerden biriydi. Sayıları azalsa da bölgede tuz çıkararak geçimini sağlayan insanlar vardı.

Kuşların türkülerini dinledikten sonra gölün kenarında bir müddet yürüyerek, buranın sonbaharı nasıl olur, hatta kışı nasıl olur diyerek içimizden konuşarak tekrar gelmek üzere ayrıldık. Birkaç ay sonra ise bu kez tuz işçilerinin tuzları çıkarmaya başladığı ve gölün tamamen kuruduğu dönemde geldik. İşte o an Ankara Tuz Gölü'nde hissettiklerimin aynısını yine hissediyordum. Daha sonra 4 yıl Sarıoğlan'da öğretmenlik yaptığım dönemde ise neredeyse ayda bir kez uğradım Tuzla Gölü'ne... O beni dinledi ben onu dinledim. Uzun uzun, adım adım sohbetlerimiz oldu çoğu baş başa. O bana kendi sırrını anlattı ben de ona kendi sırlarımı... Aslında ben de bir mürebbi olmama rağmen o dönemde tuzun terbiye etme gücü ile birlikte beni de nasıl terbiye ettiğini yaşayarak gördüm.

Tuz insana bir şey anlatıyordu. Hissettirdiği arınma duygusu, tat, sonsuzluk ve korumanın ötesinde başka çağrışımlar yapıyordu. Orucu açarken nenemin sünnet diyerek tuzla başlamasından, Hz. İsa'nın havarilerine "Yeryüzünün tuzu sizsiniz. Ama tuz tadını yitirirse, bir daha ona nasıl tuz tadı verilebilir? Artık dışarı atılıp ayakaltında çiğnenmekten başka bir işe yaramaz" sözü ve Hz. Ali'nin tuzun insan sağlığı ve ruhu üzerindeki etkileri ile ilgili sözleri ilk

aklıma gelenlerdi. Hele de Gazali'nin, Geylani'nin Hz. Ali'ye dayanarak yemeğe tuz ile başlamanın defettiği belalardan söz etmesi altı çizilecek hususlardı.

Ve yaraya tuz basmak... Acı vermek için mi yarayı iyileştirmek için mi? Ağlatmak için mi dağlatmak için mi? Ağlarken dağlanır gerçi insan, dağlanırken de ağlar için için... Belki de yanan kalpleri söndürmek, kanayan gönülleri dindirmek için basıyorlardı yaraya tuzu. Ama sonuçta tuz belirleyendi, tanımlayandı...

Tuz'un koruma, bozulmayı engelleme, eksikleri giderme özelliği önemliydi. Tuz da kokarsa tabiri bir toplumdaki ve insandaki çöküşün en dip noktasıydı. Özellikle toplumun dini/manevi öncülerinin tuzla sembolleştirilmesi yabana atılmamalıdır. Çünkü onlar donmayı ortadan kaldırmak, kokuşmayı, bozulmayı engellemek, arınmayı sağlamakla mükelleftirler. Tuz aslında varlığın da tadı tuzudur. Bir şeyin hem kendi içinde hem tadı hem tuzu olma özelliğini taşıması ikili karakterinin zıtlığına değil bütünlüğüne delalet eder.

Tuz aynı zamanda çözümleyici bir özelliğe de sahiptir. Buz'un ilacıdır tuz. Kötülüğün çözülmesi, bertaraf edilmesi aslında tuz ile olur. Manevi ve kalbi anlamdaki donuklukların çözülmesini de temsil eder. Bu yanıyla da insandaki ve toplumdaki kendini yenilemenin göstergesidir. Bunun içindir ki bir toplumda o toplumu yenileyen, o toplumun dinamizmini sağlayan, içinde bulundukları zamana ve mekâna vakıf insanlar tuzla temsil edilir. Çünkü onlar yenileyici oldukları kadar koruyucudurlar, geçmiş donmaya başladığında onu çözdükleri gibi, yeni kokuştuğunda onu da kokuşmaktan alıkoyarlar. Ve en önemlisi bu insanlar manevi anlamda âlemin tadı tuzudurlar. Hz. İsa'nın kokuşmuş bir din ve mana anlayışına karşı havarilerine tuz ve ışık üzerinden temsil vermesi tesadüf olmasa gerektir.

Tuzun hikmeti boyutunda söz uzar gider. Söze tuz ile başlayıp sözü tuz ile bitirmek (tuz gelenekte antlaşmalarda bile temsili bir anlama sahiptir) en iyisi.

Tarihi İpek Yolu üzerinde yer alan Tuzla Gölü ve çevresinde, günümüze kadar gelmiş olan Sultanhanı gibi birçok han, kervansaray ve cami bulunur. Tuzhisar ve Palas, Sultanhanı, Karahıdır, Ömürlü,

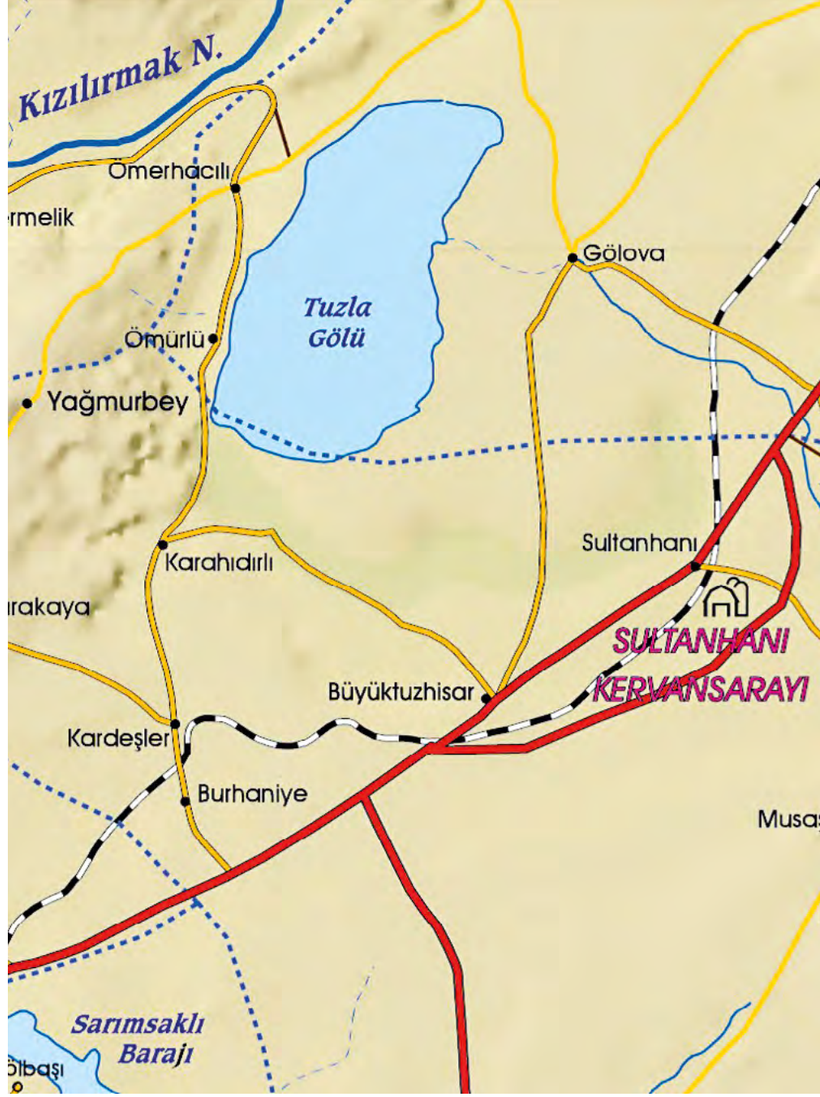

Tuzla Gölü, büyüklük olarak 30 km² civarında. Kayseri'nin 45-50 km. kuzeydoğusunda bulunan Palas Ovası'nın hemen yanı başında. Adını verdiği Tuzhisar'a nispeten daha uzak gibi dursa da Palas ile Tuzhisar'ın arasında denilebilir.

Ömerhacılı ve Üzerlik köyleri gölün etrafındaki diğer yerleşim merkezleri.

Tuzla Gölü, büyüklük olarak (30 km²) civarında. Kayseri'nin 45-50 km. kuzeydoğusunda bulunan Palas Ovası'nın hemen yanı başında. Adını verdiği Tuzhisar'a nispeten daha uzak gibi dursa da Palas ile Tuzhisar'ın arasında denilebilir. Kızılırmak da hemen yakınından geçiyor. Tuzhisar ile Palas'ın birleştirici noktası diyebileceğimiz Tuzla Gölü kendisini çevreleyen Işıl Tepesi ve Kırk Kız, Göztepe ve Elmalı Dağı gibi önemli tepelerin arasındadır. Gölün önemli su kaynaklarını göle giren Değirmen deresi, Yertaşpınar, Körpınar, Başpınar ve Soğukpınar oluşturur. 1. derece doğal sit alanı ilan edilen Tuzla Gölü, aynı zamanda Türkiye'nin yeni Ramsar alanları listesindedir.

Tarihçilerin verdiği bilgilere göre gölün çevresi M.Ö. II. bin yılın başlarından günümüze, Hititlerden Osmanlı devletine kadar birçok medeniyetin yerleşim alanı olmuş, göç ve ticaret yollarının önemli kesişim yerlerinden biri olma niteliğini taşımıştır. Yine bölge ile ilgili araştırma yapanların göl ile ilgili verdiği bilgiler de önemli: "Geniş ve farklı ekosistemlerin bir arada bulunmasıyla Tuzla Gölü, zengin bir biyolojik çeşitliliği barındırıyor. Türkiye Kuşları Kırmızı Listesi ve IUCN kırmızı listesine göre nesli tehlike altında olan türler arasında bulunan toy (Otis tarda), büyük cılıbıt (Charadrius leshenaultii), akça cılıbıt (Charadrius alexandrinus), angıt (Tadorna ferruginea), mahmuzlu kızkuşu (Hoplopterus spinosus), küçük kerkenez (Falco naumanni) gibi kuş türlerinden bazıları bölgede göç döneminde görülmekte, bazıları ise bölgede üremektedir.

Bölgeye endemik bir bitki türü olan Işıl lalesini {TuIipa armena Boiss. var lyrica (Baker) Marais} bölgenin kuzey tepelerinde görmek mümkün. Dünyada sadece Sultansazlığında ve Tuzla Gölü'nde bulunan Elymus elongatus (Host) Runemark ise gölün doğu ve kuzey kıyılarına yayılmış durumdadır. Önemli kuş ve bitki türlerinin yanında alaca kokarca (Vormela peregusna), arap tavşanı (Allactaga williamsi), gelengi (Spermophilus xanthoprymnus), tilki (Vulpes vulpes), kurt (Canis lupus) gibi memeli hayvan türlerinin bölgede üremesi ve barınması, bölgenin yaban hayatı için önemini daha da arttırmaktadır."

Tuzla Gölü'nden her seferinde hem pek çok şey öğrenmiş olarak hem de canlanarak ayrıldım. Huzur ve sükûn duygusu en çok burada hissettirdi kendini her daim. Etraftaki bereket bununla ilgiliydi. Tuz benim hayatımda hayata, âleme, insana bakış açımda hep belirleyici oldu. Donduğumda beni çözen tuz olduğu gibi, cağşadığımda da beni toparlayan tuz oldu. Ve Tuzla Gölü'nü her gördüğümde, onu her seyre daldığımda âlemin tadı tuzu olanları hatırladım. ▪

KAYSERİ TARİHLERİ VE TARİHÇİLERİ

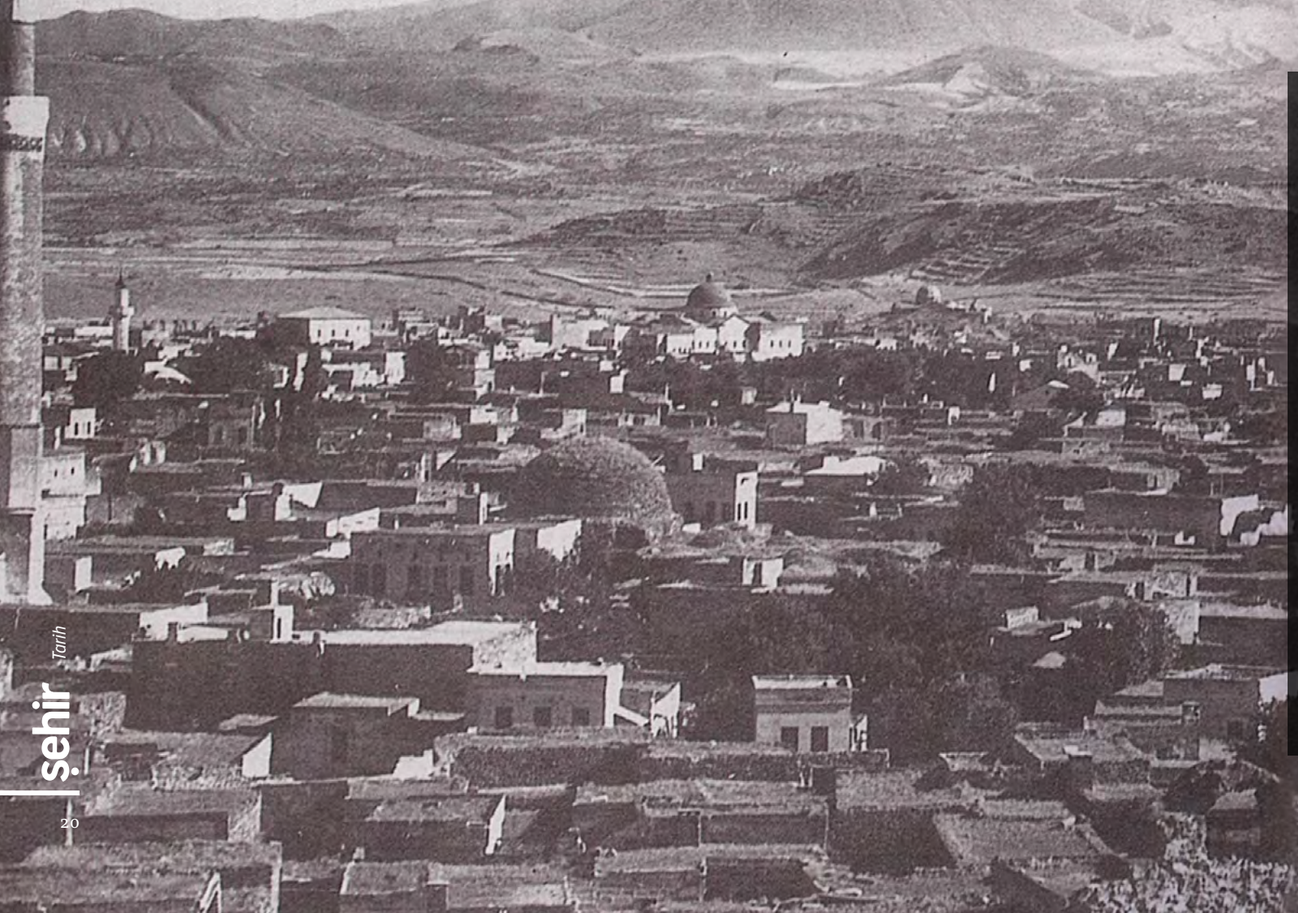

Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümündeki Hocalarıma...

Serdar Kozan

Kayseri, Anadolu'da tarihin başladığı yer... Anadolu, yazı ile ilk defa Kayseri'nin kuzeyinde Kültepe'de tanıştı. Anadolu'daki ilk arşivler ve kütüphane de tabii olarak Kültepe'de kuruldu. Anadolu'da tarihin başladığı yer olan Kültepe, bu meyanda Anadolu tarih yazımının da başladığı yer olmuştur. Kaniş Kent Devleti, Asur Koloniler Çağı, Hititler, Geç Hitit Şehir Devletleri, Frigler, İskender, Kapadokya Krallığı, Büyük Roma İmparatorluğu, Bizans, Danişmendliler, Türkiye Selçukluları, Eratnalılar, Kadı Burhaneddin Devleti, Dulkadiroğulları, Karamanoğulları ve Osmanlı Devleti hâkimiyetini yaşayan Kayseri'nin tarihini aydınlatacak yazılı belgeler milattan önce 2000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Bu durum zengin bir tarihî mirası beraberinde getirmiştir.

1986'da kurulan Erciyes Üniversitesi Tarih Bölümü'nün 1986'da kurulup, 1989'da öğrenci almaya başlaması Kayseri tarihi araştırmalarına akademik destek sağlamış ve hem öğretim üyelerinin araştırmaları hem de öğrencilerin yaptığı tezler daha sonra kitaplaşarak, Kayseri tarihçiliğine ivme kazandırmıştır. Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi – KAYTAM, 1993'te kurulduktan sonra 1996, 1998, 2000 ve 2003'te Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Sempozyumu düzenlemiş ve bildiriler kitaplaştırılarak yayımlanmıştır. KAYTAM aynı zamanda Kayseri ile ilgili birçok arşiv malzemesine de ev sahipliği yapmaktadır. Üniversite bünyesindeki diğer bir merkez olan Kayseri Hafıza Merkezi - KAYHAM da Kayseri hakkında bugüne kadar yazılmış eserler toplayarak bir Kayseri İhtisas Kütüphanesi oluşturmayı hedeflemektedir.

İslam tarihçiliği içerisinde Arap geleneği şehir tarihlerine erken dönemlerde yer vermiş ve Bağdat, Şam, Halep gibi şehirlerle ilgili erken dönemlerden itibaren eserler kaleme alınmıştır. Zengin tarihî birikime sahip olan Kayseri şehrinin müstakil olarak tarihinin kaleme alınması yirminci asrın başlarına tesadüf etmektedir. Genel tarih eserleri ve seyahatnameler içerisinde Kayseri'nin

çok daha önceki dönemlerine ışık tutan bölümler yer almaktadır. Ancak, tabii ki çok kıymetli olan bu eserler, bu yazının kapsamında yer almayacaktır. Burada sadece müstakil olarak Kayseri tarihine ışık tutan eserlerden bahsedilecektir.

Kayseri tarihi hakkındaki ilk telif eser Rumî 1334 / Miladî 1918'de Tarih-i Osmanî Encümeni Külliyatı içerisinde yayımlanan Halil Edhem (Eldem) Bey'in *Kayseri Şehri, Mebânî-i İslamiyye ve Kitabeleri –Selçukî Tarihinden Bir Kıt'a-* isimli eseridir. Eserde birinci el kaynaklar olan kitabelerden faydalanılarak hem Kayseri şehri anlatılmakta hem de Türkiye Selçuklu ve Beylikler Dönemine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Halil Edhem Bey eserini giriş bölümünden sonra; Selçuklu Devri, Eratnaoğulları Devri, Kadı Burhaneddin Devri, Dulkadiroğulları Devri ve Karamoğulları Devri olarak Kayseri tarihini beş kısma ayırmış ve siyasi tarih yanında bilhassa sanat tarihçileri açısından önemli bilgiler vermiştir. Eserin sonunda on altı tane de fotoğraf yer almaktadır. Tarih-i Osmanî Encümeni tarafından 1918 yılında Osmanlı Türkçesiyle ilk baskısı yapılan Halil Edhem Bey'in Kayseri Şehri, Prof. Dr. Kemal Göde tarafından günümüz Türkçesine aktarılarak 1981'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Kemal Göde'nin notlarla genişlettiği eserin ikinci baskısı ise 2011 yılında Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları arasında yapılmıştır.

Kayseri tarihi hakkında müstakil olarak yayımlanan ilk eser Halil Edhem Bey'in Kayseri Şehri olmasına rağmen, ondan daha önce kendisi Kayserili olan Ahmet Nazif Efendi'nin *Mir'at-ı Kayseriyye* adını verdiği eserinin yazıldığı bilinmektedir. Halil Edhem Bey eserinin girişinde "*Kayseri'de şehrin ileri gelenlerinden eski İdare Meclisi Baş-kâtibi merhum Nazîf Efendi, bu hususta çaba harcayarak, bir Kayseri Tarihi meydana getirmiş ve hatta bunu yayınlamak arzusunda da bulunmuş iken, ömrü yetmeyerek 1331 (1915) yılında ölmesi, memleket için bir kayıp teşkil eder. Hatta eksik kalmış olsa bile, adı geçen eserin yayınlanması faydalı olur.*" demekte ve Ahmet Nazif Efendi'nin eserinden haber vermektedir. Bu kıymetli eserin yayımlanması için uzun yıllar beklemek gerekmiş ve ancak 1987 yılında Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları arasından Prof. Dr. Mehmet Palamutoğlu tarafından *Kayseri Tarihi* adıyla neşredilebilmiştir. Eser üç kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda Kayseri hakkında genel coğrafî bilgiler verilmekte ve ilaveten cami, kütüphane ve mescitlerden bahsedilmektedir. İkinci kısımda Kayseri tarihi hakkında Eski Çağ'dan Karamanoğulları devri dâhil malumat yer almaktadır. Üçüncü kısımda ise Osmanlı devri olayları hakkında bilgiler bulunmaktadır.

Ahmet Nazif Efendi'nin diğer bir eseri ise otuz altı zatın anlatıldığı *Kayseriyye Meşahiri* isimli eserdir. El yazması olan bu eser de 1991 yılında Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz tarafından *Kayseri Meşhurları* adıyla yayımlanmıştır.

Genel Kayseri tarihleri arasında zikredilmesi gereken ilk isim hiç şüphe yok ki Halit Erkiletlioğlu'dur. Erkiletlioğlu, uzun yıllar süren araştırmaları neticesinde yeni ilavelerle son baskısı 2016'da Belsin Vakfı Yayınlarından yapılan, iki ciltlik *Geniş Kayseri Tarihi* isimli geniş hacimli eserini vücuda getirip, bir başvuru kaynağı olarak ilim âlemine sunmuştur. Geniş Kayseri Tarihi, Erkiletlioğlu tarafından daha önce neşredilen birkaç eserin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Kayseri tarihçiliğinin yaşayan duayenlerinden Erkiletlioğlu'nun ilk eseri *Kayseri Tarihi, En Eski Zamandan Osmanlılara Kadar* adıyla 1993'te İl Kültür Müdürlüğü tarafından yayımlanmıştır. *Osmanlılar Zamanında Kayseri* eseri ise 1996'da Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları arasından çıkmıştır. Geniş Kayseri Tarihi'ni oluşturan üçüncü eser ise Kayseri Ticaret Odası Yayınları arasından 1998'de neşredilen *Kayseri Yakın Tarihinden Notlar*'dır. Böylece başlangıçtan günümüze kadar Kayseri tarihini ele alan önemli bir eser ortaya çıkmıştır.

Yine Kayseri tarihi denilince ilk akla gelen "aksakal"lardan birisi de Mehmet Çayırdağ'dır. Özellikle Türk – İslam eserleri alanında otorite olan Çayırdağ'ın genel Kayseri tarihleri içerisinde zikredeceğimiz eseri Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınlarından 2001'de neşredilen *Kayseri Tarihi Araştırmaları* kitabıdır. Kitap, müellif tarafından daha önce muhtelif dergilerde yayımlanan makalelerin bir araya getirilmesiyle oluşmuş ve bu makalelerin incelediği dönemlerin kronolojik olarak sıralanmasıyla bir bütünlük oluşturmuştur. İlk makale Kayseri'nin ilk yerleşim yerinin neresi olduğunu tartışmakla başlayıp, başta Türk – İslam eserleri olmak üzere, biyografiler, tarikatlar, yatırlar, mahalleler, fırınlar ile hem siyesi hem de sosyal açıdan Kayseri tarihine ışık tutmaktadır. Son makalede ise Kayseri tarihi hakkında bilinen / yazılan yanlışlıklar gözler önüne serilmektedir.

Genel Kayseri tarihleri arasında baskı tarihi olarak en eskilerden birisi 1934'te Yeni Matbaa'da basılarak yayımlanan Kara Mehmet Ağazade Kemalettin'in yazdığı *Erciyes Kayserisi ve Tarihine Bir Bakış* kitabıdır. 1948'de Erciyes Matbaası'nda basılan Kazım Özdoğan'ın *Kayseri Tarihi, Kültür ve Sanat Eserleri* eseri de genel tarihler arasında zikredilmelidir. Özdoğan, önsözde eserin dört cilt olacağını ve özellikle dördüncü ciltte Kayseri tarihinden bahsedileceğini söylemektedir fakat sadece sanat tarihi ve ekonomi coğrafyası ile ilgili birinci cilt yayımlanmıştır. Özdoğan'ın hazır olduğunu söylediği diğer ciltlerin akıbeti meçhuldür. Muhsin İlyas Subaşı'nın 1986'da neşredilen *Dünden Bugüne Kayseri* isimli eserinde kısa bir siyasi tarihten sonra yine mimari eserler ve şehirle diğer kültürel unsurlara yer verilmektedir.

Osman Yalçın'ın 1970'de yayımladığı *Kayseri* isimli eserinde Kayseri'nin kısa tarihi, tarihî eserleri, coğrafi yapısı ve ilçelerin tanıtımına yer verilmektedir. Kemal Göde'nin *Tarih İçinde Kayseri* kitabı ise 1991'de Erciyes Üniversitesi Yayınları tarafından yayımlanmıştır. Kayseri Valiliği, Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yayımlanan tanıtım niteliğindeki Kayseri kitapları da –her ne kadar birbirine çok benzeseler de- genel Kayseri tarihine yer vermektedir. Bu kitapların içersinde en kıymetli olanı şüphesiz Kayseri Valiliği tarafından 81 İlde Kültür ve Şehir serisinden neşredilen Kayseri kitabıdır. Kitapta siyasi tarihin yanında sanat tarihi, şehirleşme olgusu, inanç yapısı, iktisadi hayat, zanaatlar, Kayseri mutfağı, Kayseri musikisi, giyim kuşam edebi ve kültürel hayat, basın ve sporla ilgili çok kıymetli bilgiler sistematik olarak verilmektedir.

Yapı Kredi Yayınları, Kayseri'ye dair yayın yapan ulusal yayınevlerinin başında gelmektedir. Bu yayınevi 1970'de *Tarihi ve Turistik Kayseri* kitabını ve *Kayseri Müzeleri ve Ören Yerleri* kitaplarını yayımlamıştır. *City of Caesars Kayseri* isimli İngilizce kitabın yanında Filiz Özden'in *Erciyes'in Rüyası Kayseri* eseri de 2014'te aynı yayınevinden neşredilmiştir.

Anadolu'daki şehirlerin tarihlerinde en kısır olan kısım hiç şüphe yoktur ki Eski Çağ tarihidir. Kayseri bu konudaki şanslı şehirler arasında sayılabilir. Eski Çağ Anadolu'sunun önemli yerleşim yerlerinden olan Kaniş Karum / Kültepe'nin Kayseri sınırları içerisinde yer alması, bu dönemle ilgili araştırmaların ve yayınların diğer şehirlere oranla daha fazla olmasını sağlamıştır. MÖ IV. binden itibaren yerleşimin olduğu Kayseri'nin eski adı Mazaka'dır ve bu ad Roma hâkimiyetini kabul eden Kapadokya Krallığı dönemine kadar devam etmiştir. Bu dönemden itibaren Caisereia ve Arapların telaffuzuyla Kayseriye olarak isimlendirilmiştir.

Eski Çağ'da Kayseri denilince akla gelen ilk eser İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları arasından 1970'de çıkan Nezahat Baydur'un *Kültepe (Kanes) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar, En Eski Çağlardan İsa'dan sonra 395 Yılına Kadar* kitabıdır.

Kaniş / Neşa denilince ilk akla gelen isimler ise 2005'te kaybettiğimiz Prof. Dr. Tahsin Özgüç ve 2015'te kaybettiğimiz eşi Prof. Dr. Nimet Özgüç'tür. Tahsin Özgüç hem Kültepe hem de Kululu kazılarıyla Kayseri'nin Eski Çağı'nın aydınlatılmasına büyük katkı yapmışlardır. Tahsin Özgüç'ün en mühim kitabı son olarak Yapı Kredi Yayınları tarafından 2001'de neşredilen *Kültepe*'dir. Tahsin Özgüç'ün Kayseri'yi ilgilendiren diğer eserleri ise *Demir Devrinde Kültepe ve Civarı, Kültepe Kaniş / Neşa Sarayları ve Mabetleri* ve *Kültepe - Kaniş / Asur Ticaret Kolonilerinin Merkezinde Yapılan Yeni Araştırmalar* kitaplarıdır. Nimet Özgüç'ün Kayseri ile ilgili yayınları da daha ziyade arkeloji ve sanat tarihi alanına giren *Kaniş Karumu 1B Katı Mühürleri ve Mühür Baskıları, Kültepe Kaniş Mühürlü ve Yazıtlı Kil Bullalar* ve *Kültepe Kaniş Nesa Yerli Peruva ve Assurı Imutti'nin Oğlu Asurlu Tüccar Usur-Sa Istar'ın Arşivlerine Ait Kil Zarfların Mühür Baskıları* kitaplarıdır.

Kültepe'den çıkarılan tabletler Türk Tarih Kurumu tarafından neşredilmiştir. Kültepe ile ilgili kitaplar arasında Türk Tarih Kurumu'ndan 1955'te basılan Kemal Balkan'ın *Kaniş Karumunun Kronoloji Problemleri Hakkında Müşahedeler*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları'nca neşredilen iki eser; editörlüğünü Fikri Kulaklıoğlu ve Selmin Kang'ın yaptığı *Anadolu'nun Önsöz'ü Kayseri Kaniş Karumu* ve Cahit Günbattı'nın *Kültepe – Kaniş Anadolu'da*

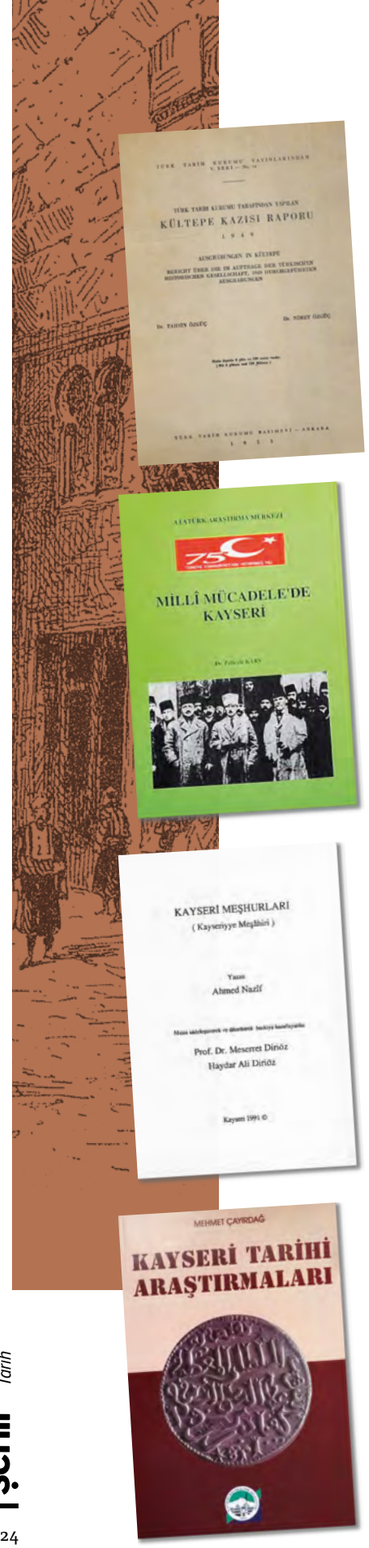

İlk Yazı, İlk Belgeler yer almaktadır. Yine Günbattı'nın Türk Tarih Kurumu'nca yayımlanan *Harsamna Kralı Hurmeli'ye Gönderilen Mektup ve Kaniş Kralları* isimli bir eseri daha bulunmaktadır. Esma Öz'ün Kültepe *Metinleri Işığında Eski Anadolu'da Tarım ve Hayvancılık* eseri, tabletlerin değerlendirilmesiyle ortaya çıkarılan öncü bir kitap olarak Türk Tarih Kurumu'ndan 2014'te neşredilmiştir. Hasan Ali Şahin'in *Asur Koloni Çağı ve Kaniş* eseri de bu alandaki başucu kitaplarından birisidir.

Kayseri tarihine meraklı okuyuculara Eski Çağ ile ilgili iki yeni müjde vermek de bize nasip olsun. Kayseri tarihinin önemli ismi Halit Erkiletlioğlu'nun kaleme aldığı *Kapadokya Krallığı*, büyük bir eksikliği giderecektir. Kapadokya Krallığı'nın başkentinin bizzat Kayseri olması bu eserin önemini bir kat daha artırmaktadır. Kayserimizin yetiştirdiği genç akademisyenlerden Muhammet Fazıl Himmetoğlu'nun yazdığı *Kadim Şehrin Hikayesi, Kaniş'ten Casseria'ya* yakında meraklıları ile buluşacaktır. Burada şunu belirtmek gerekir ki Kayseri'nin Roma ve Bizans dönemiyle ilgili henüz müstakil bir kitap yayımlanmamıştır.

Kayseri ilk defa Hz. Osman döneminde Müslümanların akınlarına hedef olmuş ve bu dönemde ilk defa Müslümanlar şehri fethetmişlerdir. Ancak Müslümanların bu hâkimiyeti kalıcı olmamıştır. Emeviler ve Abbasiler döneminde Kayseri birçok kez Müslümanların eline geçmesine rağmen kısa süre sonra Bizans yeniden bu önemli şehri almıştır. Kayseri'de Türk hâkimiyetinin başlaması 1067'de ünlü Selçuklu komutanlarından Afşin Bey tarafından şehrin fethedilmesiyle başlamıştır. Şurası da muhakkaktır ki Kayserimizin Müslüman – Türk kimliği kazanmasını sağlayan Danişmendli hükümdarı Melik Mehmet Gazi'dir. Danişmendlilerden sonra Türkiye Selçuklu ve akabinde Eratna, Kadı Burhaneddin, Dulkadirli ve kısa bir dönem Karamanoğlu beylikleri Kayseri'de hükmetmişlerdir.

Halil Edhem Bey'in *Kayseri Şehri*'nde Selçuklu hâkimiyeti devrini ayrıntılarıyla ortaya koymasından olsa gerek bu devirle ilgili de fazla eser bulunmamaktadır. Osmanlı öncesi Kayseri'de, Türk – İslam hâkimiyetini konu alan eserlerden ilki Nisan 2009'da Kayseri Ticaret Odası tarafından yayımlanan İlyas Han Şahin'in *İlk Arap ve Türk Akınlarında Kayseri* isimli eseridir. İlyas Han Şahin yüksek lisans tezi olarak hazırladığı bu kıymetli eserinde "Bizans döneminde Kayseri", "Kayseri'ye yapılan ilk Arap akınları", "Kayseri'ye yapılan İslami devir Türk akınları" ve "Selçuklular döneminde Kayseri" bölümlerine yer vermektedir. Kayseri Vilayet Matbaasınca 1939'da basılan General Hüseyin Hüsnü Kılkış'ın *Anadolu (Selçukluları)ndan Kayseri ve Civarını İlgilendiren Notlar* isimli küçük bir kitapçığını da burada zikredelim.

Selçuklu Kayseri'sinde araştırmacıların en fazla ilgisini çeken Gevher Nesibe Darüşşifası olmuştur. Bu konuda hem merhum Süheyl Ünver Hoca'yı hem de *750 Yıl Önce Kayseri Tıbbiyesi 1206 – 1956* isimli kitapçık haline getirilmiş makalesini anmadan geçmeyelim. Ünver'in 1966'da ise yine kitapçık olarak *Kayseri Tıp Sitemiz 760 Yaşında* eseri yayımlanmıştır. Gevher Nesibe Darüşşifası'na ilgi gösteren diğer kişiler ise müdürlüğünü de yaptığı Erciyes Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü yayınlarından *Selçuklu Gevher Nesibe Sultan Tıp Fakültesi (Tıp Mektebi 1206)* eserini 1992'de neşreden Ahmet Hulusi Köker, Hacettepe Üniversitesi Yayınlarından 1966'da neşredilen *Kayseri Gevher Nesibe Şifahanesi* isimli eseriyle A. Afet İnan, ilk baskısı 1981'de Akın Matbaasında yapılan *Selçuklu Gevher Nesibe Sultan Tıp Fakültesi 1206* kitabı ile Hüseyin Sipahioğlu ve son olarak da Medical Park Yayınlarından 2007'de çıkan *Dünya Tıp Tarihinin Muhteşem Bir Abidesi Kayseri Gevher Nesibe Şifahanesi ve Tıp Medresesi 1206* eseri ile Abdullah Kılıç'tır. Halil Tekiner'in *Gevher Nesibe Darüşşifası – Ortaçağda Öncü Bir Tıp Kurumu* isimli kitabı 2006'da Kayseri Eczacı Odası Yayınları arasından çıkmış olup bu alandaki en kıymetli çalışmalardan birisidir.

Kayseri'de Osmanlı hâkimiyeti Fatih Sultan Mehmet döneminde 1474'te başlamıştır. Osmanlı dönemini aydınlatan en önemli belgeler hiç şüphe yok ki arşiv kayıtlarıdır. Bu arşiv belgelerinin bir kısmı yayımlanarak gün yüzüne çıkarılmıştır. Kayseri tarihi ve tarihçiliğinin "aksakal"ı Mehmet Çayırdağ, *Kayseri'de Kadı Mahmut Vakfı, Kayseri'de Gavrem-Zade Abdülkadir Ağa Vakfı* ve *Kayseri'de Nasrullah-zade Hacı Mehmet Efendi Vakfı* eserleriyle vakfiyeleri neşretmiştir. Yine vakıflarla ilgili Prof. Dr. Özen Tok'un 2008'de KAYTAM tarafından yayımlanan *Kadı Sicillerine Göre XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Kayseri Para Vakıfları* ile Çizgi Kitabevi'nden 2015'te yayımlanan *XIX. Yüzyıl Ortalarında Kayseri Vakıflarının Arazi Gelirleri* kitapları bu alanda yapılan önemli araştırmaların başında gelmektedir. Yine Kayseri Vakıflar Bölge Müdürlüğünce 1992'de yayımlanan Yasemin Demircan'ın *Tahrir ve Evkaf Defterlerine Göre Kayseri Vakıfları* eseri de unutulmamalıdır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları gerçekten takdire şayan bir iş yaparak Kayseri tarihi için birinci el kaynak niteliği taşıyan belgelerin birçoğunu yayımlamıştır. İlk olarak 2000 yılında Prof. Dr. Mustafa Keskin'in *Kayseri Nüfus Müfredat Defteri 1831-1860* neşredilmiştir. 2009'da ise bu belge kitaplara 11 cilt daha eklenmiştir. Bu 11 cilt arasında Mehmet İnbaşı tarafından *Tapu Tahrir Defterleri*, üç cilt olarak neşredilmiştir. Bu tapu tahrir defterleri 1484, 1500 ve 1570 tarihlidir. Dört cildi ise Seyit Ali Kahraman tarafından neşredilen ikişer ciltlik *Karaman Sancağı Tımarları* ve *Kayseri Sancağı Tımarları* oluşturmaktadır. Kayseri İli Tahrir Defterleri de üç cilt olarak Refet Yınanç ve Mesut Elibüyük tarafından neşredilmiştir. 11 cildin son eseri ise Prof. Dr. Ali Aktan ve o dönemdeki unvanıyla Yrd. Doç. Dr. Özen Tok tarafından neşredilen *Kayseri'nin 1910'lu Yıllarda Yayınlanan İlk Gazetesi Erciyes*'tir. Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları 2011'de bu kez de Mehmet İnbaşı'nın *17. Yüzyıl Kayseri Avarız ve Cizye Defterleri*'ni yayımlamıştır. Bu babda görülen en büyük eksiklik Kayseri sosyal ve ekonomik hayatını en iyi aydınlatacak olan kadı/şeriyye sicillerinin 2018'in sonuna geldiğimiz şu günlerde henüz yayımlanmamış olmasıdır. Kadı sicillerinden faydalanılarak ortaya konulan Prof. Dr. Hava Selçuk'un 2008'de KAYTAM tarafından neşredilen *Şer'iyye Sicillerine Göre Kayseri Sancağı ve Girit Sefer'ine Katkısı (1645-1669)* kitabı sicillerin yayınlanmasının ne kadar geniş bir alanı aydınlatacağının en güzel kanıtıdır. Prof. Dr. Mustafa Keskin'in *Kayseri Nüfus Müfredat Defteri 1831 – 1860* eseri de 2000 yılında Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınlarınca basılmıştır.

Tarihçilerin başvuru kaynaklarından bir diğeri de Osmanlı dönemi isimlendirmesiyle salnameler, günümüzdeki kullanımıyla yıllıklardır. Kayseri Ticaret Odası Yayınları'ndan 1998'de neşredilen *Salnamelerde Kayseri, Osmanlı ve Cumhuriyet Döneminin Eski Harfli Yıllıklarında Kayseri* kitabında Uygur Kocabaşoğlu ve Murat Uluğtekin, 1847 ile 1928 arasında yayımlanan salnamelerin Kayseri ile ilgili kısımlarını bir bütün olarak yayımlamışlardır. Kayseri Valiliği tarafından *1968 İl Yıllığı* ve *1973 İl Yıllığı, Cumhuriyetin 50. Yılında Kayseri* kitapları basılmıştır. Kayseri Müzesi 1987 ve 1988'de *Kayseri Müzesi Yıllığı* isimli kitapçıklar basmıştır. Kayseri Valiliği, 1998'de *Cumhuriyet'in 75.Yılında Kayseri* ve Kayseri İl Özel İdaresi de 75. Yıl kutlama etkinliklerini içeren *Cumhuriyetin Yetmişbeşinci Yılında Kayseri'de Yükselen Değer* kitaplarını yayımlamışlardır. Yeni bin yıla girildikten sonra Murat Yerlikhan ve İrfan Birol, yıllık geleneğini adeta ihya edercesine kitaplar yayımlamışlardır. Yerlikhan, Birol ve Üstün Tuncer, Yeni Kayseri Yayınlarından *Kayseri Salnamesi 2005 Almanak* kitabını, Yerlikhan ve Birol, Mazaka Yayıncılıktan *Kayseri Salnamesi 2006 – 2007* ve bu kez İrfan Birol tek başına Mazaka Yayıncılıktan *Kayseri'nin Hafızası 2007 – 2012 Almanak* kitabını yayımlamışlardır. Son dönem Kayseri istatistikleriyle ilgilenenler ise Mazaka Yayıncılık'tan 2011'de çıkan Hamdi Altuntaş'ın *Sayılarla Kayseri* eserine bakmalıdır. 1997'de Yusuf Özmerdivenli tarafından yayımlanan ve bir lisenin 100 yıllık hafızası niteliğinde olan üç ciltlik *Kayseri Lisesi 100. Yıl Şeref Belgeseli* kitabını burada anmamak haksızlık olacaktır.

Yine birinci el kaynakları eserlerinde ustalıkla kullanan ve bunları yayımlayan, Kayseri tarihçiliğinin üstatlarından birisi de Hüseyin Cömert'tir. Özellikle nüfus kayıtlarını kullanarak Kayseri tarihçiliğindeki yerini alan Cömert'in bu alandaki başlıca eserleri Kayseri İl Kültür Müdürlüğü tarafından Kayseri İl Özel İdaresi Yayınlarından 1993'te yayımlanan *Kayseri'de İlk Nüfus Sayımı 1831* ile Mazaka Yayıncılık'tan çıkan *19. Yüzyılda Kayseri*, *19. Yüzyılda Talas, Gesi Vadisi* ve *Germir*'dir.

Kayseri'ye yerleşen Türkmen boylarının Osmanlı dönemindeki durumunu inceleyen eski Türk Tarih Kurumu başkanı Prof. Dr. Yusuf Halaçoğlu, *Kayseri Aşiretleri, Cemaatleri, Oymakları* kitabını 2011'de yayımlamıştır. Yine aynı mevzuda Seyit Burhanettin Akbaş tarafından Geçit Yayınlarından 1997'de çıkan *Kayseri Yöresine Yerleşen Türk Boyları ve Akraba Toplulukları* isimli kitabı bulunmaktadır. Yine Akbaş tarafından bu kez Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları

içerisinden 2005'te *Kayseri'de Türkmenler ve Yörükler* eseri yayımlanmıştır. Kayseri şehir merkezindeki halkın XVI ve XVII. yüzyıldaki sosyal ve ekonomik durumunu mimari ile ilişkilendiren Suraiya Faruqhi, İş Bankası Kültür Yayınlarından neşredilen *Orta Halli Osmanlılar, 17. Yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler* isimli eserinde mükemmel bir şekilde ortaya koymaktadır. Yine aynı dönemlerle ilgili Mehmet İnbaşı'nın Kayseri Valiliği tarafından yayımlanan *XVI. Yüzyıl Başlarında Kayseri* isimli eseri bulunmaktadır.

XVII. yüzyılda Kayseri'nin durumu hakkında en etraflı bilgileri veren şüphesiz Evliya Çelebi'dir. Evliya Çelebi'nin Kayseri ile ilgili yazdığı kısımlar Mehmet Karaaslan tarafından *Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Kayseri Şehri ve Kayserililer* adıyla Yeditepe Yayınları'ndan 2015'te neşredilmiştir. Yine aynı konu hakkında Seyit Burhanettin Akbaş'ın *Evliya Çelebi'nin İzinde Kayseri* kitabı Bengü Yayınlarından 2011'de neşredilmiştir. Kayseri'yi gezen seyyahların bir bütün olarak notlarının yer aldığı Kayseri Ticaret Odası'nın 2000'de yayımladığı *Seyahatnamelerde Kayseri* kitabının nâşiri ise Osman Eravşar'dır.

Develi ilçesinin 19. yüzyıldaki fiziki, idari, demografi yapısı ile içtimaî ve iktisadî hayatını konu alan Mehmet Süme'nin *19. Yüzyılda Orta Anadolu'da Bir Osmanlı Kazası: Develi* kitabı Develi Belediyesi Kültür Yayınlarınca basılmıştır. Ahmet Müderrisoğlu'nun 1972'de bastırdığı *Yeşilhisar Tarihi*, Mustafa Özdemir'in 1984'te yayımladığı *Hacılar*, Aziz Altı'nın 2017'de Karahan Yayınları'ndan çıkan *Osmanlıdan Cumhuriyete Sarız 1865 - 1990* kitapları da ilçe tarihlerinin başlıca örnekleridir.

Kayseri tarihinin 19. yüzyılından bir kesit sunan Dr. Muhammet Köse'nin, *Kayseri Şehri 1830 – 1860 İdari, Demografik, Sosyal ve İktisadî Yapısı*, 2018'de Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınlarından yayımlanmıştır. Ramazan Tosun ise KAYTAM Yayınları arasından *1997'de Ermeni Meselesi Çerçevesinde Kayseri'de Ermeni Olayları* kitabını neşretmiştir. Ahmet Kolbaşı'nın *Merzifon, Yozgat ve Kayseri Ermeni Olayları* kitabı 2005'te Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları arasından yayımlanmıştır. Hırant Dink Vakfı'ndan yayımlanan *Kayserili Ermeniler Konuşuyor* kitabı da ideolojik kaygılardan uzak okunduğunda Kayseri şehrinin dokusuna dair sizlere ipuçları sunacaktır.

Osmanlının sükût edip Cumhuriyet'in filizlendiği dönemle ilgili *Kayseri Yakın Tarihinden Araştırmalar* dizisinde özellikle edebiyat tarihiyle ilgili çok mühim eserlere imza atan Ahmet Emin Güven'in 2003'te yayımladığı *Yaşam Öyküm, Kayserili, Başkatipzade Teğmen Ragıp Bey'in Eğitim-Savaş-Tutsaklık-Kurtuluş- Anıları* kitabı bulunmaktadır. Hüseyin Cömert'in yayına hazırladığı *Kayserili Mustafa Remzi Bey'in Hatıraları, Balkan – Sarıkamış Günlüğü*, 2013'te Mazaka Yayıncılık tarafından neşredilmiştir. Cömert tarafından daha önce yayınlanan diğer bir hatırat ise Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları arasından 2005'te çıkan *Çanakkale'den Hicaz'a Harp Hatıraları, Hidayet Özkök'ün Hatıraları*'dır.

Geçiş döneminin önemli simalarından olan Vali Muammer Bey hakkında 2008'de Zübeyr Kars'ın *Kayseri ve Sivas'ın Çağdaşlaşmasında Vali Ahmet Muammer Bey* ve 2009'da Kayseri Valiliği Yayınları arasından Neslihan Altuncuoğlu'nun *Modern Kayseri'nin Mimarlarından Vali Ahmet Muammer Bey* kitapları neşredilmiştir. Ahmet Hilmi Kalaç'ın *Kayseri'yi Bilmek İster misiniz? Yahut Kayseri'nin Ekonomik Durumu 1911* kitabı Mazaka Yayıncılık tarafından yayınlanmıştır. Bu dönemde Kayseri'ye damga vuran isimlerden olan Yunus Bekir hakkında 2010'da Hüseyin Cömert ve Yaşar Elden tarafından *Türkçü Gazeteci Yunus Bekir* kitabı yayımlanmıştır.

İstiklal Harbi yılları denilince ise ilk akla gelen eser ilk baskısı Kültür Bakanlığı tarafından 1993'te yapılan Zübeyr Kars'ın kaleme aldığı *Milli Mücadele'de Kayseri* kitabıdır. Mehmet Özdemir'in kaleme aldığı *Milli Mücadele'de Develi* kitabı 1973'te basılmıştır. Kültür Bakanlığı'ndan 1996'da da Cenani Gürbüz'ün *Milli Mücadele'de Develi ve Ermeniler* isimli eseri yayımlanmıştır. Milli Mücadele'nin bizzat içerisinde yer alan Rifat Çalıka'nın anıları Hurşit Çalıka tarafından 1992'de, *Kurtuluş Savaşında Adalet Bakanı Ahmet Rifat Çalıka'nın Anıları* adıyla neşredilmiştir. Aynı şekilde dönemin kahramanlarından olan ve I. TBMM'de Kayseri mebusu olarak görev yapan Ahmet Hilmi Kalaç hatıralarını *Kendi Kitabım* ismiyle kaleme almış ve 1960'ta Yeni Matbaada basılmıştır. Türk Milli Mücadelesi'ne destek veren Türk Ortodoks Kilisesi kurucusu Papa Eftim ve Karamanlı Türkmenlerini inceleyen KAYTAM'dan 2003'te yayımlanan *Kayseri'de Türk Ortodoks Kilise Kongresinin Toplanması ve Anadolu'da Ortodoksluk Sadası Gazetesi* kitabının yazarı Salih Özkan'dır. Kara Harp Okulu tarafından ise *Milli Mücadelede Kayseri Civarında Askeri Faaliyetler ve Lojistik* kitabı 1998'de yayımlanmıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarına ışık tutan eserler arasında Ayyıldız Matbaasında 1973'te basılan Ömer Çelebi'nin *Atatürk Kayseri'de* eseri ilk akla gelen kitaptır. Mustafa Şanal'ın Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları'ndan 2007'de yayımlanan *Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri* isimli eseri de bu dönemi konu edinmektedir. 1998'de Tolunay Yayınları'ndan çıkan Ramazan Tosun'un *Türk – Rum Nüfus Mübadelesi ve Kayseri'deki Rumlar* eseri de unutulmamalıdır.

Cahit Beğenç'in Güney Yayınlarından çıkan *Kayseri* eseri 1950 yılındaki şehrin durumunu muhteva etmektedir. 1950'lilerin belediye başkanı Osman Kavuncu'yu *Kayseri'nin Efsane Adamı Osman Kavuncu 1918-1966* eserinde Abdullah Satoğlu anlatmıştır. CHP – Demokrat Parti çekişmesinin olaylara yansıması olan Yeşilhisar Olaylarını kaleme alan Süleyman Kocabaş, *27 Mayıs 1960 Darbesine Giden Yolda Yeşilhisar – Kayseri Olayları* eserini yayımlamıştır. Olay ile ilgili mahkeme tutanakları ise Emine Gürsoy Naskali tarafından 2012'de Kitabevi Yayınlarından çıkan *Kayseri Olayları Davası / Yassıada Zabıtları VIII* adıyla neşredilmiştir.

Kayseri zengin tarihî eserleriyle sanat tarihçilerinin de ilgisini çekmiş ve bu alanda önemli bir yekûn tutan kitap yayınlanmıştır. Kayseri'deki eserleri topluca içeren iki eserden birincisi Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür yayınları arasından 2008'de üç cilt olarak Doç. Dr. Yıldıray Özbek ve Yrd. Doç. Dr. Celil Arslan tarafından yayımlanan *Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*'dir. İkincisi de Kayseri Valiliği İl Kültür Müdürlüğü tarafından 2013'te iki cilt olarak yayımlanan, koordinatörlüğünü Hasan Elmaağaçlı'nın üstlendiği *Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*'dir. Yine İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından periyodik olmayan aralıklarla birkaç kez *Kayseri İli Kültür ve Turizm Envanteri* yayımlanmıştır. Bu alandaki öncü kitaplardan olan Ömer Çelebi'nin *Kayseri İli Yakın Çevre İncelemeleri* eseri 1970'de yayımlanmıştır. Ali Yeğen, İl Kültür Müdürlüğü'nün Kayseri Valiliği İl Özel İdaresi Yayınlarından çıkardığı *Kayseri'de Tarihi Eserler* kitabını yazmıştır. Yine 1989'da yayımlanan *Müze Şehir Kayseri* eserini de belirtmek gerekir. Melikgazi sınırları içerisindeki sanat eserleri ve sit alanları ilgili Faruk Yaman tarafından Laçin Yayınları içerisinden 2007'de *Kayseri Melikgazi İlçesi Kültür Envanteri, Anıtsal Yapıları ve Sit Alanları* kitabı neşredilmiştir. Yine Kayseri Ticaret Odası'nın yayımladığı *Mazaka'dan Kayseri'ye* isimli küçük hacimli kitapta da önemli eserlerin tanıtımına yer verilmektedir.

Oğuz Güler'in, *Antik Çağ İkonografisinde Erciyes* kitabı 1995'te Arkeoloji ve Sanat Yayınlarınca yayımlanmıştır. İslam öncesi eserlerle ilgili diğer bir eser de Erciyes Üniversitesi Gevher Nesibe Tıp

Tarihi Enstitüsü Yayınları'ndan 1997'de Tevfik Elkovan'ın neşrettiği *Kayseri'de Hitit Kaya Anıtları* kitabıdır.

Kayseri'deki Türk – İslam mimarisiyle ilgili en fazla tanınan kitap Albert Gabriel'in *Monuments Turc d'Anatolie* eserinde yer alan Kayseri-Niğde kısmıdır. Bu eserin Kayseri ile alakalı olan kısmı 1954'te dönemin belediye başkanı Osman Kavuncu'nun desteğiyle Ahmet Akif Tütenk tarafındanTürkçe'ye çevrilerek Güneş Matbaasında basılarak *Kayseri Türk Anıtları* adıyla yayımlanmıştır. Müslüman Türk hâkimiyetini Kayseri'de tesis eden Danişmentlilerin eserlerinin yayımlanmasında yine Mehmet Çayırdağ'ın imzası bulunmaktadır. Çayırdağ, Mehmet Eskioğlu ile birlikte hazırladığı *Melik Gâzi Türbesi Rehberi ve Danişmendlilerin Kayseri'deki Eserleri*, 1997'de İl Özel İdaresi ve Kayseri Belediyesi'nin ortak yayını olarak meraklılarına sunulmuştur. Çayırdağ'ın ayrıca 1998'de Türkiye Diyanet Vakfı Kayseri Şubesi Yayınlarından çıkan *Hunat Hatun Külliyesi* isimli eseri hem tarihçiler hem de sanat tarihçileri açısından kaynak niteliğindedir. Alev Çakmakoğlu Kuru, 1998'de İlköz Matbaasında basılan *Fetihten Osmanlı Dönemine Kadar Kayseri'de Türk Devri Mimarisi* kitabını yayımlayarak Selçuklu ve Beylikler dönemi eserlerini incelemiştir.

Kültür ve Turizm bakanlığı Yayınları arasından 1988'de Orhan Cezmi Tuncer'in *Kayseri Sahip Ata Medresesi* ve 1996'da Erol Yurdakul'un *Kayseri Külük Camii ve Medresesi* kitapları yayımlanmıştır. İlhan Özkeçeci iki eser ile Kayseri sanat tarihine katkı yapmıştır. Bunlar 1993'te Türkiye Diyanet Vakfı Kayseri Şubesi Yayınlarından çıkan *Kayseri Cami Mimarisinde Minber Minareler* ve 1997'de Kocasinan Belediyesi Yayınlarından neşredilen *Tarihi Kayseri Cami ve Mescidler* kitaplarıdır. Eylem Yurdakul'un *Kayseri Mihrapları* kitabı ise 2007'de Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınlarından çıkmıştır. Türkiye Diyanet Vakfı Kayseri Şubesi Yayınlarından 2003'te çıkan Dr. Mustafa Işık'ın *Kayseri'de Mimarî Eserlerde Geçen Ayet ve Hadisler* ise sanat ile inancı mezcetmektedir.

Develi ilçesindeki eserleri inceleyen iki kitap mevcut olup bunlar Göl Kitap tarafından 2011'de yayımlanan Nuran Gülşen'in *Kayseri İlinin Develi İlçesindeki Türk Mimari Eserleri* ve Develi Belediyesi Kültür Yayınları tarafından 2007'de basılan ve çok daha kapsamlı ve doyurucu bilgiler içeren Sultan Murat Topçu'nun *Develi'deki Türk Eserleri*'dir. Şerife Tali'nin de *Kayseri Erkilet'te Türk Devri Mimari Eserleri* isimli bir kitabı bulunmaktadır.

Mezar taşları ve bezemeler alanında çalışan Aslı Sarıoğlu Arslan, Kayseri Büyükşehir Belediye Kültür Yayınları arasından 2005'te *Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları* ve 2018'de *de Seyyid Burhaneddin Hz. Mezarlığı, Mezarları ve Mezar Taşları* kitaplarını kaleme almıştır. Yine bezemeler konusunda Kocasinan Belediyesi Yayınları arasında 2008'de yayımlanan *Kayseri Selçuklu ve Osmanlı Mimarisinde Bezemeler* kitabı da bulunmaktadır.

Yine Kocasinan Belediyesi'nin 2007'de neşrettiği bir başka görsel kitapta *Kapılar ve Çeşmeler*'dir. Beğendik Kültür Hizmetleri serisinden yayımlanan *Kayseri Çeşmeleri* eserinin sahibi ise Ömer Yörükoğlu'dur. Mustafa Denktaş, 2000 yılında *Kayseri'de Tarihi Su Yapıları-Çeşmeler Hamamlar* isimli eserini yayımlamıştır. Denktaş'ın ayrıca Erciyes Üniversitesi Yayınlarından 2007'de çıkan *Kayseri'de Yıkılan Abidelerimiz* isimli önemli bir eseri daha bulunmaktadır.

Kayseri iktisat tarihiyle alakalı Selçuklu döneminin ticari yapısına ışık tutan merhum Prof. Dr. Faruk Sümer'in Yabanlu Pazarı, *Selçuklular Devrinde Milletlerarası Büyük Bir Fuar* isimli 1985'te Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'ndan çıkan eserdir. Eserin önsözünde Halit Erkiletlioğlu ve Mehmet Çayırdağ'a teşekkür edilmesi hiç şaşırtıcı değildir. Eserde günümüzde Pınarbaşı ilçesine bağlı Pazarören'de kurulan Yabanlu Pazarı ve bu yerleşim yerinin yakınında bulunan Zamantı Kalesi hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca Halit Erkiletlioğlu, bu alana da *Geçmişte Konaklama, Ticaret ve Kayseri* eseriyle mührünü vurmuştur.

Türk Ticaret Vakfı'ndan yayımlanan Tarık Celal Güven'in *Kayserili Bir Ticaret Ataşesinin Anıları*, Kayseri'nin 5000 yıllık tarihi geçmişinin yoğurduğu ticari yeteneğine uygun olarak yetişmiş Kayserili olan bir Ticaret Ataşesi'nin yurt içi ve yurt dışı görevlerinde yaptığı 42 yıllık hizmeti ve meslek anılarını izleme imkânı tanımaktadır. Mehmet Şahin tarafından derlenen Dr. Sait Molu'nun, Dergah Yayınlarından 2013'te çıkan *Toprak Ağalığından Sanayiciliğe Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kayserili Molu Ailesinin Hikayesi*, sizleri Kayseri'nin sosyal ve iktisadi dönüşümüne tanıklığa davet etmektedir. Kayseri iktisat tarihi ve anlayışı ile ilgili eleştirel bir yaklaşım sergileyen Kurtuluş Cengiz'in *Yav İşte Fabrikalaşak... Anadolu Sermayesinin Oluşumu: Kayseri-Hacılar Örneği* eseri 2013'te İletişim Yayınlarından çıkmıştır. Kadir Dayıoğlu'nun Kayseri Sanayi Odası tarafından 2005'te yayımlanan *40. Yılına Doğru Kayseri Sanayi Odası* isimli bir kitabı Kayseri'de sanayinin serüvenini incelemektedir.

Yine Kayseri iktisat tarihi ile ilgili Kayseri Ticaret Odası'nca 2011'de yayımlanan *Kayseri'de Meslekler ve Ustalar* kitabını da unutmamak gerekir. Kayseri denilince ilk akla gelen unsurlardan birisi olan pastırmacılık ile ilgili 1960'da Abdullah Satoğlu tarafından *Kayseri Pastırmacılığı* ve Kayseri Ticaret Odası'ndan 1994'te yayımlanan Mehmet Özdemir'in *Kayseri'de Pastırmacılık* eserleri bulunmaktadır.

Kayseri'de belediyeciliğin tarihi seyrini takip etmek için ilk olarak Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınlarından 1995'te çıkan Necmettin Çalışkan'ın *Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediyesi* eserine ve yine aynı yayınlardan 1998'de çıkan *Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediye Başkanları* kitabına başvurulmalıdır. Belediye tarihi ile ilgili bir diğer önemli eser de Ahmet Zorlu'nun kaleme aldığı 2014'te Lâçin Yayınları'ndan basılan *Zorlu Yıllar, Türk Siyaseti ve Kayseri Belediyeciliğinde Son 40 Yıl* kitabıdır. Kayseri'de belediyeciliğe eleştirel bakış için ise İletişim Yayınlarından 2007'de yayımlanan Ali Ekber Doğan'ın *Eğreti Kamusallık, Kayseri Örneğinde İslamcı Belediyecilik* kitabına bakmak gerekir.

Kayseri'de hayat ve sosyal tarihi ele alan eserlere bakacak olursak, bir dergi yazısı olduğu için burada isimlerini maalesef kaydetmemizin mümkün olmadığı Heyamola Yayınları'ndan çıkan Bir Nefeste Kayseri serisinin 30 kitabının 30 güzide yazarını en başta anmak istiyorum. Hepsi kitaplarıyla tarihe not düşürmüşlerdir. Asım Yahyabeyoğlu'nun *Anılarımda Kayseri 1957 – 1990*, Muharrem Barut'un *Selam Kayseriliye* ve *Bir Dağcı ve Kayakçının Notları*, Muhsin İlyas Subaşı'nın *Bu Şehrin Hikâyesi Kayseri* ile Yücel Ünal'ın *Okumuş Bir Kayserilinin Anıları* kitapları sosyal tarih açısından önemli kayıtlar içermektedir. H. Uğural *Barlas'ın Kayseri Düğünleri* kitabı 1963'te Yurttaş Yayınlarından basılmıştır. Kayseri İli Yardım Derneği İstanbul Şubesi'nce Yunus Emre Özulu'nun *Şu Bizim Kayseri* kitabı neşredilmiştir. Aynı dernek tarafından yayımlanan *Erciyes'ten Püfür Püfür Eski Zamanlarda Kayseri Yaşam Kültürü* eserinin sahibi ise Mehmet Cavit Yeğenoğlu'dur. *Kayseri'de Gecekondu* eserinin müellifi ise Yüksel Kalkan'dır. Mustafa Işık'ın *Tarihi Kayseri'de Kadının Adı* ve İsmail Evci'nin *Kayseri ve Kayseri Sofrası* sosyal tarih araştırmacılarının başvuracağı eserler arasında yerlerini almışlardır. Nezih Başgelen'in *Bir Zamanlar Kayseri* kitabını da hatırlatmak gerekir.

Kayseri basın tarihi denilince ilk akla gelen isim Ali Rıza Önder'dir. Önder'in ilk baskısı 1972'de yapılan Kayseri Basın Tarihi 1910 – 1960, Kayseri tarihiyle ilgilenen herkesin kütüphanesinde yerini almıştır. Hamza Çakır ve Hakan Aydın'ın editörlüğünü üstlendiği *Tarih İçinde Kayseri Basını* kitabı ise 2012'de yayımlanmıştır.

Kayseri'de sinemanı tarihini yazan 2012'de yayımlanan *Sinemanın Kayseri'deki Seriüveni* ile Yaşar Elden ve musikinin tarihini yazan ise *Kayseri Musikî Yolcuları* ile merhum Mustafa Çınar olmuştur. Aydemir Doğan ise 2002'de Kayseri Ticaret Odası tarafından yayımlanan *Kayseri Spor Hayatından Anılar Albümü* ile Kayseri'nin spor tarihine katkı yapmıştır. Halil Tekiner'in *Kayseri Eczacılık Tarihi* ise 2005'te Türk Eczacılar Birliği tarafından neşredilmiştir.

Kayseri kültür tarihinde Raşit Efendi Kütüphanesi müdürlüğünü yapmış olan merhum Ali Rıza Karabulut'un önemli bir yeri bulunmaktadır. Karabulut, *Divançe-i Raşid Efendi- Raşid Efendi Kütüphanesi Tarihçesi-Kayseri Müellifleri, Mevlana'nın Hocası Seyyid Burhaneddin Hz.leri ve Kayseri İlmiye Tarihinde Meşhur Mutasavvıflar* ve *Gülzar-ı Manevi ve İbrahim Tennuri* eserlerinin yanında Raşit Efendi Kütüphanesinde bulunan yazma ve basma eserlerin kataloglarını da yayımlamıştır. İl Halk Kütüphanesi tarafından da 1992'de *Kayseri'de Kitap ve Kütüphane* eseri neşredilmiştir.

Kayseri kültür tarihi ile ilgili önemli çalışmalara imza atan diğer isim ise Ahmet Emin Güven'dir. Güven, *Kayseri Yakın Tarihinden Araştırmalar* serisinde Kayserili birçok şairi tanıtarak eserlerinden örnekler sunmuştur.

Dr. Faruk Karaarslan yönetiminde oluşturulan Kayseri Atölyesi'nin hazırladığı ve Büyüyenay Yayınları tarafından neşredilen *Bir Şehrin Hafızası* kitabını da unutmayalım.

Bu yazıda yer almayan, bizim ulaşamadığımız veya haberdar olmadığımız Kayseri tarihi ile alakalı kıymetli eserlerin olduğu muhakkaktır. Bu eksiklik tamamen şahsıma aittir ve müelliflerin affına sığınırım. Vesselam... ▪

Yarımşak Leblebi

Yazılmamış ve Unutulmuş Eski Bir Kayseri Masalı

Ali Aslım

Masalımızın metnini özgün Kayseri ağzına uygun olarak aşağıya yazdım. Allah bilir bu masal kaç yüz yıllıktır. Masalı bana anlatan 1930 doğumlu şair, bestekâr ve müzisyen Özdemir Sabit Özenç 7 yaşında iken biyanasından (anneannesinden) günaşırı dinlermiş.

Çocukken ben de büyüklerimden çok masallar dinledim. Bunları zamanında yazmadığıma pişmanım. Günümüzde masal anlatanlar yoktur. Yaşlılar bile unutmuşlardır, çocukken dinledikleri masalları. Görsel ve yazılı medyadan dolayı masal anlatan ve dinleyen neredeyse kalmamış durumdadır. Bilim ve teknoloji hızla ilerliyor. Ulusal kültür unsurlarımızı saklayıp korumak zor bir iş olmuştur. Halk edebiyatımızın yüzyıllar ötesinden gelen çok değerli ürünleri kaybolmaya yüz tutmaktadır. Bizi biz yapan bu değerleri derlemek, araştırmak ve yazmak asli amaçlarımız arasında olmalıdır.

Kayseri ağzında masala matal denildiği olmuştur. Masalımıza tekerlemenin sonunda başlıyoruz.

Matal matal mağnike
Üçbün atar cağnike
Matal başını bağlamış
Diye diye ağlamış

Evvel zaman içinde galbır saman içinde balık kavağa tırmanırken, deve dellal iken, eşek ebemin düğününde kalburla süt taşırken, tosbaa hamal iken, kurt köyde muhtar iken, pire berber iken, kavakta kafam kadar nar biterken, garınca bakkal iken, ben anamın beşiğini tıngır mıngır sallarken ve de gara böcük efendi terzi iken evvel Allah bir varmış bir yokmuş. Allah'ın gulu pek çoomuş, çoh dimesi yiin günahmış. Hem akıllı, hem azimli, hem de kurnaz bir Keloğlan varmış.

Keloğlan'a bi dene türkü yahmışlarımış:

Keloğlan'a kel disem darılır
Kafasına timtik vursam yarılır
Yazın aaç gölgesine serilir
Gışın selameti bulur Keloğlan diyin

Keloğlan bir gün giderkene yolda yarımşak leblebi bulmuş. Bu yarım leblebiyi sevinerek almış yirden...

-"Bunu gapımızın önündeki kütüün üstüne kırayım da yiyeyim" demiş.

Yarımşak leblebiyi kütüün üsdüne goymasıyla beraber yarımşak leblebi kütüün yarığına düşmüş, çabalamış çabalamış çıharamamış. Bi de bahmış gi garşıdan dülgar geliyor.

-"Ehemm uhemm" şöyle bi gıvanmış. "Ey dulgar! Şu kütüü gır dimiş.

Dülgar:

-"Niyo Keloğlan" dimiş.

Keloğlan gine "Ehemm uhemm" dimiş. "Dülgar kütüü gırsın, kütük benim yarımşak leblebimi virsin" dimiş.

-"Bire Keloğlan, yarımşak leblebi için kütük kırılır mı?" dimiş, gomuş gitmiş.

Keloğlan taslamış, bi de dikkatle bahmış gi garşıdan ağa geliyor. Keloğlan gene bir kıvranmış,

-"Ehemm uhemm!" diyip boğazını temizlemiş de şööle bir gözelce gerilmiş.

Ağaya "baa bah! Dülgarı döğ" dimiş.

Ağa bıyıhlarını burmuş da dimiş ki:

-"Niyo Keloğlan?" dimiş.

Keloğlan "Ehemm uhemm" deyip söölemiş:

-"Ağa dülgari döösün, dülgar kütüü gırsın. Kütük benim yarımşak leblebimi virsin" dimiş.

Ağa yine bıyıhlarını burmuş da gülmüş ve de dimiş ki:

-"Bire Keloğlan, yarımşak leblebi için dülgar mi doolür?" dimiş.

Yürümüş o da gitmiş.

Bir de bakmış ki şuradan ağanın karısı geliyor. Hemen kıvanmış, çemrenmiş. “Öhö öhö” çekerek yüksek perdeden konuşmuş.

-“Ey kadın! Ağaya küs” demiş.

İri yarı kadın tepeden bakıp kırıtmış, sormuş:

-“Niye Keloğlan?”

-“Kadın ağaya küssün, ağa dülgeri dövsün, dülger kütüğü kırsın, kütük benim yarımşak leblebimi versin”

-“Git oradan kel it! Yarımşak leblebi için ağaya mı küsülür?” demiş.

O da bırakıp gitmiş.

Keloğlan taslamış, bir de bakmış ki bir sıçan geliyor. Aynısı gibi sıçana demiş:

-“Ey sıçan, kadının urbasını kes”

Sıçan da iki arka ayağının üstünde kalkmış da :

-“Niye Keloğlan” demiş.

-“Sıçan kadının urbasını kessin, kadın ağaya küssün, ağa dülgeri dövsün, dülger kütüğü kırsın, kütük benim yarımşak leblebimi versin” demiş.

Sıçan, küçümser halde:

-“Yarımşak leblebi için kadının urbasını kesmem” demiş, bırakıp gitmiş.

Keloğlan yine yolu taslamış. Bir de bakmış ki kedi geliyor. Keloğlan bir kıvranmış, çemrenmiş. Elini böğrüne koymuş, “Öhö öhö” etmiş, kediye şöyle demiş:

-“Ey kedi sıçanı boğ”

Kedi şöyle bıyıklarını bükmüş de:

-“Niye Keloğlan” demiş

-“Kedi sıçanı boğsun, sıçan kadının urbasını kessin, kadın ağaya küssün, ağa dülgeri dövsün, dülger kütüğü kırsın, kütük benim yarımşak leblebimi versin” demiş.

Kedi şöyle bir elini yalamış, yüzünü yumuş da bakalım ne demiş:

-“Ben yarımşak leblebi için sıçan boğmam” demiş ve hızla gitmiş.

Keloğlan yine yolu taslamış. Bir de bakmış bir köpek geliyor. Yine bir dikleşmiş iki elini böğrüne koymuş da demiş ki:

-“Ey it kardeş! Kediyi boğ.”

Köpek kuyruğunu şöyle bir sallamış:

-“Vavavava vafff” dedikten sonra, “Niye Keloğlan” demiş.

Keloğlan:

-Öhö öhö deyip iki eli böğründe, şöyle bir gerilmiş.

-İt kediyi boğsun. Kedi sıçanı boğsun. Sıçan kadının urbasını kessin, kadın ağaya küssün, ağa dülgeri dövsün, dülger kütüğü kırsın, kütük benim yarımşak leblebimi versin” demiş.

Köpek şöyle bir ağzını, dilini, dişini oynatmış. Kuyruğunu sallamış da demiş ki:

-“Keloğlan bak, ben yarımşak leblebi için kediyi boğmam.”

O da tezikerek gitmiş.

Keloğlan yine taslamış. Bir de bakmış ki şuradan bir diken geliyor. Keloğlan:

-“Öhö öhö” deyip ellerini böğrüne koymuş da demiş ki: “Ey diken itin ayağına bat!”

Diken yuvarlanmış, toparlanmış:

-“Niye Keloğlan” demiş.

Keloğlan yine aynı lafları sıralamış:

-“Diken itin ayağına batsın, it kediyi boğsun, kedi sıçanı boğsun. Sıçan kadının urbasını kessin, kadın ağaya küssün, ağa dülgeri dövsün, dülger kütüğü kırsın, kütük benim yarımşak leblebimi versin” demiş.

Diken yine yuvarlanmış gitmiş.

Keloğlan öfkeli halde yine taslamış. Bir de bakmış ki şuradan bir ateş geliyor. Keloğlan:

-“Öhö öhö” deyip gerinmiş, iki elini böğrüne koymuş da demiş ki: “Ey ateş, dikeni yak.”

Ateş cıngılarını saçarak demiş ki:

-“Niye Keloğlan”

Keloğlan yine bir dikleşmiş, ellerini böğrüne koymuş da demiş ki:

-“Ateş dikeni yaksın, diken itin ayağına batsın, it kediyi boğsun, kedi sıçanı boğsun. Sıçan kadının urbasını kessin, kadın ağaya küssün, ağa dülgeri dövsün, dülger kütüğü kırsın, kütük benim yarımşak leblebimi versin” demiş.

Ateş şöyle bir dilini çıkararak demiş:

-“Ben yarımşak leblebi için dikeni yakamam”

Keloğlan yine taslamış. Bir de bakmış ki şuradan bir su geliyor. Hemen suyun yolunu kapatmış. Gene gerilmiş iki elini böğrüne koymuş da bir de gazaplı demiş:

-“Ey su ateşi geçir”

Su bir köpürmüş de demiş ki:

-“Niye Keloğlan”

Keloğlan gene başlamış. Amma öfkeli başlamış. Öhömmm öhömmm deyip kükremiş de demiş ki:

-“Su ateşi geçirsin, ateş yürüsün dikeni yaksın, diken itin ayağına batsın, it kediyi boğsun, kedi sıçanı boğsun. Sıçan kadının urbasını kessin, kadın ağaya küssün, ağa dülgeri dövsün, dülger kütüğü kırsın, kütük benim yarımşak leblebimi versin” demiş.

Su bir de bakmış ki Keloğlan yolu kapatmış. Çaresiz ateşi geçirmiş. Ateş dikeni yakmış, diken itin ayağına batmış, it kediyi boğmuş, kedi sıçanı boğmuş, sıçan kadının urbasını kesmiş, kadın ağaya küsmüş, ağa dülgeri dövmüş, dülger kütüğü kırmış, kütük Keloğlan’a yarımşak leblebisini vermiş. Kahramanımız Keloğlan aklı, sabrı ve azmi sayesinde yarımşak leblebisine kavuşmuş. Yemiş yemiş doymuş. Anasına, danasına her bir arkadaşına, eşine, dostuna ikram etmiş. Herkes bütün dünya alem yemiş. ▪

KAYSERİ'NİN YEDİ Çınarı

Osman Gerçek

Şehir yapı ve mimarisi dışında şehirlerin nefes almasını sağlayan yeşil alanlar da oldukça önemlidir. Şehir mimarisi planlanırken, şehrin nefes alacağı yeşil alanlara ne tür ağaçların dikilmesi gerektiği de daha çok çevre düzenlemecilerin işi. Ne var ki dikilecek ağaçların cinsi, şehirlerin ideolojisini, o şehrin geçmişle bağını ve gelecekle irtibatını da bir şekilde yansıtmaktadır.

Yetiştirilen ağaç cinsleri, bazen hâkimiyetin de göstergesi olabiliyor, Endülüs Medeniyetinden Batı uygarlığına geçişte olduğu gibi. 1492 yılında, 800 yıllık Müslüman egemenliği Endülüs'e veda ettikten sonra; Kurtuba Cami'nin avlusunda bulunan, adeta cami içindeki sütunları andıran onlarca dev palmiye/hurma ağacı, İslam'ı ve Şark'ı andırıyor diyerek yok edilmiş, yerine selvi, çam ve portakal ağaçları dikilmiş. İnsanların abdest ve temizlikte kullandığı avludaki görkemli şadırvan da yok edilerek yerine bir fıskiye yapılmış, Pasaklı İsabel tarafından.

Yeşilin dingin gölgesinde serinlemenin yanı sıra, bereketli meyvesinden ve ahşap tahtasından insanoğlunun yaratılıştan beri istifade ettiği ağaç, Kur'an-ı Kerim'de değişik vechelerden ele alınmış. Hz. Adem ve eşinin yaklaşmamaları gereken "Sonsuzluk Ağacı" ve bir çınar gibi uzun ömürlü ve bir o kadar sağlam olan, doğuya ve batıya nisbet edilemeyen, Tur-ı Sina çevresinde bulunan, yağından nurlu bir ışık elde edilen 'mübarek' zeytin ağacından bahsedilir. Yine, Cennet tasvirlerinde ağaç ve bunların serinletici gölgeleri vurgulanırken, cehennemliklere de yaptıklarının karşılığı olarak yediklerinde azab çekecekleri dikenli meyvesi olan zakkum ağacından bahsedilir. Ahir zamanda, arkasına gizlenen Yahudileri ifşa edecek olan gargat ağacı da, Resul'ün dilinden aktarılan bir başka ağaç türü.

▲ Düvenönü

Osmanlı kentlerinin çevre düzenlemesinde çınar ağaçları önemli bir yere sahiptir. Meydanlar ve merkezi camilerin etrafı çınar ağaçlarıyla çevrilidir. Bu yaygın kullanım zaman içinde imparatorlukla çınar ağacı arasında kopmaz bir sembolik bağ meydana getirmiştir.

Osmanlı şehirlerinin çevre düzenlemesinde çınar ağaçları önemli bir yere sahiptir. Meydanlar ve merkezi camilerin etrafı çınar ağaçlarıyla çevrilidir. Bu yaygın kullanım zaman içinde imparatorlukla çınar ağacı arasında kopmaz bir sembolik bağ meydana getirmiştir. Devlet-i ebed müddet, haşmetli ve görkemli, uzun yıllar yaşayan ulu çınarlarla özdeşleştirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in Şeyh Edebali'nin evinde gördüğü rüyasında, göbeğinden çıkıp göğe yükselen ve adeta yeryüzünü kuşatan ulu çınar hikayesi de bu ağacın Osmanlı toprağında yaygınlaşmasına neden olmuştur.

XV. yüzyıl Kayseri'sinin manevi mimarlarından İbrahim Tennuri de, harlanan yüreğini serinletmek için zaman zaman uzlete çekildiği bugünkü Hisarcık mahallesi Fatih Parkı'nda bulunan dev çınarın gölgesinde, aşk ve mânâ âlemini geliştirmiş. Tennuri'nin büyüyen gönül ve tefekkür âlemi gibi, çınar ağacının da her geçen gün büyüyen gölgesinde binlerce seveni, o gün bugündür gölgelenmeye devam ediyor.

Görkemli ve haşmetli yaşamının sonunda, içten içe çürüyen ve etrafını bin bir entrikayla kuşatan kargaların sardığı ulu çınar gibi altı asırlık Osmanlı Devleti de zevale uğradı. Yeni bürokrasi ve tek parti dönemi yeni hayat ve mekân anlayışı Osmanlı'yı ve geçmişi simgeleyen unsurları belli bir dönem kaldırmaya başladı.

Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde abartarak bahsettiği Erciyes istikametindeki sık ağaçlar ve ormanlık bir Kayseri günümüzde beton mimariyle çevrelense de son zamanlarda Kayseri çevresinde ağaçlandırılan ve yeşillendirilen yerler hiç de az değil.

Çınar ağacına bir medeniyet tanığı olarak bakan ve bu bağı en güzel ifade eden şairlerden biri olan Tevfik Fikret, Haluk'un Vedaı şiirinde ulu çınar sembolizmini şu şekilde vurgulamıştır:

Hani bir gün seninle Topkapı'dan
Geliyorduk; yol üstü bir meydan.
Bir çınar gördük: enli, boylu, vakur
Bir ağaç; hiç eğilmemiş, mağrur.

◄ Meydan

Koca bir gövde; belki altı asır,
Belki ondan da fazla, dalgın, ağır.
Kaygısız bir ömür sürüp gelmiş;
Öyle serpilmiş, öyle yükselmiş,
Ki civârında kubbeler, damlar
— Ser-te-ser secde-gîr-i istiğfar —
Onu haşyetle seyr eder gibidir.
Duyulan hep onun menâkıbidir.
Görülen hep odur uzaklardan;
Fakat ayyûk'a ser çeken, uzanan
Bu mehâbetli gövde çırçıplak,
Ne yeşil bir filiz, ne bir yaprak…
Kuruyor: âh, pek yazık! Şu derin
Şerha böğründe belki bir hâin
Baltanın, bir gazablı yıldırımın
Zehridir, söyle, ey çınar, bağrın
Hangi odlarla yandı? Hangi siyâh
Kurd içinden kemirdi? Hasta, tebâh,
Seni kim şimdi bağlayıp saracak?
Kim şifâlar verip de kurtaracak?
Şu dönen kargalar başında senin.
Söyle, bunlar mıdır zehirleyenin?
Söyle, ey muztarib vatan, bildir:
Çektiğin hangi kanlı seyyiedir?

Görkemli ve haşmetli yaşamının sonunda, içten içe çürüyen ve etrafını bin bir entrikayla kuşatan kargaların sardığı ulu çınar gibi altı asırlık Osmanlı Devleti de zevale uğradı. Yeni bürokrasi ve tek parti dönemi yeni hayat ve mekân anlayışı Osmanlı'yı ve geçmişi simgeleyen unsurları belli bir dönem kaldırmaya başladı. Ortadan kaldırılan yapılar ve mekânlar tesadüfen kaldırılmıyordu.

Bu mekânlar ve yapılarla birlikte çınar ağaçları da söz konusu yıkımdan nasibini aldı. Kayseri'nin yeni mekân anlayışında da bu durum kendini hissettirdi. Kayseri şehrinin dış surlarının bir kısmı ile beraber, birçok tarihi yapının da ya izleri silinmiş ya da itibarsızlaştırılarak metruk hale getirilmişti. Bu hedef gerçekleştirilirken, şehrin merkezindeki camilerin etrafında bulunan çınar ağaçları da payına düşeni, imar uygulamaları sayesinde canıyla ödemişti.

▲ Vilayet

▲ Hisarcık

Ortadan kaldırılan bu çınarların yerine, parklara, bahçelere, yol kenarlarına, cami çevrelerine daha Avrupai ve daha modern ağaç türleri dikilmeye başlandı. Görkem ve haşmetten yoksun, ince, zarif, küçük yapraklı akasya türü birçok ağaç dikildi. Bu dikilen yeni ağaçlar ise bir kısım halkın nefretini bile kazınmıştı. Bu yeni ağaçlardan bazılarına iğrenç kokusundan dolayı halk, kendi lisanıyla isim bile takmıştı.

Ancak Tek Parti döneminden sonra DP parti yönetimi ile bazı şeyler değişmeye başladı. Bu değişim bir biçimde Kayseri'ye de yansıdı. Her siyasal anlayış kendi mekân anlayışını uyguluyordu bir bakıma. Bu anlayış değişikliğinin önemli göstergelerinden biri de çınar ağaçları konusunda oldu. DP ile birlikte şehirlere yeniden çınar ağaçları dikilmeye başladı. Demokrat Parti'nin görkemli yılları olan 1955 yılında DP İl Başkanı Bekir Mısırlıoğlu, arkadaşlarıyla beraber Kayseri'ye 7 tane çınar ağacı fidanı getirtirler, İstanbul'dan. Bu ağaçlar, şehir merkezinin değişik yerlerine dikilir. Bekir Mısırlıoğlu'nun yeğeni Salim Mısırlıoğlu, hayattayken amcasına da teyit ettirdiği ağaç yerlerini şu şekilde sıralıyor: Saathanenin yanı, Müze ve Seyyid Burhanettin Türbesi arası, Düvenönü Meydanı, eski Talas Durağı, eski Hâlin önü, eski İtfaiye ve Orduevi bahçesi.

Düvenönü'ndeki görkemli çınarı Şükrü Karatepe, kitabında şu şekilde tasvir ediyor: 'Genç yaşına rağmen çok hızlı büyüyerek altı metre gövde kalınlığına ulaşan Düvenönü Çınarı, iki metre yükseklikten itibaren beş büyük dala ayrılmaktadır. Dalların hepsi yukarıya doğru yükseldikçe yan kollarla genişleyerek, yirmi beş metre yüksekliği ve bir o kadar da çapı olan yuvarlak görünümlü geniş bir tepe yapmaktadır. Düvenönü Meydanı'ndan Cumhuriyet Meydanı'na geçişin önünü tarihi bir hisar gibi tutan bu güzel ağaç şehirde uygun mekânlara çınar dikmenin ne kadar isabetli bir seçim olduğunun en canlı kanıtıdır. Gökyüzüne açılan beş koluyla altından gelip geçenlere kanat geren, Düvenönü Meydanı'nın sembolü haline gelen bu ulu çınar mutlaka anıt ağaç olarak tescillenmeli ve özenle korunmalıdır.'

Günümüze kadar gelen ve haşmetiyle şehrin önemli meydanlarını gölgeleyen eski çınarların birçoğu hâla ayaktadır.

Şükrü Karatepe ile birlikte Kayseri'nin pek çok yerine çınar ağaçları dikildi. Üniversite kampüsü başta olmak üzere şehrin girişlerindeki bulvarlarda yol boyu görülen çınar ağaçlarının önemli bir kısmı o dönemden kalmadır. Sonraki dönemde de ağaçlandırma çalışmaları çınar eksenli olarak önemsenerek sürdürülmüştür.

Şehir mimarisi ve estetiği açısından sadece çınar ağaçlarının değil, bütün ağaçların şehre katılması ve insanla bir arada olması kültürel bakımdan önemli olduğu gibi, insan fıtratına da uygun bir durumdur. ■

KOCA ÇINAR

Emir Kalkan

Düvenönü meydanının tam ortasındadır Koca Çınar.

Yemyeşil dalları, göklere uzanan boyu, geniş gövdesiyle heybetli, vakur, ışıltılı bir mabed gibi yükselir meydanda.

Şehrin her tarafından gelen tüm caddeler, dört yol ağzındaki bu ulu çınarın çevresinden dolanıp geçer.

Bizimle beraber büyüdü Koca Çınar.

Biz çocukken o da çocuktu. Bu kadar görkemli değildi o zaman.

Bir çınardan çok, erken boy atmış kocaman bir söğüt gibiydi.

Mahallenin tüm çocukları geniş dallarının altına toplanır, gölgesinde oyunlar oynar, tepesine tırmanır, dallarına kolonlar vurur, salıncaklar kurardık. Yollar tenha, arabalar yok denecek kadar azdı. Çayırların üzerinde yatıp yuvarlanan çocukların cıvıltılarıyla şen şakrak bir mesire gibiydi Koca Çınar'ın altı.

Yıllar, pek çok şey gibi Koca Çınarı da aldı elimizden.

Kırk yıl geçti aradan.

Kırk uzun yıl.

Gittikçe büyüdü ulu çınar, çevresindeki apartmanlarla yarışmaya başladı, muhteşem kollarını açıp, genişledi. Ana gövdenin üzerinde göklere dua için açılmış eller gibi, her biri insan bedeninden daha kalın beş ayrı kol büyüdü.. Görkemi, güzelliği daha bir arttı ama o büyüdükçe şehir de büyüdü.. İnsanlar çoğaldı, arabalar çoğaldı, apartmanlar çoğaldı... Dört ana caddenin kesiştiği, taksilerin sel gibi aktığı geniş bir bulvarın tam ortasında kaldı Koca Çınar.

Artık çocuklar yanına varamaz, gölgesinde oynayamaz oldu.

Çocukların kaybettiği Koca Çınarı daha sonra kuşlar mesken tuttular. Serçeler, kırlangıçlar, sığırcıklar.. Sürek sürek kuş.

Yapraklarının arasından güneş ışığının bile geçemediği görklü çınarın yüksek dalları, onlar için güvenli, kuytu bir barınak oldu.

Her dalına yüzlerce kuş tünedi, yemyeşil yapraklarının arası kuş yuvalarıyla, kuş yumurtalarıyla doldu. Hep bir ağızdan ötüşen kuş sesleri, birbirine karışan kuş cıvıltılarıyla kırk yıl öncesinin şen şakrak neşesine yeniden kavuştu Koca Çınar.

Yeniden bir çocuk bahçesi gibi şenlendi, coştu, taştı.

İş yerinin penceresinden hep Koca Çınara bakarım ben.

Kuşların sürüler halinde konup kalkışını izlemek, yem taşımalarını, oynaşmalarını, didişmelerini seyretmek, dalgalanan yaprakların yeşilliğine dalıp gitmek, iş hayatının verdiği bütün streslerden kurtarır beni.

O gün de her zamanki gibi Koca Çınarı seyrediyordum yine.

Bir haziran günüydü, pırıl pırıldı gökyüzü, güneşliydi, sıcaktı.

Akşamüstü birdenbire bozdu hava, kararadı. Önce bir toz bulutu, rüzgâr ve ardından bardaktan boşanırcasına şiddetli bir yağmur başladı. İnsanlar panik içinde evlerine kaçışıyor, sığınacak yer arıyorlardı. Ardı ardına şimşekler çakıyordu, gökyüzü yarılmıştı sanki yağmur öyle şiddetli yağıyordu ki bir kaç dakika içinde caddelerden diz boyu sular akmaya başladı.

Koca Çınar fırtınayla baş edemiyor, sallanıyordu

Yağmur ve rüzgâr vurdukça, çınara yuva yapmış kuşlar, kuş yavruları, kuş-palazları, kuş yumurtaları savrula savrula çınardan düşmeye başladılar. Bir anda yüzlerce kuş caddelerden akan sel sularının içinde gömülüp batmaya başladı. Yağmur bütün şiddetiyle yağıyor, rüzgâr tüm hışmıyla uğulduyordu.

Sulara kapılmış yüzlerce kuş can havliyle çırpınıp duruyordu.

Bir felaket, bir mahşer manzarası vardı ortada. Hemen aşağı fırladım, suların içine daldım. Çevredeki esnaf ve yağmurdan kaçıp saçak altlarına sığınan insanlar da ayaklarını bile çıkarmadan sulara daldılar ve ve selde çırpınan kuşları birer ikişer toplamaya başladılar. Selden kurtardıkları kuşları ellerindeki poşetlere dolduruyorlardı.

Kısa zamanda yüzlerce kuş kurtardılar.

Sırılsıklam ıslanmışlardı, kanatları, tüyleri birbirine yapışmıştı, üşüyorlardı.

Esnaflar kurtarabildikleri kuşları dükkânlarına getirip bezlerin arasına sardılar, saç kurutma makineleriyle kanatlarını kurutup ısıttılar ve hava tekrar açıp, güneş çıkınca yeniden Koca Çınarın dalları arasına bıraktılar. Hepsi yorgun, şaşkın yeniden tünediler dallara.

Kuşların dehşet bir içgüdüleri ve çalışma gayretleri var. Bu uğursuz felaket yıldıramadı onları, üzülmediler, yenilmediler.

Hepsi birden el ele verip, çöpler toplayıp, rüzgâra, yağmura kaptırdıkları yuvalarını kısa zamanda yeniden kurdular. Yeniden çoğaldılar Yeni yumurtalar, yeni palazlar yaptılar.

Sabah okullarına giden öğrenciler, simitlerini bölüp çınarın altına bıraktılar, yemler serptiler. Kısa zamanda yeniden eski cıvıltısına, eski neşesine kavuştu Koca Çınar. Yeniden canlandı, hareketlendi. Küçük yavrular palazlanıp büyüdü. Göklere kanat açıp, kendilerine yeni yuvalar kurmaya başladılar. Koca Çınarın güvenli kucağında mutluydular. Bu böylece yıllarca sürdü. Ama neden sonra yeni bir felaket daha geldi Koca Çınarın başına.

Kartal büyüklüğünde bir kuş dadandı çınara. Önceleri her akşamüstü geliyor, üzerinden şöyle bir uçup gidiyordu. Sonra hava kararırken gelip dalların birine konmaya başladı. Konduğu yerden, boynunu içine çekerek kuşları dikkatle süzüyor ve birdenbire saldırıp, pençesine taktığı bir kuşu, diğer kuşların çığlıkları arasında kapıp kaçırıyordu.

Her akşam bir kuş parçalanıyordu.

Üç dört gün sürdü bu böyle.

Kuşlar bu belâya karşı hiçbir önlem bulamadılar.

Cıvıltıları, ötüşmeleri kesildi.

Birbirlerine sokulup ürkek, tedirgin bekliyorlardı.

Ne yapacağımı bilemiyordum. Çok üzülüyordum, gece boyunca kuşları düşünüyordum hep.

Ve bir gün sonra, beşinci gün geldiğinde çınarda bir tek kuş yoktu. Uçup gitmişlerdi hepsi. Yuvalarını terk etmişler, karakuşun belasından ancak böyle kurtulmuşlardı.

Koca Çınar 40 yıl önce çocukları yitirdiği gibi kuşlarını da yitirdi.

Öfkelendi, gürledi, sarsıldı, mahzunlaştı, bir mezar sessizliğine büründü, sustu.

O sonbahar erkenden döktü yapraklarını süslerinden soyundu.

Kuşlarını, çocuklarını, cıvıltılarını kaybeden Koca Çınar küstü.

Ekzoz dumanlarının, kömür islerinin arasında bunaldı.

Artık eskisi gibi şen değil Koca Çınar. Eskisi gibi baharın gelişini görür görmez açılıp saçılmıyor, yeşile kesip tomurcuklarını patlatmıyor..

Geç, isteksiz, yorgun.. Yavaş yavaş ama gönülsüz süslüyor dallarını. ▪

BEDESTEN

Yazı: Mehmet Karaarslan
Foto: Suna Erdoğan Çolak

Bir şehrin çarşısı o şehrin insanının her bakımdan ortak paydasıdır. Sadece iktisadi anlamda değil, o toplumun dini, ahlaki, siyasi yanının da tezahür ettiği yerlerdir. Bu yanıyla bizim çarşılarımız kültürel boyutumuzun da göstergeleridir. Bir şehrin insan yapısını, kültürel dokusunu, sosyal ilişkilerini çarşısında gözlemlersiniz. En küçüğünden en yaşlısına toplum çarşısında tebellür eder. Dolayısıyla çarşı bir eğitim öğretim mekânıdır da. Çocukluğundan itibaren babasının, dedesinin veya bir yakınının yanına çırak olarak gelen birisi kemalini orada bulur. Çünkü çarşı insanın makamdan makama terbiye yoluyla geçtiği mekânlardır. Bu anlamıyla çarşı Türk milletinde devletin, milletin ve şehrin kalbi ve merkezidir. Dualarla açılır, şükürlerle kapanır. Ticaretin de ötesinde herkesin birbirine yardım ettiği, birbirine destek verdiği, eksiklerini giderdiği mekânlardır çarşılar, hanlar, bedestenler.

Bir şehir çarşısı/bedesteni varsa şehir olarak kabul edilir. Bu anlamda Kayseri de kuruluşundan bu tarafa bünyesinde büyük çarşılara/pazarlara sahip şehirlerden biri olmuştur. **Külteppe'de bulunan tabletlerin içeriği bunun en önemli göstergeleridir.** Bu çarşıların en önemlisi ise şüphesiz Kapalıçarşı ve bünyesinde bulunan Bedesten'dir.

Bedesten Osmanlıların Kayseri'de yaptığı ilk çarşı binası olarak kabul edilir. Kayseri Bedesteni, Ulu Caminin (Cami-i Kebir) hemen yanında ve hanların arasında olan, üzerinde inşa kitabesi bulunan bu türden nâdir eserlerdendir. Bedesten, H. 903/M. 1497 tarihinde Emîr Mustafa bin Abdülhay tarafından geliri oradaki mescidine harcanmak üzere yaptırılır. Kayseri Bedesteni de Galata ve Kastamonu'dakiler gibi kare plânlı olup ortada dört pâyesi vardır. Bölümleri eşit pandantifli dokuz kubbe ile örtülmüş muntazam bir yapıdır.[1]

Kapalıçarşı'nın yakınında bulunan Bedesten Hançerli Sultan vakıflarına bağlı olup Bezzâzistan adı ile de anılır. Bedesten'in kapısında Arapça bir kitabe yer almaktadır. Kitabenin tercümesi şöyledir: "Bu bina Mehmed Hanın oğlu, büyük şan, adalet ve ihsan sahibi Sultan Bayezid Hanın, -Allah mülkünü devamlı kılsın- azatlı kullarından Abdülhay'ın oğlu, kılıç ve kaleme hükmeden muhterem (cömert) Emir Mustafa tarafından halkın ihtiyacı için dokuz yüz üç senesinin kudsi Muharrem ayında yaptırıldı." (H. Muharrem 903/M. Ağustos 1497)[2]

Mehmet Çayırdağ'ın verdiği bilgilere göre Emir Mustafa Bey'in, Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde bu yapılarına ait 907 Şevval (1501) tarihli vakfiyesi bulunmaktadır. Vakfiyesinde söz konusu bedesteni, bunun kuzey ve güneyinde kuyumcular ve Haffaflar (ayakkabıcılar) çarşılarını (bedestenin iki yan bölümü), bunlara üç taraftan birleşik otuz sekiz dükkânı yapıp vakfettiğini, Bedesten

1 Eyice, Semavi; "Bedesten", DİA, c. V, s. 307.
2 Ahmed Nazif; *Mirat-ı Kayseriyye*, S. 118. Özbek, Yıldıray- Arslan, Celil; *Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, C. II, S. 719. Erkiletlioğlu, Halit; *Kayseri Kitâbeleri*, S. 111.

yanındaki çeşme (batı kapısında) üzerine bina ettiği mescide, görevli otuz hafızın okuması için 30 cüz Kuran-ı Kerim koyduğunu kaydetmiştir. Ayrıca Bezzaz Hanı ile Bedesten'in kuzey bölümü olan Haffaflar çarşısı arasına da dört dükkân yaptırdığını belirtmiştir. Bedesten'in vakfına ait mescid yıkılmış ve cüzler de kaybolmuştur. Ancak yaşlıların ifadesine göre mescit 50-60 yıl öncesine kadar mevcutmuş.

Evliyâ Çelebi eserin inşasından yaklaşık yüz elli üç sene sonra gördüğü Bedesten'i Bezzâzistan adıyla anarak şöyle tasvir eder:[3] "Önce bu Kayseri Şehri'nin Bursa, Edirne ve İslâmbol (İstanbul) gibi iki yerde taş ve tuğla ile yapılmış güzel bedestenleri vardır. Biri kuyumculardır ki, bütün dünyanın kıymetli değerli taşlarla bezenmiş kimyevi cevherler, çeşidi az bulunur kapkacaklar olup; cevahirci usta kuyumcuları (zerger) mücevher eşya işlerler. Büyük Bezzâzistân'da çok varlıklı bedesten tüccarı heybeler ile alım satım edip, binlerce çeşit kıymetli kumaşlar satılır. Misk ve amber kokusu ihtiyaç sahiplerinin dimağlarını güzelce kokutur."

Evliyâ Çelebi Kayseri'de iki bedesten olduğunu bildirmektedir. Kayseri'nin Eski Bedesteni Dışkale surları dışındaki Eski Bedesten Mahallesi'nde bulunmakta idi. Bu yapıdan kalan son kalıntılar da 1983 senesinde yıkılmıştır.[4]

Kayseri Bedesten'i bugün halı ve kilim satan esnaflar tarafından kullanılmaktadır. Bedesten Kayseri'ye gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgi alanlarından biridir. Özellikle Kayseri ve yöresine ait kilimler burada tezgâha çıkar. Bedesten otantik yapısı ile son dönemlerde fotoğrafçıların da uğrak yerlerinden biri haline gelmiştir. ■

3 Karaarslan, M.; *Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi'nde Kayseri Şehri ve Kayserililer*, S. 208. Evliyâ Çelebi; *Seyâhatname*, C. III, TB65a-SBA 63a-SPP 51b'den sadeleştirerek.

4 Çayırdağ, Mehmet; *Kayseri Tarih Araştırmaları*, S.138-139.

İrfan Akbıyık ile Kapalıçarşı Üzerine Söyleşi

Ermeni Mahallesi'nde Besmeleli Ekmek...

Selma Kara

Sözlü tarih olmasaydı ne yapardık, nasıl bilirdik sokakların belleklerini, oradan geçen palabıyıklı amcaların cevher yüreklerini, kallavi delikanlıların yumurta topuk ayakkabılarının çıkardığı taktakları, nasıl hatırlardık örtülü kadınların mahrem dünyalarını...

1943 doğumlu **İrfan Akbıyık**; Ermeni Mahallesi'nde ilk Müslüman fırıncı dedesi **Sultan Baloğlu Şıh Mehmet Ağa**'yı anlatmasaydı, aynı Mehmet Ağa'nın püsküllü kamasının marifetiyle Ermeni ve Rum esnaf arasında nasıl yer bulduğunu kaydetmeseydi bir bir Kayseri'nin 50'li yıllardaki ticari hayatını, Kayseri'nin ilk asfaltlanan sokağını, Kapalıçarşı'nın ilk kadın tezgâhtarını, Kayseri'nin ilk pastanesinin hangi vesilelerle açıldığını ve daha nice rengârenk yaşanmışlıkları aktarmasaydı sabırla, nereden bilecektik; Kayseri'nin capcanlı, rengârenk, tarihten fışkıran yaşanmışlıklarını... İyi ki sözlü tarih ve onu taşıyan bellekler var da, onları aktaracak mecralardan sizlere ulaşıyoruz. Getirenden götürenden razı olsun, der eskiler; hatıratı söze taşıyandan, sözü yazıya ve buna vesile olandan, en nihayetinde onu zevkle okuyup ders alandan ve cümlesinden razı olsun...

Nedir büyük dedenizin Ermeni Mahallesi'nde ilk Türk fırını açma hikayesi?

Dedemin babası, yani büyük dedem Sultan Baloğlu Şıh Mehmet Ağa'nın, Tutak Mahallesi'nde; şimdiki Merkez Bankası'nın aşağı yukarı 200-300 metre ilerisi, yani şimdiki Susal Talebe Yurdu'nun bulunduğu yerde fırını varmış. Tutak Mahallesi, Hasinni Mahallesi, yanındaki Lale Mahallesi, Hunat ve Çorakçı Mahallesi Türk ve Müslüman Mahallesi'ydi. Tavukçu, Bahçebaşı ve Caferbey Mahallesi de Ermenilerin olduğu mahallelerdi. Malazgirt'te Türkler Anadolu'ya gelince Kayseri'ye de geliyor, onlar da yerleştirildikleri mahallelere kendi boylarının adını veriyorlar o zaman. Türklerin evleri hayatlı olur, sokağa penceresi olmaz. Hayat küçük bir bahçedir, içinde bir kuyusu olur, evin pencereleri oraya açılır. Tutak Mahallesi de böyle bir mahalleydi.

Ermenilerin evlerinde camlar sokağa bakar, hayat varsa da evlerin arkalarında olur. Ermeniler'de mahremiyet bizim gibi değil, Türklerde İslami düşünceden kaynaklı bir mahremiyet var. Dedemin evi de Tutak Mahallesi'nde ve orada bir fırını var. Fırın deyince şimdiki gibi ekmek satılan fırın anlamamak lazım. O zamanlar herkes hamurunu akşamdan karar, sabah 5 dedin mi fırına götürürmüş pişirmeye. Fırın sahibi de o ekmekten de cüz'i bir ücretin yanı sıra, 'pişirme hakkı' denilen bir miktar ekmek alır. Dedemin mahallesi yandaki Ermeni mahallesine göre fakir bir mahalledir. Dolayısıyla orada baklava, börek, halka, kete yaptıran olmaz, sadece ekmek pişirmeye getirilir. Dedem Şıh Mehmet Ağa da bakar bulunduğu yerde gelir az, esas gelir baklavada, halkada, ketede... Böylece düşünür, taşınır; Ermeni Mahallesi'nde fırın açmaya karar verir. Yapar da. O zamanlar Ermenilerin yaşadığı Caferbey Mahallesi'ne gider, bir fırın açar. Sabah namazını kılar, fırını yakar, başlar hamur getireni beklemeye. Ama bir gün, iki gün ne gelen olur ne hamur getiren. Ermeniler azınlık psikolojisinden dolayı kendi milletinden olana hamur götürür.

Şehirdeki Ermeni ve Türk sayıları ne orandaymış o zaman?

O yıllardaki rakamları bilmiyorum da, 1950'lerde Kayseri'nin nüfusu 60-65 bindi. 7 bini Ermeni idi. Benim okuduğum İstiklal İlkokulunda 60 talebe vardı, 7'si Ermeni idi. Dedeme dönecek olursak, artık üçüncü günden sonra zoruna gidiyor. Yine sabah erkenden kalkıp fırını yakıyor. Dükkânın önünden bir Ermeni vatandaş omzunda bir leğenle Ermeni fırınına hamur götürürken, arkasından koşup ensesine yapışıyor. 'Ben senin babanı mı öldürdüm, bunu ben pişireceğim' diyor. Ermeni'yi içeri alıyor, sokaklar tenha olduğu için Ermeni de korkuyor, direnç göstermiyor. Güzelce pişiriyor hamuru. Ermeni'nin hanımı diyor ki, 'Biz böyle bir ekmek görmedik kim pişirdi?' Böyle böyle yayılıyor ekmeğin namı. Ve ondan sonra dedemin işleri açılıyor.

Orada para kazanıyor ama sonra bakıyor ateşin karşısında fırıncılık yapmak zor, bir kişiyle de yapılacak iş değil, o zamanlar Ermenilerin ve Rumların da esnaflık yaptığı Kapalıçarşı'ya dükkân açıyor. Tabii parası ucuz bir dükkâna yetiyor; şimdiki Bedesten'e 10-15 metre kala bir yerden dükkân kiralıyor. Yün, pamuk, yorgan yüzü, yatak yüzü koyuyor dükkâna. Birinci gün dükkânı açıyor, Ermeniler hiç hoşgeldine gelmiyor, selam vermiyorlar, dışlıyorlar. Kendi aralarında dedemin anlamadığı bir lisandan konuşuyorlar; şüpheleniyor ve üzülüyor oraya dükkân açtığına. Onların bir cemaat önderi varmış, Kapalıçarşı'da Arif Çetin'in oturduğu dükkânda otururmuş, ona gidip maruzatını anlatıyor. Ona diyor ki, 'Eğer böyle devam ederse, dokuzunun birden kafasını keserim' ve cebindeki püsküllü kamayı çıkarıp gösteriyor. Eskiden delikanlılarda püsküllü kama olurdu. Cemaat önderi gerekeni yapacağını söylüyor ve komşularını çağırıp, 'Ben bunu Caferbey Mahallesi'nden tanırım, orada fırını vardı, temiz, dürüst bir adamdır, buna dokunmayın, içinizde bir tane de Türk-Müslüman olsun' diyor. Ve dedem orada sanatını icra etmeye başlıyor.

Ermenilerin ticaretteki başarısı size göre nedendi?

Osmanlı Devleti 10-15 yılda bir çeşitli sebeplerle harp içinde bulunuyordu. Ve o zamanki mevzuata göre azınlıklar askere alınmıyordu, Müslümanlar da hayvancılık ve tarımla uğraşıyordu. Ticaret de istikrar isteyen bir meslek. İkinci sebep ise 1838 yılında Mustafa Reşit Paşa, İngilizlerle Baltalimanı Anlaşması diye meşhur bir anlaşma yaptı ve bu anlaşmayla İngilizlere ticaret yapma serbestisi tanındı. O zamana kadar yabancıların Türkiye'de ticaret yapma serbestisi yoktu. İngiliz şirketleri İstanbul'da şubeler açtı, onlar

da kendilerine yakın gördükleri Ermeni cemaatine başka şehirlerde şubelikler verdiler, avantajlar tanıdılar. Ermeniler böylelikle palazlandılar. Kayseri'de bu Ermeni konaklarına baktığımız zaman, Camcıoğlu Konağı'na vesaire, yapılış tarihi 1870 ile 1890 arasındadır. Yani daha evvel büyük bir varlıkları yok, esas varlık bu yolun açılması ile 1838'den sonra oluşuyor. Baltalimanı Anlaşması'nda Türkiye'den ihraç edilen ürünlerden yüzde 12, ithal edilen ürünlerden de yüzde 5 gümrük vergisi alınması kararlaştırıldı. Bu, ihracı köstekleyip, ithalatı artırmak anlamına geliyor. Bizim sanayimizin geri kalmasının nedenlerinden biri de bu olaydır.

Dolayısıyla Türklerin ticareti ve sanatı Ermeniler'den öğrendiği söylemi ve izlenimi buraya dayanıyor...

1915'te demişler ki; bunların hepsini gönderirsek ayakkabıcı bulamayız, berber bulamayız, marangoz bulamayız, bari her meslekten biri kalsın gibi öneriler olmuş. Ve benim çocukluğumda en iyi taş ustaları, ayakkabıcılar, bıçak bileyenler, demirciler Ermenilerden çıkardı. 1950'de bu böyleydi. Son kalanlar da Demokrat Parti iktidara geldikten sonra gitti.

Kayseri'de ticaretin gelişmesinin diğer nedenleri neydi?

Kayseri'de iklim şartlarından dolayı tarımsal faaliyetler kısıtlı, bu nedenle insanlar sanata ve ticarete meyletmişler. İkincisi, Kayseri konum itibariyle merkezî bir yerde. Üretilen ürünler her tarafa kolayca ulaştırılabiliyor. Üçüncüsü, Kayseri Avrupa'nın İsviçre'si gibi düşman istilasının uğramadığı bir bölge, muhafazalı bir yer. Ticaret ve sanat da böyle emin bir bölgeyi ve istikrarı arar. Bir de Kayseri'nin iklimi malların muhafazası için elverişli. Mesela bir deniz kenarında mallar küflenir, rutubetlenir. Eskiden bu sak-

lama koşulları da önemliydi. Yani Kayseri stokçu bir yerdi. Kıtlıkta ve harp zamanlarında Kayseri bir depo görevi görmüş, Türkiye'yi beslemiş. Harp zamanlarında burada saklanan mallar Türkiye'nin her tarafına gönderilmiş. Burası büyük afetlerin olduğu bir yer de değil sonra.

Kapalıçarşı nasıl bir yerdi o zamanlarda, ekonomi nasıldı, esnaf ilişkileri nasıl işlerdi?

Eskiden esnaf ve tüccarlar mümkün olduğu kadar kendi öz kaynaklarıyla çalışırlardı. Banka kredisi kullanmazlardı. Zaten Kayseri'de 1950 yılına kadar üç banka vardı; Ziraat Bankası, İş Bankası, Osmanlı Bankası. Genç esnaflar yaşlı esnaflarla ortaklık kurmak üzere yaşlıların sermayesini kullanırlar; kendileri de çalışma gücünü, enerjisini ortaya koyarlar, bu şekilde bir işbirliğiyle ticaret yaparlardı. Ufak esnaf açık hesap çalışırdı. Yani çek senet vermez, aldığı bir deftere kayıt edilir, peşin sattığı kısım cumartesi günü gelir, haftalık verirdi. Aldığı malın onda birini her hafta öderdi. Tüccarlar küçük esnafı bu şekilde finanse ederdi. Tüccarlar ise İstanbul'daki büyük esnaftan alırken, bazen açık hesap bazen de çek verirlerdi. Fakat çeki ve senedi dönen bir tüccara mal verilmezdi. Aynı şekilde borçlarını yapılandıran ya da uzatmak isteyen esnafa ve tüccara mal verilmezdi. O esnaf ya da tüccar o mesleği terk etmek zorunda kalırdı. Bugün ise çok büyük şirketler borçlarını yapılandırıyor.

Bugüne kadar siz esnaflık hayatınızda böyle bir şey yaşadınız mı?

Hiç yaşamadım.

Bu başarının sırrı nedir peki?

Babadan, dededen aldığımız öğütlere uymak. Öğütler şöyleydi; banka sermayesi tüccara sermaye olmaz; bankalar güneşli havada şemsiye verir, yağmurlu havada vermez; tüccara borcun olursa tüccar tolerans gösterir ama bankaya borcun varsa ertesi gün kapına haciz gelir; bütün sermayeni iş hayatına vermemek lazım, bir kısmını yedekte tutmak lazım.

Kayserililerin cimri olduğuna dair vurgular var, bununla ilgili neler söylersiniz? Kayserililerin ticaretteki başarısında bunun da etkisi olabilir mi?

Cimrilik bir hastalıktır. Aşırı parayı sevmek anlamına gelir ki, onu ne dinimiz, ne ahlak ne de toplum tasvip ediyor. Ama müsriflik de iyi bir şey değildir. Kayserili tutumludur. Bundan 15-20 yıl evvel bankalarda anket yapıyorlar. O ankette Kayseri halkının, Kayseri'de kredilere yatırılan mevduattan daha azını kredi olarak kullandığı ortaya çıkıyor. Bu da Kayseri'nin tasarrufu seven bir şehir olduğunu gösterir. Kayseri'de bazı tabirler var; işten artmaz dişten artar, damlaya damlaya göl olur, ak akçe kara gün içindir derler. Çocukluktan itibaren tasarrufu öğretirler. Küçükken bankalardan alınan kumbaralarımız vardı. Babalarımızdan, büyüklerimizden aldığımız harçlıkları kumbaraya atardık. Bugün Japonya, Çin, Almanya gibi dünyanın ileri gelen ülkelerinin başarı sırrı da, tasarruf eğilimlerinin yüksek olmasından ileri gelir. Şimdi yeni nesil, kredi kartlarının da çıkmasıyla istikbali değil, hali düşünüyor. Benim çocukluğumda Kayseri 25-30 bin nüfuslu büyük bir köy görünümündeydi. Herkesin bağı vardı; bağından yakacağı, üzümü, pekmezi, kayısısı gelirdi. Herkesin ineği olur; sütünü, yoğurdunu, peynirini yapardı. Atı ya da eşeği olur ona binerdi. Güzün bir inek kesilir, o inekten de kıymasını, kuşbaşını, sucuğunu, pastırmasını yapar, kış ayı gelene kadar bir şey almazlardı. Kapalı bir ekonomi vardı yani…

Çocukluk deyince, Kayseri'de kafası çalışan çocuk sanayiye daha az çalışanı da okumaya gönderilir diye bir söylenti olduğunu duydum. Bu, ne kadar doğru?

Büyükler bakarlar çocukta okuma yeteneği varsa, bunu okutalım derler. Ama okuma yeteneği yoksa babasının yanında bir sanat veya ticaret öğrenmesini isterler. Mesela biz beş kardeştik, aralarında tek okuyan ben oldum. Mesleği öğreneyim diye Ticaret Lisesi'ne gönderdiler. Orayı bitirdikten sonra İktisadi Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdim. 1965'te de İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Bilimler Fakültesi'nde de master yaptım. O yıllarda Kayseri'de bu okulu bitiren ilk talebe benim.

Öğrencilikten sonra…

Kayseri'ye döndüm ve Orta Anadolu fabrikasında satış müdürü olarak işe başladım.

Başka ne tür meslekler vardı Kapalıçarşı'da?

Ayakkabıcılık vardı, tabaklık, pastırma, sucuk işleri, dokumacılık vardı. Bilhassa Hacılar'da el dokumacılığı çok ilerideydi. Bağırsak işleri yapılırdı; koyun, keçi bağırsakları kurutulur, Karpuzatan'da sucuk üretenlere satılırdı. O zamanlar sabah bütün dükkânlar 5-6 arasında açılırdı. Daha geç açılan dükkâna mal vermezlerdi. Çünkü ya bu meyhanede uyuyakalmıştır yahut işine dikkat etmeyen kişi diye düşünürlerdi. O da esnaflığı, tüccarlığı terk ederdi. Dedem Osman Efendi 55 sene ticaret yaptı ve dükkânını 55 sene sabah namazını kıldıktan sonra açtı. Onu takip eden dayılarım yine 55 sene ticaret yapıyor ama dükkânlarını 6'da açıyor. Dayım doktor çıkan oğluna yazıhaneni 7'de aç diye vasiyet etti. "Babam 5'te açtı, ben 6'da açtım, sen de 7'de açacaksın" diyor. O da diyor ki; "Baba doktorculukta saat 7'de müşteri olmaz. Gel bunu 8, 9 edelim." Ama babası razı gelmiyor. 27 Mayıs'ta muayenehanesi vardı, hep 7'de açtı. Müşterileri de onun erken açmasına alışmıştı.

1950'lerde köylüler Kayseri'ye gelince hanlarda kalırdı. O zamanlar lüks oteller yoktu. İnönü Bulvarı'nın orada Körükçü Han vardı mesela ama şimdi kalmadı. Bu hanlar koğuş sistemi olurdu. Handa yatan köylüler sabah 6'da kalkar Kapalıçarşı'ya alışverişe çıkarlardı. Sabah serinliğinde iki saat içerisinde alışverişlerini yaparlar, saat 9-10 olunca da, sıcağa kalmadan köylerine giderlerdi. Ve 'Rızıklar sabah namazında güneş doğmadan önce dağılır', 'Aş sabahın, iş sabahın' gibi sözler vardı.

Kayseri'de zamanın AVM'leri: Kapalıçarşı, Vezirhanı, Maarifhanı Alışveriş yapılacak tek yer Kapalıçarşı mıydı?

Kayseri'de ticaret merkezi olarak üç tane büyük yer vardı: Kapalıçarşı, Vezirhanı, Maarifhanı. Maarifhanı Maarif Caddesi'nde, Camii Kebir'in önündeydi. Maarif Hanı kale duvarlarının taşları gibi taşlarla yapılmış, 50-60 tane 100 m² büyüklüğünde mağazalardan oluşurdu. Orası 1952-53 yıllarında Osman Kavuncu döneminde yıkıldı. Kayseri'nin toptan merkezi Maarifhanı'ydı. Nakliyat ambarları da Maarifhanı'ndaydı. Nakliyat hayvanlarla, at arabalarıyla yapılırdı. Araba taşımacılığı yoktu, ona uygun yol da yoktu. Mallar İstanbul'dan istasyona gelir, var olan 5-10 tane nakliyat şirketinin at arabalarıyla çarşıya dağıtılırdı. İkincisi Kapalıçarşıydı; orası bir perakende noktasıydı ama belki 10 tane de toptancı vardı. O günün AVM'si orasıydı. Vezirhanı'nda da yapağı, tiftik, deri satılırdı.

Kayseri'de esnaf ve tüccarın gideceği bir ticaret lisesi, okul yoktu. Okullar bir nevi buralardı. Ustalar, usta-çırak ilişkisiyle çekirdekten yetişirdi. Bir dükkânda üç nesil bir arada yaşardı, birbirini de yetiştirirdi. Bir iş bölümü olurdu; dede çekmecenin başında olur parayı yönetirdi, baba dükkânı yönetirdi, gençler de alacakları toplar, mal alır gelirdi. Yani hareket gerektiren işleri yapardı. Dükkânlar yarım metre yukarıda olurdu, içeride halı döşeliydi, gelen müşteri iskeleye yanaşır gibi dükkânın önünde durur, içeri girmezdi. Uzaktan şunu ver bunu ver diye eliyle gösterirdi. İçerisi de mal sahiplerinin toplanma, dinlenme yeriydi. Bir de manifaturacı falan olursa, yerler halı olduğu için topu açtığında kumaş kirlenmesin diye içeride açılırdı. Dükkânlar küçük olduğu için tezgah yapılamazdı. Bir de emniyet bakımından müşterinin içeri girmemesi iyi olurdu.

Pazarlık var mıydı o zamanlar da?

Pazarlık eskiden beri vardı ama bununla beraber Kayseri'de makdu (fiks) fiyatla satan birkaç esnaf vardı: Dabanıbüyüğün Mahmut Ağa, Şıh Mehmet Erkök, Özel Mağaza fiks fiyata satardı.

Bu sistem kabul gördü mü?

Kabul gördü ama 3-4 sene müşterinin direncini kırmak için çaba

Kayseri'de ticaret merkezi olarak üç tane büyük yer vardı: Kapalı Çarşı, Vezirhanı, Maarifhanı. Maarifhanı Maarif Caddesi'nde, Camii Kebir'in önündeydi. Maarif Hanı kale duvarlarının taşları gibi taşlarla yapılmış, 50-60 tane 100 m. büyüklüğünde mağazalardan oluşurdu. Orası 1952-53 yıllarında Osman Kavuncu döneminde yıkıldı. Kayseri'nin toptan merkezi Maarifhanı'ydı.

gösterdiler. Birçok müşteri kaçmasına rağmen onu da göze aldılar. Tabi dükkânları kira değildi, kendi mülkleriydi, dolayısıyla masrafları azdı. Pazarlık Arap âleminde de var ama Avrupa'da yok. 1968-72 arasında Orta Anadolu fabrikasında satış müdürüydüm, Avrupa'ya mal satmaya gittim. Yüzde 5 pazarlık marjı koydum, fakat hiçbir ithalatçı pazarlık etmedi benimle. Kimse pazarlık etmeyince o yüzde 5 marjı kaldırdım. Pazarlık Kayseri'de de azaldı, ticaret kültürü değişti.

Kaybolan meslekler nelerdi?

Kapalıçarşı'da saraciye diye bir meslek vardır, Saraçlar Çarşısı da vardır aynı zamanda. Bunlar kemer, cüzdan, at koşum takımları gibi deriden mamul ürünler yaparlardı. Sayacılar Çarşısı vardı, bunlar da ayakkabının üst deri aksamını yapardı. Köseleciler, Kadınlar, Manifaturacılar Çarşısı vardı. Ayakkabıcılar da kalmadı, onlar Vezirhanı'nın üst katında olurdu. Katrancılar Çarşısı vardı bir de, çocukluğumda en çok sevdiğim çarşı oydu. Bit, pire ilacı, kına, baharat, jilet, tırnak makası, tıraş fırçası, sabunu satarlardı. Tenekelerde katran da satılırdı buralarda. Eskiden evlerin üst yapı malzemesi direkten oluşurdu, demir-çimento kullanılmazdı. Direğin üzeri tahtayla örtülür, onun üzeri de toprakla kapatılırdı. Kayseri'nin tek katlı evleri hep böyleydi. 1960'dan sonra yavaş yavaş yeni mimariyle birlikte beton binalar çoğaldı. Direklerin çürümemesi için de üstüne katran sürülürdü. Katrana güve gelmez, ağaç daha uzun ömürlü olurdu böylece. Devlet de çok kullanırdı bu katranı. PTT direkleri hep katranlanmış olurdu. Yoksa çabucak çürürdü, zaten sonradan demirden direkler çıktı.

Bir de şimdi olduğu gibi asfaltlamada kullanılırdı. 1952-53 senesinde de Ordu Evi'nin orada Ahmet Paşa Okulu vardı. İlk orası asfaltlandı, Osman Kavuncu dönemiydi. Dediler ki bir sokak asfaltlanıyormuş. Nedir bu asfalt görelim diye gittik ki, yola ocaklar kurulmuş, üstünde ziftler kaynıyor, yola el arabalarıyla mozaikler dökülüp o ziftle karıştırılıyor, merdane ile düzleniyor…. Tamamen ilkel usuller… Yaptıkları yer de taş çatlasa 150-200 metre. Onun yapımı bile aylar aldı. O yolun asfaltlanmasının nedeni de, Hükümet Konağı'na, Orduevi'ne, Ahmet Paşa Mektebi'ne, Askeri Hastane'ye yakın olması.

Katrancılar'dan aynı zamanda çerçiler malzeme alırdı. Düğme, yorgan ipi, tırnak makası, jilet vs., oradan aldıklarını, boyunlarına astıkları bir tablada satarlardı. Bir de şimdilerde kalmayan çivit ile soda satılırdı. Eskiden çamaşırlar kar gibi beyaz olmazdı, biraz grimsi renk alırdı, onlara uçuk bir mavi renk ve parlaklık vermek için çivit kullanılırdı. Bir de 'Viktorya boya' satılırdı. Boya kutusunun üstünde 7 renk vardı. Kadınlar ekonomik olsun diye kaput bezini, beyaz patiska kumaşları alırlar, bu boya ile evlerinde boyarlardı. Boyanmışı pahalı olurdu çünkü.

Kadınlar Çarşısı'ndan söz etsek biraz.

1914'te Osmanlı Birinci Dünya Savaşı'na girince, 16 yaşındakiler bile askere alındı ve evlerde erkek kalmadı. Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı. Aşağı yukarı 12-13 yıl sürdü bu savaşlar ve erkek nüfus kalmadı. Şimdiki gibi Bağ-Kur yok, SSK yok. Kadınlara düştü geçim. Evlerde yaptıkları çorap, kalpak, başlık, çeyiz ürünlerini yaptılar, onlara bir sokak tahsis edildi. Orası, Kazancılar'dan Kapalıçarşı'ya girip ileri doğru gidince sağa doğru ilk sokaktaydı, Katrancılar'dan daha önce. Sırf kadınlar vardı orada, çünkü eskiden kadınların ticaret yapması uygun değildi çarşıda.

Ermeniler'de var mıydı kadın satıcılar?

Onların da eşleri ölürse, hanımı gelir dükkânda çalışırdı. Kayseri'de kadınların ticarethanelerde çalışması uygun değildi. Bu, 1970'den sonra başladı. 1956 yılında Efendi Ağa Çarşısı'nda Burhan Karagöz'ün bir tuhafiyecisi vardı. Kayseri'de kadın eleman çalıştıran ilk mağaza orasıydı; Perihan Hanım adında bir kadın kasiyer olarak çalıştı.

Orası hala durur mu?

Sarraf dükkânı olarak devam ediyor. Adamın 13 tane tezgâhtarı vardı, kadın çalışınca herkes hayretler içinde kaldı. Kayseri'nin en iyi işleyen tuhafiyecisiydi.

Perihan Hanım akıllarda yer etmiş anlaşılan.

Eh, bir tane olduğu için. (Gülüşmeler…) 1968'de Orta Anadolu'da çalışırken 60 memur, Birlik Mensucat'ta da 30-40 memur vardı, aralarında bir tane kadın yoktu. Bu Burhan Karagöz'ün kadın işçi çalıştırması büyük bir reformdu Kayseri'de.

Şimdiki kadın girişimcilerin atası bir anlamda Perihan Hanım.

Tabii. Ve 1915'li yıllarda Kadınlar Çarşısı'nda kadınların ticaret yapmaları da büyük bir reform o günkü şartlara göre.

Geleneğe mi bağlıydı esnaflık yalnızca, ticaret kanunları ne şekilde etkilerdi esnaflık yaşamını örneğin?

Osmanlı Devleti'nde herkes istediği yere dükkân açamazdı ve hükümetin kontrolündeydi. Bunlara 'kapanaltı' denirdi. Mesela İstanbul'da Unkapanı var, un satılan yer demek; büyük bir kapısı var, ortası boş hayat gibi, etrafında dükkânlar dizili. Tek bir kapıdan giriş yapılır, sabah belirli saatlerde açılır, akşam belirli saatte de kapanır. Kapalıçarşı da öyle, Vezirhanı, Maarifhanı öyle… Çarşının bekçisi var, hepsi kanuna tabi. Oraları loncalar denetler.

Kasaplar Germir'den çıkarmış, başka bir yer var mıydı böyle meslek gruplarıyla ünlü?

Mesela seyyar satıcılar Erkilet'ten çıkardı. 10 yaşına gelen çocukları nahiyelere, köylere götürülür alıştırılırmış küçüklükten. Bunlar

Bu durum ne zaman sona erdi?

Çocukluğumda Kapalıçarşı'nın bekçileri vardı, aşağı yukarı 1970'lerden sonra bu kaldırıldı. Mahallelerde de bir bakkal dükkânı, bir berber, bir bisikletçi, bir kasap bulunurdu. Herkes de her yere dükkân açamazdı.

manifatura kalemleri, bozulmayan şeyler satarlardı. Fakat köylerde para yoktu o zamanlar o yüzden malla takas ederlerdi; bulgurla, fasulyeyle, yumurtayla, bazen hayvanla bile değiştirdikleri olurdu. Seyyar satıcılar da takasla aldıklarını buradaki tüccara satar öyle para kazanırlardı. Seyyar satıcılara da 'çerçi' derlerdi. Hacılar'dan da seyyar satıcı çıkardı ama Erkilet kadar değildi, bu

işin üstadı Erkilet'ti. Erkilet'teki büyük tüccarların aslı hep seyyar satıcılıktan gelmeydi; Tarmanlar, Özkökler, Karahançerler kök olarak hep seyyar satıcıdır.

Hacılar'da da ticaret çok yaygın şimdi?

Hacılar 1950 yılına kadar taş işçiliği ile meşhurdu. Bir mahzen, duvar yapılacağı zaman onlar bulunurdu. Ağır işlerde çalışırlardı. Bir de 'kara tezgâh' denen dokuma tezgâhı vardı. Bunları da ahşaptan kendileri yapardı. Zaten fabrika yok. O dokumacılık işi 1953-54'te dışarıdan makinelerin gelmesiyle bitti. Orta Anadolu fabrikasının kurulmasıyla da tezgâh mezgah kalmadı.

O zamanın bilindik esnafları kimlerdi?

Ben aşağı yukarı 7 yaşında girdim Kapalıçarşı'ya, o zamanın esnaflarından iki ya da üç kişi kaldı, onlar da sonraki kuşaklar vasıtasıyla ticarete devam ediyorlar. Eskiden Kapalıçarşı'nın yüzde 90'ı yerli halk iken, şimdi yüzde 90'ı taşra esnafı.

Yerli köylü ayrımı mı bu?

Ayrım yok da yani, köylünün gücü yetmezdi oradan bir dükkân işletmeye. Benim çocukluğumda Küçükçalıklar, Baldöktüler, Özerler, Özkökler, Arif Çetinler, Şerbetçiler, Uzun Haliller, Kara Haliller, Erbiller, Taşçıoğullar, Çetinkayalar, Çöplüoğulları, Kızıklılar, Hamurkarlar, bilhassa manifatura piyasasında ticareti elinde tutan büyük tüccarlardı.

Sosyal hayatta var mıydı yerli, köylü ayrımı?

Bu ayrım devamlı olmuştur ve olacaktır. Kültür farkı var arada.

Ne gibi farklılıklar bunlar?

Mesela Kayseri'de düğünlerde davul-zurna olmazdı. Klarnet, keman, ud olurdu. Kayseri'de düğünlerde erkek ve kadın köçekler oynatırdı, köylerde öyle bir şey olmazdı. Kayseri'de akşamları sıra oturmaları olurdu, köylerde olmazdı. Düğünler, bayramlar, komşu ilişkileri farklıydı.

Peki, yerlilerin cenazesi Cami-i Kebir'den, köylülerin Hunat Camii'nden kalkar söylemleri şehir efsanesinden mi ibaret?

Bir kişinin muhiti neredeyse cenazesi oradan kalkar. Mesela Kazancılar, Kapalıçarşı esnafının cenazesi Cami-i Kebir'den, Hunat Camii çevresindeki esnafın cenazesi de oradan kalkardı. Ama bir Hacılarlı cenazesini Cami-i Kebir'den ya da Hunat'tan kaldırabilir. Bir kısıtlama yok.

Yerliler köylüleri kabul etmiyor, bir söylenti mi dolayısıyla.

Kültür farkından dolayı tercih etmez. Ama şimdi öyle bir şey kalmadı. Çünkü Türkiye nüfusunun yüzde 10'u köylü artık, köylü de şehirli oldu.

Siz yerlilerdensiniz değil mi?

Evet.

Yerlisi de ikiye ayrılıyor diye biliyorum; Kale içi, Kale dışı olarak...

1877 yılında Osmanlı-Rus Savaşı oldu. Buna eski tarihte 93 Harbi denir. O zaman gelen göçmenleri küçük topluluklar halinde Kale içine yerleştirmişler. Kale içinde oturan göçmenlere 'Kaleli' denirdi, sonra güçlenince Kale dışına çıktılar. Onların kültürü dışarıdan geldikleri için Kayseriliden farklıdır. O fark da buradan kaynaklıdır.

Kapalıçarşı'ya dönecek olursak, Çöplüoğlu kolonyada isim yapmış mesela, onun gibi herhangi bir alanda isim yapan esnaf kimlerdi?

Mesela Anadolu Şeker diye bir şekerci vardı Kazancılar'da. Muhittin Nalbantoğlu idi oranın sahibi. Onun ürünleri çok güzeldi. Güzel helvası olurdu, kaliteli şekerler üretirdi; akide şekeri, somun şekeri, çekiçle vurulup kırılan sal şekeri satardı ama kaliteli olurdu ürünleri. Şimdi çocukları bıraktı o işi. Sanatkârlardan, Hayat Lokantası vardı, ürünleri güzeldi. Manifaturacılardan da, sözüne güvenilir, yaptığı hesaba kitaba güvenilir esnaflar vardı. Bunlardan biri Küçükçalıklardı. Fiks fiyata toptan mal satarlardı. Şimdi İstanbul'da ikinci kuşak çocukları mesleği devam ettiriyor. Her meslekte ün yapmış esnaf vardı.

Sosyal yaşam nasıldı?

Kayseri'de eski dönemlerde eğlence yerleri çok yoktu. Kayserinin özelliği tasarrufa riayet etmesidir. Antep'te, Adana'da olduğu gibi Kayseri'de barlar, pavyonlar yoktu, Kayseri halkı oralara para harcamaz çünkü. Tasarrufu sever, istikbalini garanti etmek ister.

Bir sıra oturması vardı benim küçüklüğümde. Sonradan biz de oturmaya başladık; üç gün sürerdi bir evde. Birinci gün meyve verilmez; çay kahve verilir, ikinci gün yine meyve verilmez, üçüncü gün meyve çıktı mı oturma biter. Ondan sonra öbürü alır. Diyelim 15 kişiyse, üçer günden 45 gün ederdi, sonra diğerine sıra gelir.

Ne yapılır oturmada?

Çeşitli meslekten kişiler gelir. Onlar bilgi ve tecrübelerini, yaşadıklarını orada anlatırlar. Orası bir ekol, bir mektep gibidir. Yaşlılar var, orta yaşlılar var, gençler var. Gençler hizmet görür, yaşlıların anlattıklarını dinler. Hicaz yarenliği anlatırlar, ticaretten anlatırlar, yakın zamanda alınıp satılan mülklerden bahsedilir; falanca bağ almış şu fiyata, filan dükkânı falan almış da, falan da dükkânı falan kiraya vermiş gibi... Bağ bahçe işleri, dini konular anlatılırdı sonra, öyle bir gündem falan belirlenmezdi. Bazen aktüaliteyle ilgili, o günkü radyo, gazete haberleriyle ilgili konuşulurdu. Yani bilge kişiler bilgilerini komşularıyla, akranlarıyla, gençlerle paylaşırdı.

Oturmalarda, yardımlaşma yapıldığını, şehre dair kararlar alındığını duymuştum.

Tabii, fakir düşmüş kimseler anlatılır ona yardımlar yapılırdı. Ya da bir genç evlenecek ama maddi imkânı yok, 'pamuk eller cebe' dendiğinde yardımlaşılırdı.

Şimdi akil adam tanımlaması var, öyle bir şey aklıma geliyor benim.

Kurtuluş Savaşı sırasında, Gaziantep'te, Urfa'da, Kahramanmaraş'ta düşmana karşı mücadele kararları bu oturmalarda alınmış. Mesela Urfa'da Fransız komutandan izin almışlar sıra gecesi yapacağız diye. Bu gibi örfi idare olan yerlerde düşman istilası tedirginliğinden iki kişinin bir araya gelmesi yasaktır, o nedenle izin almışlar. Orada demişler ki, düşmanı nasıl atacağız, her evden birer erkek verelim demişler ve 10 bin kişi toplanmış. 10 bin kişi düşman karargâhını çembere almış. Bakıyorlar ki kendi kuvvetlerinin 10 bin kişiye yetecek gücü yok, teslim bayrağını çekmişler. Ama kendilerini Urfa sınırına kadar emniyet içinde geçirecek-lerine dair şart koşmuşlar. 40-50 deveye, ata, katıra eşyalarını almışlar, Urfalılar da onları söz verdikleri gibi sınıra kadar yolcu etmiş. Balıkesir'de de bu aynı, Yunanlılara karşı mücadeleye bu gece oturmalarında karar verilmiştir. Ama Kayseri'de düşman istilası olmadığı için böyle bir şey demek mümkün değil. Akil adamların, üst düzey adamların toplandığı yerde mutlaka şehirle ilgili meseleler, memleket meseleleri konuşulur, iktidarların tutumları konuşulur ama her partiden, her meslekten birileri olur, çeşitli yaşlardan kişiler gelir.

Sıra oturmaları devam eder mi şimdi?

Eder ama 3 gün değil de 1 gün oturuluyor şimdi. Mesela ben şimdi bağ komşularıyla oturuyorum, apartman komşularıyla oturuyorum, okul arkadaşlarıyla oturuyorum, bir de Hicaz arkadaşları var. Gün kalmıyor geriye.

Kadınlar nasıl sosyalleşirdi?

Kadınların da günleri olurdu. Dernek derler, gün de derler, gezme de denir. Sabah kahvesi, öğle kahvesi, ikindi kahvesi... Saati belirlenir, komşuları, akrabaları gelir, orada yer içerler. Düğün zamanı da sosyalleşme zamanları olurdu kadınların. Düğünler pazartesiden başlar, cuma günü sona erer, yenilir, içilir, oyunlar oynanır, çok şenlikli olurdu.

Hamamlar bir sosyal ortamdı, kadınlar sabah bohçasını alır, saat 8'de gider, 5'te çıkarlardı. Hamamın üç bölümü olur, bir giriş salonu, salonla hamam arasındaki bölge olur ki, oraya hamam sekeltısı derler. Hamamda yıkanır, hamam sekealtısına dinlenmeye gelirdi hanımlar. Orada sucuklar, pastırmalar, kayısı hoşafları turşular yenir; herkes ne getirdiyse ortaya açar. Tekrar girerler hamama, akşama kadar böyle yıkanırlar. O büyük salonda da gelin kız olursa tefle falan oynatırlar. Yani bir şölen havasında geçer. Orada en az 150-200 kadın olur ve kadınlar çeşitli mahallelerden gelir. Bazen de düğün sahibi hamamı komple tutar, o düğüne gelecek misafirlere sabun gönderir; sabun davetiye anlamına gelir. Köylerde de davetiye basılmaz, iki metre basma gönderilir, önlük yapılır ondan; onun adı okuntuluktur. Hamamlar da bir sosyal ortam, düğünler, gezmeler, sıra oturmaları... Bir de bağlara gidilirdi yazın; beyleri para kazanırken kadınlar bağ evlerindeki köşklerde sefalarını sürerlerdi.

Sümer Kampüsü'nün Kayseri'nin sosyal yaşamına çok büyük katkıları olduğunu duymuştum.

Orası 1936-37 yılında Atatürk döneminde Ruslar tarafından 1 milyon metrekare alana kuruldu. Kombine bir tesistir, çıraklık okulu vardır, kendi enerjisini kendi üretirdi. Güzel bir düğün salonu, havuzu, yemekhanesi vardı. Kayseri'de 1936-37'li yıllarda pastane yoktu. Oraya gelen bir Rus aşçı pasta yapmış. Zümrüt Pastanesi'nin sahibi vardı, Burhan Çalapkorur ondan dinledim. O pastacılığı öğrenmek için o aşçının yanında birkaç sene çalışmış. Bir buzdolabı vardı insan boyunda diyor, pastanın mayasını da orada saklardı derdi. Sonra o da yetişiyor, kendisi Zümrüt Pastanesi'ni açıyor ama mayayı yine o dolapta saklıyor. Çünkü buzdolabı alacak gücü yoktu.

Çok keyifli bir muhabbetti, teşekkür ederim.

Ben teşekkür ederim, her daim muhabbete beklerim. ▪

1943 doğumlu İrfan Akbıyık. 7 yaşında Kapalıçarşı'da babasının dükkânında ticareti öğrenmeye başladı. Ailesinin yönlendirmesiyle Ticaret Lisesi'ne gitti ve buradan Türkiye birincisi olarak mezun oldu. O zamanlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ödüllendirildi. Akbıyık daha sonra İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi'ni kazandı. Burayı da üçüncülük derecesiyle bitiren Akbıyık, Türkiye'de yüksek lisans mezunu bir yana lisans mezunlarının bile parmakla sayıldığı 1965 yılında da, İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü'nde yüksek lisans yaptı. Ailesine olan bağlılığı nedeniyle memleketine dönen Akbıyık, Orta Anadolu Fabrikası'nda satış müdürü olarak göreve başladı. Tüm bu başarılarının yanı sıra İrfan Akbıyık'ı önemli kılan, dedesi Sultan Baloğlu Şıh Mehmet Ağa'nın o zamanlarda Ermenilerin yaşadığı Tavukçu Mahallesi'nde ilk Türk fırınını, Kapalıçarşı'da da ilk Türk dükkânını açması ve Akbıyık'ın bizzat dinlediği yaşanmışlıkları bugünlere aktarabilmesi. ▪

İç İçe Geçirilmiş Hayatlardan, İç İçe Geçirilmiş Halkalara

Serhat Ölmez

Güzel ülkem Türkiye'min yirmi beş civarı ilini daha önce görme fırsatını yakalamıştım. Geçen hafta geleceğimi haber ettiğim Ömer Amca ile görüşmek üzere sabah erkenden uyandım. Talas'tan Cumhuriyet Meydanı'na olan yolcuğuma başlamak üzere otobüse bindim. Beton ve çelik mekânımızı gittikçe kuşatıyor. Binaların arasından geçerken bunu düşünüyorum ve hüzünleniyorum. Otobüsün binalar arasından nasıl sıvıştığını kendini Atatürk Bulvarı'na attığını fark ediyorum. Sanki kapalı bir kutudan kurtulmuş gibi, sanki kafesinden kurtulup özgürlüğüne kavuşabilmiş bir kuş gibi. Çünkü meydan veya mekândaki boşluk bir ferahlık...

Otobüste ben dışında birkaç üniversite öğrencisi vardı. İkisinin doğulu olduğu belliydi, diğeri Karadenizliydi belki de. Bir de hastaneye gitmekte olduğunu düşündüğüm bir anne ve kucağında henüz beş ya da altı aylık olduğunu tahmin ettiğim yavrusu vardı. Biraz sonra durakta bekleyenleri almak için otobüs sağa yanaştı yavaş yavaş. Hastanenin önüne gelmiştik. Kucağındaki bebeğini alan kadın indi orta kapıdan. Çevre illerden geldiği belli olan bir yaşlı çift bindi sonra. Yabancı oldukları sadece bakışlarından değil, giyimlerinden, aralarında geçen konuşmalarından da fark ediliyordu. Geçen hafta televizyonda izlediğim, köyde geçen bir filmdeki gibiydi yaşlı çiftin giyim kuşamları. Yaşlı amca, yakası güneşten yıpranmış, rengi solmuş mavi gömleğinin üstüne yeleğini giymiş, çok eski diyemediğim ama çok yeni de diyemediğim ceketini de üstüne giymiş. Bizim köyde şevbke dediğimiz şapkanın bir benzeri de kafasındaydı.

Erciyes'in heybeti gözüme takıldı. Günün aydınlanmasıyla ortaya tam çıkmış Erciyes Dağı'nı gözü alıyor şimdi. Üniversiteden çok sevdiğim Osman Utkan Hocamın kaleme aldığı şiiri geliyor aklıma.

Geceden hazırdır en erkencidir
Her sabah arınır Erciyes Dağı
Köklüdür köktendir en kökencidir
Sabırla direnir Erciyes Dağı

Etekte tepeler durur yan yana
Atadır onlara dünden bu yana
Dünya bir yanadır evlat bir yana
Şefkatle davranır Erciyes dağı

Ne zaman sıkılsan duyar çağrını
Kucaklamak için açar bağrını
Gönlü serinletip alır ağrını
Sıkıca sarınır Erciyes dağı

Destandır dillerde ilde dolaşır
Erciyes'ten bize selam ulaşır
Allah'ın adına gözler kamaşır
Hikmetle görünür Erciyes Dağı

Güzel bir gün olacağı yolda geçen bu güzel hatıralarla belli olmuştu. Ömer Amcayla hoş bir sohbetin olacağını hissediyordum. Günlerden Cuma. Arkamı Erciyes Dağı'na verip Ömer Amcanın yanına uğramadan önce Cuma namazı için Bürüngüz Camii'ye doğru yol aldım.

İmam Cuma hutbesini okurken cami cemaatine, ben de etraftaki insanları seyrediyordum. Birçoğunun yüzünde geçmişlerin, yaşanmışlıkların kırışıklıkları, çizgi çizgi dizilmişti. Mağrur dağlar gibi ardı ardına dizilmişlerdi. Her biri de tanıktı geçmişten kalan izlere ve zamana karşı geçen bu ömre. Daha önce görme fırsatı bulduğum diğer illerdeki tablo gibiydi: Altmışını görmüş, çektiği onca dertten, sabahın o en erken vaktinde kalkıp güneş batana dek tarlada çırpan vurmaktan, zorluktan ve birazda ezilmişlikten yıpranan kocaman insanlar, koskaca dağlar.

Cuma namazını idrak ettikten sonra, Kapalıçarşı'nın sayısını bilemediğim kapılarından birinden girdim içeriye. Önce sağlı sollu peynirciler karşıladı beni. Peynirin kokusunu derin derin hissettikten sonra art arda dizili bu sefer giyim dükkânları karşıladı. 'Buyurun', 'Yeni modellerimiz geldi' söylemleriyle davet ettiler dükkânlarına. Nazikçe geri çevirip yoluma devam ettim.

Ömer Amcanın küçük dükkânına doğru ilerlerken kafamı yukarı kaldırdım ve Osmanlı mimarisinin ne kadar harika olduğunu gördüm. Osmanlı Devleti tarafından yapılmış olan bu Kapalıçarşı, İstanbul'da bulunan Kapalıçarşı'dan sonra en büyüğü konumunda. Tarihte birkaç defa büyük yangınlar görmüş ve bunlardan ne yazık ki zarar görmüş. Sonradan yapılan yenileme çalışmalarıyla tekrar tüm renkliliğine kavuşmuş halde. Kuyumculardan baharatçılara, demirciden peynircilere, urgancılardan giyim eşyası satan dükkânlara kadar içinde birçok dükkân bulunan Kapalıçarşı, Kayseri'nin ticaret merkezi konumundadır demek doğru olur. Bir dönem Kapalıçarşı için, iki binden fazla dükkân ve mağazayı içine alan muntazam kâgir bir çarşı da derlermiş.

Kapalıçarşı'nın Urgancılar girişi denen yerden çıkarken hemen sağda, Vezir Hanı Nevşehirli Sadrazam Damat İbrahim Vakfı'nın altında Ömer Amcanın, Kapalıçarşı'nın ayrı bir bölümünü andıran, küçük dükkânına vardım. Ömer Amcanın dükkânı tam olarak Camii Kebir Mahallesi Öz Sokağı üzerinde bulunuyor. Dükkânın etrafı besi zincirleriyle çevrili, yerde yan yana duran farklı büyüklükteki besi zincirleri torbalar içerisinde. Yaklaşık beş metre kare büyüklüğünde olduğunu düşündüğüm şirin dükkânın içini çevreleyen raflar var. Raflara dizili onlarca iplikler, kancalar ve adını bilmediğim başka bir sürü şey. Ömer Amca besi zincircilik mesleğini babadan almadığı için oğluna da aktarmadığı için pişman olmadığını söylüyor.

"35 yıl önce başladım bu işe. Babamı küçük yaşta kaybettim. Bu mesleğe çırak olarak başlayıp, daha sonra sermaye biriktirerek devam ettim. Önceleri iyi kazanıyorduk. Oysa şimdi bizim yerimizi büyük fabrikalar, toptancılar aldı. Bunun üstüne bir de bu işi yapan esnaf çoğaldı."

Ömer Amcanın yakınışlarını konuşurken yere bakıp sesinin tonunun bazen sızladığını fark ettim. Bir devrin sonu geliyor gibiydi.

Ömer Amcanın söylediği şu sözler, içerisinde derin anlamlar, dostluklar, birlik ve bütünlüğü çağrıştırıyordu.

"Biz Kapalıçarşı'da kardeş gibiyiz, birbirimizin sıkıntılarını biliriz birbirimize destek oluruz. Önce bizim dükkânlarımız iç içeydi sonra sıkıntılarımız, mutluluklarımız da iç içe geçmiş bir hal aldı. Ben de, bu iç içe geçmiş hayatların içerisinde iç içe geçmiş zincirlerimi satarak geçiniyorum."

Kapının yanına asılı duran rengârenk boncuklu iplik dikkatimi çekti. Boncuklar şu şekilde diziliydi; Sarı, mavi, kırmızı sonra nazar boncuğu yine tekrar sarı mavi diye gidiyordu. Ömer Amcaya bunun ne olduğunu ne işe yaradığını sordum. Ömer Amca, bu rengârenk boncuklu ipi atların boynuna asıldığını bu sayede atların daha güzel göründüğünü söyledi. Eski zamanlarda gelenek halindeymiş ama şu an pek de kullanılmıyormuş.

Ömer Amca, hemen yanında asılı olan nazar boncuklarından birini sağ olsun hediye etti. Teşekkür ederek hediyemi aldım ve Ömer Amcayla vedalaşıp oradan ayrıldım. Gün içinde yaşadıklarımı düşünürken aklıma derin ve keskin anlam içeren atasözlerimizden biri geldi. Atalarımız, zahirenin ambarı sabanın ucundadır demişler. Hangi işle uğraşıyor olursan ol yeterli bir emek, sabır ve özenli bir çalışmayı ister. Bir şeyler elde etmek istiyorsa insan çok çalışması gerekir. Ömer Amcanın 35 yıllık iş, hayat tecrübesinden, iki saatte çok iyi şekilde istifade ettim. Varol Ömer Amca... ▪

Şehrin Sesi

Talas'ta Sonbahar ve Bağdan İnme Vakti

Hami Kıranatlıoğlu

Sabah kahvaltısını yapmış, hanım evi toparlayıp kış için hazırladığı reçelleri, turşuları, salamura yaprakları, ceviz vs. azıkları bodruma yerleştirmekle meşgulken ben de hayatımda Kayseri'de görmediğim kadar sıcak (45 dereceler), kurak ve uzun bir yazın ardından, yazın köşe bucak saklandığımız güneşin son demlerinin keyfini çıkarmak için bahçeye kurulup sonbaharın keyfini almak istedim.

Duvarları saran sarmaşıklar yeşil, sarı, kahve, yakut rengini almış yaprakları ile renk cümbüşüne dönüşmüş daha dün temizlediğim çimlerin üzeri kestane, ıhlamur, hanımeli, fındıkların rengârenk yaprakları ile kaplanmıştı... Bu güzelliklere dalmışken sessizlik dikkatimi çekti. Baharda bizim bahçelerin olduğu bölge; ulu ağaçların içinde, ana yoldan da biraz uzak, elmacıktan kanaryaya, bülbüle kadar her cinsten ötücü kuşların serenat yaptığı bir bölge olduğu için kuş seslerine alışıktık. Şimdi ise serçeler, kumrular ve bet sesli küçük kuşları avlayan alıcı kuşların sesinden başka ses duyulmuyordu. Bu güzel, küçük, rengârenk, bestekâr kuşlar sonbaharda nereye giderler diye düşündüm, göçmen olabilirler mi diye

kendi kendime sordum, cevabını veremedim. Topladığımız ceviz ağaçlarının tepesinde kalan cevizleri atlaya, zıplaya

toplayan sincapları sessizce ve zevkle takip ettim. Cevizleri kışın yemek umuduyla toprağa gömüyorlardı. Şehrin üzerinin kış gelmemesine rağmen sislenmeye, Ali Dağı'nın ise yanan, ya da yakılan ağaçlarla kararmaya başlamış olduğunu gördüm. Ağaçlandırmak için ne emekler verildiğini düşünüp çok üzüldüm.

Sonbahar insanlara hep hüzünlü gelmiştir. Tüm şairler, yazarlar, bestekârlar hüzün dolu eserlerini, duygularını sonbaharla özdeşleştirmişlerdir. Düşüncelere dalmışken bir anda onlarca sonbaharla ilgili şarkı geldi aklıma.

-Seninle bir sonbahar mevsimi idi tanışmıştık

-Yine hazan mevsimi geldi

-Güz gülleri... Bütün kuşlar vefasız, mevsim artık sonbahar gibi... Ben de her zaman olduğu gibi çocukluğumun, güzüne, bağdan indiğimiz günlere gittim. Başka şehirlerde yapılır mıydı bilmiyorum ama Kayseri'de dağların yüksek tepelerinde bağdan inme zamanının geldiğini işaret eden alamet (Çıra), büyük bir ateş yakılır akşamın alaca karanlığında her yerden görünür, biz çocuklar da

Alameti yaktık, keyfine baktık,

Bağımızın anahtarını Ali Dağına attık

diye tekerleme söylerdik. Tarihini tam hatırlamıyorum ama ağustos sonu olsa gerek. Aslında Kayseri'de yaşayan Ermenilerden kalma, Meryem Ana'nın göğe çekildiği gün yakılan ateşten kalan bir ritüel olduğu söylenir. Şimdilerde unutulmuş bir adettir. Unutulan sadece bu adet mi? Eskiden bağlara ulaşım, eşeklerle olurmuş. Benim çocukluğumda üstü açık kamyonlarla sabah ezanı vakti belirli yerlerden yolcular balık istifi, çoğunlukla gençler ve çocuklar ayakta, yaşlılar tahtalar üzerine oturarak yolculuk ederler, akşamları da aynı kamyonlar bağların muhitine göre, kağnı pazarı, amele pazarı vs. gibi yerlerde toplanır, bağa gidilir, saatini kaçıran yayan yapıldak yola koyulurdu. Yakın akrabalar da (o zamanlar taksi sayısı sınırlı, olanlar da alım gücüne göre çok pahalı olduğu için) bağa misafirliğe geleceği zaman aynı kamyonlarla gelmek zorunda idi. Dolayısıyla yatıya gelinir, ertesi sabah ya da ne zaman döneceklerse o sabah kamyonla dönerlerdi. Misafir geldiği gün ocak ateşinde, ağır ağır üzerine çul örtülerek yamula patlıcanından, kaburga etinden özel yapılan pehli pişirilir (Özel bakır kulplu büyük tavada önce etler kızartılıp, yine özel bakır pehli tenceresinde yavaş yavaş 4 saatte pişirilir) beyaz üzümün arkası görülen ince yapraklarından kalem gibi yapraklar sarılır, el kesme kadayıf ya da nevzine yapılır, bakır sinilerde ocaklarda hafif is sinmiş, gevrek, tadına doyulmaz su börekleri yapılır, ambar kavunu, ya da Yeşilhisar karpuzu ile ziyafet tamamlanırdı. Gündüzleri hanımlar sabah kaflesi ayrı, ikindi kaflesi ayrı komşulara sesli huu diyerek seslenir, komşudan komşuya sesli haberleşme ile haber verilirdi. Şimdiki gibi kale surları gibi yüksek, birbirinden kopuk, kapısı kapalı bağcılık ve komşuluk yoktu. Biz çocuklar istediğimiz eve kendi evimiz gibi girer, ekmek kazanından bazlamayı kapar üzerine sarımsak sürer, domates doğrar, ya da çaman sürer, dutla yerdik. Sevgi, saygı, bir birinin hastasına, sağına sahip çıkılır, sevinçler ve hüzünler birlikte yaşanırdı.. Adeta kolektif, sosyal dayanışmalı bir yaşam sürülür, kimin neyi eksikse teklifsizce istenir, alıp verilir lafı bile olmazdı... Bağ komşusu Ahiret komşusu denirdi... Şimdi ise kale surlarının ardına gizlenmiş, villa gibi, duvarlarını etrafı birbirlerini görmeyelim diye nezaketsizce ve birbirlerinin manzarasını kesercesine dikilen yüksek ağaçlarla çevrili, gidip gelmenin, oturmaların kalmadığı, biten komşuluk ilişkileri ile güya bağcılık yapıyoruz. Birbirimize Allah yılına güle güle kavuştursun bile demeden, birbirimizden habersiz bağdan iniyoruz.

Sevgi, saygı, bir birinin hastasına, sağına sahip çıkılır, sevinçler ve hüzünler birlikte yaşanırdı.. Adeta kolektif, sosyal dayanışmalı bir yaşam sürülür, kimin neyi eksikse teklifsizce istenir, alıp verilir lafı bile olmazdı... Bağ komşusu Ahiret komşusu denirdi... Şimdi ise kale surlarının ardına gizlenmiş villa gibi, duvarlarını etrafı birbirlerini görmeyelim diye nezaketsizce ve birbirlerinin manzarasını kesercesine dikilen yüksek ağaçlarla çevrili, gidip gelmenin, oturmaların kalmadığı, biten komşuluk ilişkileri ile güya bağcılık yapıyoruz.

İstemiyorum lüks bağ evlerini, ben çocukluğumun tol, ötme, seki, mutlak'dan oluşan, gerçek dostlukların, komşuluklaların, sevgi ve saygının, kimsenin birbirine hava atmadığı, Kükürt, Seygalan, Ali Dağ ya da Yılanlı Tepelerinde Alamet yakılan bağlarımı istiyorum...

Yeni çıkmış delikli naylon ayakkabılar giyer, ayaklarımıza dikenler batar, yaz sonunda kuşak kısımlarından dolayı ayaklarımız güneş yanığından dolayı siyah beyaz iz olur, hamamda dahi izler çıkmazdı. Ali'nin yerini tokyo terlikler almıştı. Fenerin yerini lüks almış, pilli radyodan Ajans dinlerdik.

Hanım işini bitirmiş elinde tepsiyle seslendi, "nerelere daldın kahve hazır." Beni daldığım çocukluğumdan uyandırdı... Allah senesine hayırlısı ile göçmeyi nasip etsin diyerek bağdan iniyoruz. ▪

Kayseriyi Fotoğraflayanlar

KEMAL GÖNEN
ve Yılkı Atı Hikâyesi

Alper Asım

Modernleşme süreci ile birlikte kendi insanına, kendi zamanına ve mekânına, kendi toprağına bir yabancı gibi bakan insanlar çıktı ortaya. Bu coğrafya ile ilgili aidiyetini yitiren ve kendine yabancılaşan insanlar doğal olarak kendine, ait olduğu zamana ve mekâna da yabancı gibi baktı. Kimi zaman burnunu büktü, kimi zaman tiksindi. Bu sinemaya, resme, fotoğrafa da yansıdı. Oryantalizm dediğimiz şey bu toprakları ve mekânı turistik bakış açısı ile bir müzeye dönüştürerek, insanı bir vitrin malzemesi haline getirdi. Ve doğal olarak da tüketti. Manasından kopardı. Şüphesiz bunun en belirgin olarak hissedildiği alanlardan biri fotoğraf oldu.

Ancak son zamanlarda kendine, kendi insanına, içinde yaşadığı zamana ve mekâna, tabiata, tarihine farklı bir aidiyet duygusu ile bakan insanlar da ortaya çıkmaya başladı. Neyi kaybettiğini hatırlarcasına; yabancılaşan ve değerleri tüketen çağa inat bir şeyleri ısrarla belgelemeye, ayakta tutmaya çalıştılar. Farklılıklarını fark ederek bir başkası gibi olmanın anlamsızlığını ve zaten epistemolojik ve ontolojik anlamda da olamayacağını fark ettiler. Sömürülen zihinlerini arındırarak, insanlarına bir sömürgeci gibi bakmadılar. Gülüşlerine eşlik ettiler, düşüncelerine, dertlerine, hüzünlerine katıldılar. Bir türküyü, bir masalı, bir hikâyeyi ayakta tutarcasına insanların gönüllerine ve yüreklerine, fotoğrafını çektikleri mekânın içine girdiler; varlıkların hikmetine dikkat çektiler.

Biz Türkler için at hayatımızdaki en önemli varlıklardandır. Necip Fazıl At'a Senfoni'de atı hayvanın en üst noktasına, insana en yakın yere koyar. Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar at sırtında gelen insanımızın at ile ilişkisi neredeyse bir aile ilişkisidir. O bir arkadaş, bir ekmek teknesi, bir yoldaştır.

Yılkı Atları ise dağların özgür ve deli çocukları...

Kayseri Yılkı Atları son birkaç yıldır Türkiye'de popüler hale geldi. Özellikle fotoğrafçılar akın akın Kayseri'ye gelip fotoğraflarını çekiyorlar. Ancak Yılkı Atları'nı fotoğrafın da ötesinde geçmişinin, tarihinin ve geleneğinin bir simgesi olarak görerek onu fotoğraflayan ilk fotoğrafçımız Kemal Gönen olsa gerek. Nitekim çektiği fotoğraflar daha önce bazı dergilerin kapağına girecek, dergide ana dosya olacak kadar öne çıktı. Kayseri ve Yılkı Atları'nın tanınmasında en önemli katkı şüphesiz ki ona ait. Çünkü o Yılkı Atları'nı bir fotoğrafın ötesinde onlarla vakit geçirme, onları seyretme, onları anlama ve onlar üzerinden geçmişe, tarihe, geleneğe gitme vasıtası olarak görüyor. Yakaladığı her karede, Orta Asya'dan Anadolu'ya kenarından geçilen her ırmağın, zirvesinde sesinin yankılandığı dağların izi ve sureti var. O aynı zamanda atların bir gösteri ve tüketim aracı olarak kullanılmasından da şikâyet ediyor. At fotoğraflarının şov amaçlı değil, çocuklarımıza geleneğimizi, tarihimizi ve kültürümüzü öğretmede bir araç olarak kullanılmasını öneriyor. Çünkü at birinci derecede fotoğrafın değil kültürümüzün ve hayatımızın unsurudur. Dağlar, ırmaklar ve tabiat gibi atı da tüketmeyelim diye de uyarıyor. ▪

KAYSERİ

MEDENİYETLERİN BEŞİĞİ

Cradle of Civilization

“Okuyan ve okutan şehir” olma bilinciyle tarihimizi, geleneğimizi, kültürümüzü ve sanatımızı yansıtan eserler yayımlayan, birçok kütüphane ve kültür merkezi açan Kayseri Büyükşehir Belediyesi, yayınlarına yeni bir kitap daha ekledi.

Prestij kitap formatında, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış olan “Medeniyetlerin Beşiği Kayseri”, konularına uygun güzel fotoğraf ve illüstrasyonlarla da desteklenmiş. Mesude Doğan tarafından hazırlanan metnin İngilizce çevirisi Ceren Şanlıdağ’a ait.

12 bölüm olarak hazırlanan kitabın “Genel Bilgiler” bahsi içerisinde; Kayseri’nin nüfusu, coğrafi konumu, iklimi, bitki örtüsü, ormanları, dağları, platoları, yaylaları, ovaları, göl ve akarsuları, hayvansal üretimi, tarımı, yeraltı zenginlikleri ve Kayseri’nin son istatistiki bilgileri yer almaktadır.

“Kayseri Tarihi” bölümünde; tarih öncesi çağlardan başlayarak Hititler, Frigler, Medler, Persler, İskender ve Diadokhlar, Bağımsız Kapadokya Krallığı, Roma ve Bizans dönemlerinde Kayseri’nin durumu ve yeri ortaya konurken, tarihî Mazaka şehrinin önemi vurgulanmış.

Şehir tarihsel bir olgudur ve zaman içerisinde var olur. Dolayısıyla şehri tarihe başvurmadan izah etmek mümkün değildir. Tarih bahsinin devamında şehrin

Türk-İslâm Dönemi aydınlatılmış. Bu bölümde Türklerin Kayseri ve çevresine ilk gelişleri, Kayseri'nin Türkler tarafından fethi, Danişmendliler, Anadolu Selçuklu, İlhanlı, Eretna, Kadı Burhaneddin, Osmanlı, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet dönemlerinde şehrin yeri ve durumu ortaya konmuştur.

Şehirler birçok yönden birbirlerine benzemelerine ve temelde aynı özelliklere sahip olmalarına rağmen; tarihsel, kültürel ve coğrafi olarak bazı farklılıklara sahiptirler. Şehre has olan özellikler, şehrin tarihî gelişimi içerisinde doğal şekilde oluşmuş veya insan eliyle yapılmış olan kültürel yapı ile bütünleşmiştir. "Kendini Kuran Şehir" bölümünde bu olaya ışık tutulmuş; Kayseri'de Belediyenin kuruluşu, kentleşme olgusunun gelişimi, Belediye başkanları, imar, kentsel dönüşüm, Kayseray, Kaybis, Anadolu Harikalar Diyarı, Kayseri Bilim Merkezi, Beydeğirmeni Toplu Besi Bölgesi, Hobi Bahçeleri ve Doğal Ürünler Bahçesi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Küreselleşen dünyada, evrensel bakış açısının öneminin arttığı ölçüde yerelliğin de değeri artmaktadır. Globalleşmenin yolu, yerel olanın korunması ve yaygınlaştırılmasından geçmektedir. "Efsanelerde Kayseri" bölümünde birçok efsaneye yer verilirken, Kayseri'nin simgesi Erciyes Dağı'na özel bir bölüm ayrılmış. Daha ilkçağlardan itibaren bir uğrak yeri olan Kayseri'ye gelen seyyahların duygu ve düşünceleri "Seyyahların Gözünde Kayseri" bölümünde ele alınmıştır.

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi, kültürel mirası anıtlar, yapı toplulukları ve sitler olarak 3 grupta ele alır. Buna göre, uzun yıllar içerisinde oluşturulmuş şehrin sahip olageldiği farklı kültürler, şehrin tarihî

▲ Hititler Dönemi'nde Kayseri

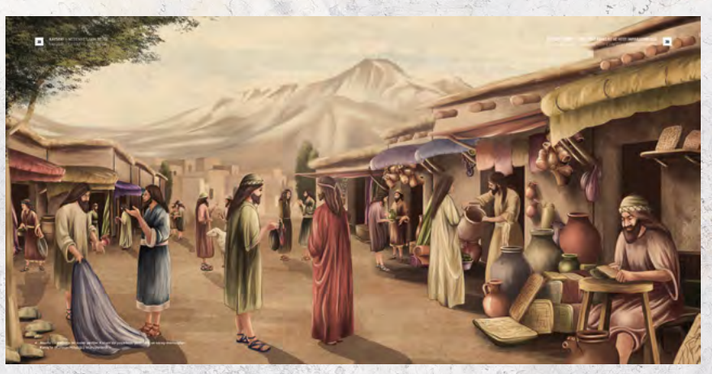

▲ Kaniş Karum'da ticaret hayatı anlatan bir illüstrasyon

▲ Kayseri yemek kültürü

▲ Tarih öncesi dönemlerde Erciyes'i anlatan bir illüstrasyon

▲ Türk İslam Dönemi'nde Kayseri tasviri

▲ Doğal güzellikleriyle Kayseri

yapısına ve imarına yansır. Çünkü şehir, üzerine bina edildiği inanç esaslarını maddi düzlemde ortaya koyar. Bu manevi eserler, maddi varlıkların arkasından şehirliyle temasa geçer. Maddi varlık olan bu semboller, toplum için son derece önemlidir. Semboller yok olduğu zaman, onun arkasındaki kavramın da varlığı tehlikeye girer. Şehri kuran medeniyetlerin değerler sistemine ait simgesel yapılar, kitapta "Tarihî Eserler" kısmında yer alır. Kayseri'nin tarihi ve kültürel zenginliğine ait anıt, mabet, mezar, türbe, camiler hakkında tarihî-bilgiler verilirken, fotoğraflar görsel bir şölen sunar.

Şehirleri bir ürün olarak değerlendirdiğimizde, şehirlerin marka olma çabaları öncelikle ekonomik nedenlere dayanmaktadır. Marka kent olma kabulü ise, şehre her yönden talebin arttırılmasını sağlamaya dayanır. Şehre yatırım yapmak, gezmek, okumak için gelen insanların, daha geniş ifadeyle şehrin ziyaretçilerinin sayısını arttırmada en büyük katkı, "şehir markası" kavramına dayanır. İyi bir şehir markasının unsurları; turizm, yerel yönetim, kültürel miras, doğal güzellikler, yatırım ve iş sahaları, iklim, insan, gastronomi, eğitim-sanat-spor, altyapı-üstyapı çalışmaları, ulaşım ve mesafeden oluşmaktadır. Markalaşma yolunda ilerleyen Kayseri bu yönleri ile "Doğa Turizmi Değerleri", "Ekonomi", "Eğitim ve Sağlık" bölümünde geniş yer bulmaktadır.

Gelişen teknoloji, iletişim ve ulaşım imkanları sayesinde şehirler artık yerellikten uzaklaşmaktadır. Şehrin sahip olduğu markalı ürün veya ögelerin toplam itibarı, şehrin kimliğine yazılır. "Geleneksel Kayseri Evi", "Bağ Kültürü ve Kış Hazırlıkları", "Yemek Kültürü" bölümleri Kayseri kimliğini yansıtır.■

AÇMA KETE

HAZIRLANIŞI

Bir çay bardağı ılık suyun içinde maya ile şekeri eriyene kadar karıştırın. 5 dk bekletin. Yoğurma kabının içinde sıvı karışımı ve diğer malzemeleri azar azar un ekleyerek pütürsüz ve yumuşak bir hamur elde edene kadar yoğurun. Hamurun üzerini örtüp mayalanması için 30 dk bekletin. Mayalanan hamurdan 12 eşit beze yapın, 6 tanesini un serpilmiş tezgahın üzerinde, herbiri yarım cm inceliğinde açın. Açtıkça üzerlerine eritilmiş tereyağından bol miktarda sürün. Açılmış 6 adet yufkayı üst üste yerleştirin ve hepsini birden sararak kalın bir rulo yapın. Kalan 6 bezede de aynı işlemi uygulayın. Buzdolabında 45 dk bekletin.

Ruloları 30 parçaya ayırıp un serpilmiş tezgahın üzerinde, bastırarak yemek tabağı büyüklüğünde tek tek açın. Açılan her hamurun ortasına bir çorba kaşığı kadar pembeleşinceye kadar kavrulmuş iç harcından yerleştirin.

Kare haline getirdiğiniz hamurları yağlanmış tepsiye sıralayın. Küçük bir kabın içinde yumurta sarısı, toz şeker ve sıvı yağı çırpın. Karışımı fırça ile hamurların üzerine sürün Çatalın ucu ile hamurların üzerini şekillendirin. Çörekotu serpin. Tepside 30 dk mayalanması için bekletin. 180°'ye ayarlı fırında, üzeri nar gibi kızarana kadar pişirin. ■

Afiyet olsun...

Malzemeler

Hamuru için

1 çay bardağı ılık su
Yarım paket yaş maya
1 çay kaşığı toz şeker
5 su bardağı süt
1 tatlı kaşığı tuz
3 yumurtanın akı
1 çay bardağı sıvı yağ
8 su bardağı un

İç harcı

200 gr tereyağı
4 su bardağı un
1 tatlı kaşığı tuz
Aralarına sürmek için
450 gr tereyağı

Üzeri için

3 yumurtanın sarısı
2 çorba kaşığı sıvı yağ
1 çay kaşığı toz şeker
2 tatlı kaşığı çörekotu

meydan döner

DÖNER
MEYDAN'DA
YENİR!

Meydan Döner
Cumhuriyet Meydanı
Küme Evler No:1 Kayseri

Şehir Akademi'de Dersler Başladı

Şehir Akademi ve Film Akademi bahar dönemi tamamlandıktan hemen sonra güz döneminin hazırlıklarına başladı. Devam eden atölyelerin içerikleri hazırlanırken, yeni atölyelerin belirlenmesi planlaması için heyecanlı çalışmaların sürdüğü bir zaman dilimi çabucak geçti. Şehir Akademi ve Film Akademi'nin Güz Dönemi kayıtları ilan edildiğinde heyecan giderek yükseldi. Mülakatlar tamamlanır tamamlanmaz da akademi dersleri başladı.

Bu yıl BÜSAM akademilerine 733 kişi başvuru yapmış. Bu rakamı istatistik bilgi olarak paylaşmıyoruz. Çünkü başka bir etkinlikle kıyaslama durumu söz konusu değil. Bir de BÜSAM'a katılmak isteyenlerin nitelikli kişiler olduğunu düşünerek böyle bir sayıya ulaşmanın şehir adına, entelektüel hayat adına çok umut verici bir gelişme olduğunun altını çizmek istiyoruz. Fiziki koşullardan dolayı sınırlı sayıda katılımcıya cevap verme durumunda olduğu halde BÜSAM mümkün olduğunca kendisine yönelen bu teveccühü geri çevirmemek için elinden geleni yaptı. Bunun bilinmesi gerekiyor.

Doğrusunu ifade etmek gerekirse güz dönemi kayıtlarına gösterilen ilgi BÜSAM'ın ulaşmayı tasarladığı kitleyle iletişim kurmayı başardığının bir işareti gibiydi. Medya kanallarından yaptığımız duyurular kadar önceki dönemlerde atölyelerimize katılan öğrencilerin memnuniyeti ve BÜSAM hakkında çevrelerine verdikleri olumlu bilgilerin de ne derece önemli olduğunu görmüş olduk. İlk günden itibaren BÜSAM akademi çalışmalarına ilgi giderek artıyor. BÜSAM akademilerindeki atölyeleri takip eden öğrenciler, aldıkları eğitimi hayatlarına bir katkı olarak görüyorlar. Ki bu tür bir katkı zaten BÜSAM'ın hedeflerinden sadece birisi.

BÜSAM 2018 güz döneminde devam eden atölyeleriyle birlikte yeni atölyeler de açtı. Bu dönem yeni açılan Türk Modernleşmesi, İslam Düşünce Atlası ve Deneysel Okur Yazarlık atölyeleri de yoğun ilgi ve talep gördü. Geçtiğimiz dönemlerde haftalık seminerler halinde işlenen konular bu dönem bir değişikliğe uğrayarak devam ediyor. Akademiye Giriş (Düşünce Atölyesi) bu dönem Prof. Dr. Ahmet Kamil Cihan tarafından akşamları atölye olarak devam edecek. Akademiye Giriş atölyesinde BÜSAM'ın temel ilkeleri olan; varlık, bilgi, değer, zaman, mekan ve siyaset konuları sistematik bir şekilde dönem boyunca işlenecek. Şehir Akademinin kuruluşundan itibaren başlayan ve Dursun Çiçek tarafından yürütülen Görsel Düşünme atölyesi bu dönem 3. Dönemine ulaşmış durumda. İlk dersten itibaren bu derse katılan öğrencilerin arasına her dönem olduğu gibi bu dönem de yeni yeni öğrenciler katıldı. Böylelikle atölye daha bir renklenecek gibi görünüyor. İmgelerin, imajların, suretlerin, müşahede ve görme eyleminin konu edildiği Görsel Düşünme atölyesinde düşünmenin görsel yönüyle ilişki kuran farklı bir zihinsel evrende yolculuk yapılıyor.

Devam eden atölyelerimizden biri de Şehir Okumaları. Şehir Okumaları aslında akademinin en ilgi çekici atölyelerinden biri. Bu nedenle olsa gerek bu dönem dolu dolu iki sınıfa bölünerek sürüyor. Bu atölyede coğrafya ve insanın arasında bir yerde bulunan bir mekan olarak neden şehirler kurduğu, şehirleri şehir yapan duygu ve düşünce dünyaları, inançlar yine şehrin kendisi incelenerek ortaya çıkarılmaya çalışılıyor. Şehrin maddi yönleri kadar manevi yönleri de atölyenin önemli ana fikirlerinden birini oluşturuyor. Tecellide tekrar olmaz gerçeğini de dahil ederek ilerleyen atölyede

yeni öğrenciler hiç ummadıkları bir evrene kapı aralarken, önceki dönem de katılan öğrenciler yeni yaklaşımlarla eski bildiklerini bir araya getirerek ufuklarında yeni kapılar aralıyorlar.

Bu dönem yeni açılan ve çok talep gören atölyelerden biri de Geçmişi Tarih Yapmak: İslam Düşünce Atlası Okumaları adlı atölye. Bu atölye İLEM ile BÜSAM işbirliği ile düzenlendi. Atölye, Eşref Altaş, İhsan Fazlıoğlu, Lütfi Sunar, Ömer Türker ve İbrahim Halil Üçer tarafından gerçekleştiriliyor. İlk ders ile İbrahim Halil Üçer tarafından verildi. Bilim tarihindeki dönemlendirmenin nasıl yapıldığını, dönemlendirme yaparken nelere dikkat edilmesi gerektiğini konu edinen ilk derste katılımcılar vaktin nasıl geçtiğini anlayamadılar. İbrahim Halil Üçer'in verdiği, İslam Düşünce Tarihi İçin Bütüncül Bir Okuma Önerisi başlığını taşıyan bu ders iki kez ara verilerek yaklaşık dört saat kadar sürdü. Katılımcıların yorgunluk alameti göstermemeleri önemli bir işaretti. Bilakis derse yönelik memnuniyetlerin fısıltı olarak dile getirilmesi, etkilerinin ders sonrası da devam etmesi sevindirici bir durumdu.

Önceki dönemlerde Akif Emre'nin İzinde İslam Coğrafyası adlı atölye çalışmasını tamamlayan Faruk Karaarslan Hoca, bu dönem Türk Modernleşmesi adlı yepyeni bir atölye çalışmasında öğrencileriyle bir araya geldi. Günümüz Türkiye'sini siyasal, ekonomik ve sosyal yönleriyle doğru anlayıp yorumlamayı hedefleyen atölye kapsamında modernleşme serüvenimiz mercek altına alınıyor. Belli başlı düşünürlerin izlerini takip ederek Türk Modernleşmesi ve günümüzdeki tezahürleri öğrencilerle birlikte tartışmalarla ilerleyecek.

Yeni açılan atölyelerimizden biri de Deneysel Okur Yazarlık atölyesi. Bu atölye de diğer atölyeler gibi karşılıklı etkileşim ve uygulamalarla ilerleyen bir atölye olarak düşünüldü. İlk kez açılmasına rağmen oldukça talep gören atölyelerden biri haline geldiğini gözlemleyebiliyoruz. Bu atölyede yazının kelimeleri terkip ederek yapılan bir deney olduğuna vurgu yapılıyor. Her denemenin bir yanılma payı olduğunu peşin olarak kabul etmeyince yanılmak korkutucu bir sonuç olarak karşımıza çıkıyor. İşte "deneyin belirsizliği ve sonucun korkutuculuğu arasında yazmak isteyen katılımcılara bir yol haritası bulabilir miyiz" sorusunu birlikte sorarak cevap bulmaya çalışan bir atölye burası. Bu atölyeye katılanlar birlikte deniyor, birlikte yanılıyor, kendi yol haritalarını birbirleriyle yardımlaşarak çizmeye çalışıyorlar.

Devam eden atölyelerimizden biri de Aylin Yonca Gençoğlu tarafından

yürütülen Sosyal Bilimlerde Saha Araştırmaları atölyesi. Atölye bu dönem yeni öğrencileriyle buluştu. Cumartesi günleri devam eden atölyede geçen dönemlerde olduğu gibi sosyal bilimler alanında saha araştırmalarının nasıl yürütüldüğü incelenecek. Bu konudaki teoriler ve yöntemler hakkında kıyaslamalar yapılacak. Öğrencilerin sahada çalışarak nicel ve nitel okumalar yaptığı bu atölyede veri analiz programı eğitimi de detaylı bir şekilde veriliyor. Ayrıca proje yazma ve uygulama konularında katılımcılara teorik ve pratik eğitimler veriliyor.

Mehmet Çetinkaya hocanın Basın Dili Arapçası atölyesi de bu yıl yeni öğrencileri ve yeni okuma metinleriyle eğitimlerine kaldığı yerden devam ediyor. Arapça'nın ilmi yönü bir yanda tutulacak olursa, günümüz dünyasında haber alıp verme yönüyle en kritik dünya dillerinden biri olduğu aşikar. Basın Dili Arapçası atölyesi verdiği eğitimle, dil bilgisi açısından belli bir düzeyde olan katılımcıların Arap basınını gündelik olarak takip edecek bir seviyeye getirmeyi amaçlıyor.

Film Akademi ise bu yıl müfredatında bir değişiklik yaparak teorik eğitimleri tamamen pratikle birleştirdi. Tüm ağırlığını da uygulamalı olarak kısa film ve belgesel film üzerine yoğunlaştırdı. Film Akademi zaten daha çok proje üzerine odaklanan çalışmalar yürütüyordu. Bu dönem Film Akademi geçen yıla kıyaslandığında daha çok proje üretecek gibi gözüküyor. Yine alanında uzman hocalar tarafından sürdürülen çalışmalardan şaşırtıcı sonuçlar çıkabilir. Bunun önünde hiç bir engel olmadığını geçen dönemde görmüştük.

2018 Güz döneminin başlamasıyla birlikte akademi günlüklerine de başlamış olduk. İlerleyen günlerde bu güncede atölyelerimizle ilgili çok daha detayda kalan ama bir güncede mutlaka değinilmesi gereken gelişmeler yaşanacağı muhakkak. Dileyelim ve umalım ki daima güzellikler, iyilikler, hayırlar ve bereketleri dile getirecek günler yaşayalım. ■

kit

13-21 EKİM 2018

2. Kayseri kitap fuarı

"OKUYAN VE OKUTAN ŞEHİR"

Kayseri Kitap Fuarının Ardından

Abdullah Koç

672.524 matematiksel bir anlam taşımıyor Kayseri'de... Bu rakam kitap almak, kitap koklamak, kitap ortamında bulunmak, bir yazarın cümlelerinin arasında kaybolmak, bir satırda, bir hecede, bir kelimede bulunmak isteyen insanları ifade eden, sayıdan öte ruhun ve mananın göstergesi olan bir rakam...

Tam 9 gün boyunca insanlar Ekim ayını Ekin ayı yaparak kitaba, yazara, söze ve sohbete doydular. İlber Ortaylı'dan, Semih Kaplanoğlu'na, Yavuz Bülent Bakiler'den, Beşir Ayvazoğlu'na, İsmail Kara'dan, Nuri Pakdil'e ülkemizin kültür ve sanat insanları Kayseri'de sözü, cümleyi, kelimeyi somutlaştırdılar. İmkan ve zemin hazırlandığında insanımızın kitapla, sanatla,

“KAYSERİ ÖNEMLİ BİR MERKEZ”

İlber Ortaylı: “Büyükşehir Belediyesi’nin yayınları var. Kayseri yayınlar bakımından önemli bir merkez. Yeni çıkan ve çok güzel basılan eser için de teşekkür ediyorum. Buraya gelmeme değdi. Kitap Fuarı çok iyi. Kayseri’nin de okumuş yazmışı bol. Okuma yazma bilmeyeni de Kayserili olduğu için gelir. Bu fuar çok önemli. İnşallah devam eder ve biz de geliriz. Belediyeyi de sevdim. Bu parkı da sevdim. Daha uzun süreli Kayseri’ye gelmem gerekir”

“KAYSERİ’Yİ SEVİYORUM”

Leyla İpekçi: “Kayseri’ye birkaç senedir gelmiyordum. Birkaç sene içinde bile çok değişmiş buldum. Kayseri’yi seviyorum. Sevdiğimiz yerin yerlisiyiz. İyi bir organizasyon. Büyükşehir Belediyesi’nin bütçede kısıtlama yapmaması takdire şayan. Çünkü kültür işlerine sıra gelince bütçe yok denir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi bu anlamda istisnalardan bir tanesi. Diğer başka hizmetlerini de takip ediyorum.”

Ömer Tuğrul İnançer: “Birçok fuara katılıyorum. İstanbul’da katıldığım fuarda imzaladığım kitaplar 100’ü geçer. İstanbul dışındaki fuarlarda hiç 100’ü geçmez; ama Kayseri’de imzaladığım kitaplar 100’ü geçti. Konferansta salon doldu, ayakta dinleyenler vardı. Kayseri isminden de belli olduğu gibi bir payitahttır. Ne mutlu bu şehre hizmet edenlere.”

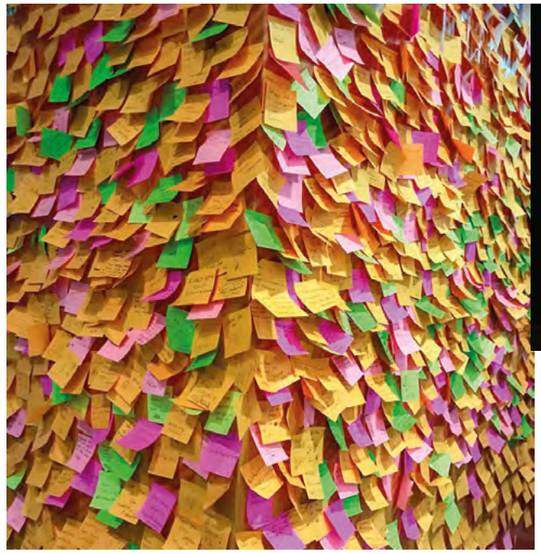

kültürle, yazarla ilişkisinin ne olduğunu gösterdiler. İlkokul talebesinden üniversite hocasına kadar herkes aynı ortak paydada nasıl bulunulacağını gösterdi. Bu anlamda Kayseri Kitap Fuarı kitabın ortak payda olduğunun bir kez daha altını çizdi.

Kayserili geleneğinden tevarüs ettiği bilgiyi gelecek nesillere taşıma vazifesini “okuyan ve okutan şehir” bilinci ile artık bir şuur haline getirdi. Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik Bey’in de belirttiği gibi kültürel süreç ve bilgi bir bilinç ve yolculuk sürecidir. “Emeğinizi esirgemediğiniz sürece başarılı olma şansınız vardır. Ameller niyetlere göredir. Bizler ‘Okuyan ve Okutan Şehir’ olma hedefiyle yola çıktık. Şehrimizi en çok okuyan şehir yapma hedefiyle de yolumuza devam ediyoruz. Bu yolculukta bizleri yalnız bırakmayan ve güç veren tüm hemşehrilerimize teşekkür ediyorum.

“BURASI HERHANGİ BİR FUAR DEĞİL”

Ali Ural: “Kayseri’ye adım atan herkes öncelikle nezih bir ortamın içerisinde olduğunu fark ediyor. Şehircilik anlamında çok ileri bir yer. Belli ki Kayseri sadece şehircilik ve ekonomiyle değil kültürle de yakından ilgileniyor. Burası herhangi bir fuar değil. Her şeyden önce kültür insanına ve yazara nezaketle yaklaşılan ve halkla nezaketle buluşturulan bir fuar. Uzun yıllar devam etmesini diliyorum.”

Sibel Eraslan: “Kayseri Büyükşehir Belediyesi’ni İstanbul’dan kültürel faaliyetlerinin yoğunluğu ile biliyoruz ve tanıyoruz. Kitap Fuarı ile sosyal ve kültürel faaliyetleri taçlandırdı. Bölgesel anlamda da ehemmiyeti var. Yozgat, Kırşehir gibi komşu illerden gelenler vardı. Bu zemini hazırlayanlara teşekkür ediyorum. Bu tür faaliyetlerin hedef ve gaye noktasında bize güç verdiğini de söylemem gerekiyor.”

“KİTAP FUARI’NIN MAŞALLAHI VAR”

Mustafa Tatçı: “Kayseri bir kültür şehri. Kitap Fuarı’nın maşallahı var. Diğer gittiğim fuarlardan daha etkileyici ve daha ilgili. Şehre giren parayla kültürel etkinlikler paralel olmayabiliyor. Fuarı dikkate alırsak Kayseri’de böyle bir paralellik var. İnşallah bu ilgi artarak devam eder.”

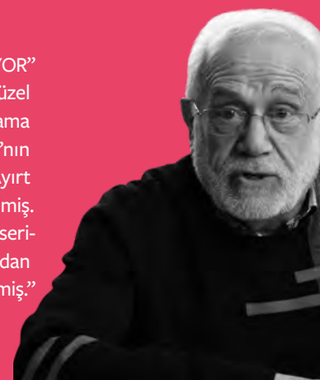

“MAŞALLAH KAYSERİLİLER KİTAP OKUYOR”

İhsan Süreyya Sırma: “Gerçekten de çok güzel bir fuar. Bazı yerlerde fuarları eleştirdim; ama Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nın düzenlediği fuarda her türlü imkân var. Ayırt etmeden her kesimden yazarlar davet edilmiş. Bundan da çok mutlu oldum. Maşallah Kayserililer kitap okuyor. Ben kitap okunmamasından şikayet ederdim; ama Kayseri’de öyle değilmiş.”

“YAZARLAR KAYSERİ KİTAP FUARI’NA KATILMAK İÇİN CAN ATIYOR”

Kemal Sayar: “Kayseri’yi oldum olası çok canlı bir kültür şehri olarak görüyorum. Çok canlı ve dikkatli bir okuyucu kitlesi ile karşılaşıyoruz. Dolayısıyla Kayseri Kitap Fuarı’na her seferinde büyük bir şevkle geliyorum. Civar illerden de okuyucular vardı. Anlıyorum ki Kayseri Kitap Fuarı bir çekim merkezi haline geliyor. Biz yazarların her sene katılmak için can atacağı bir fuar olarak devam edecek. Emeği geçenleri kutluyorum.”

“ŞİMDİYE KADAR GÖRDÜĞÜM EN GÜZEL FUAR”

Beşir Ayvazoğlu: “Birincisine davetliydim; ama ağır hasta olduğum için gelememiştim. Fakat o kadar çok övgüsünü duymuştum ki keşke hasta olmama rağmen gidebilseydim demiştim. İkincisine katılma şansı buldum. Şimdiye kadar gezdiğim kitap fuarlarının en güzellerinden birisiydi. Canlı cıvıl cıvıl bir fuardı.”

Prof. Dr. Şükrü Karatepe: “Çok zengin ve iyi organize edilmiş bir Kitap Fuarı ile karşılaştım. Türkiye’nin önde gelen yayınevleri ve Kayseri’den yayınevleri katılmışlar. Kayserimiz için önemli bir şans olarak görüyorum. Tüm kitapseverleri, hemşehrilerimizi davet ediyorum. Sayın Başkana ve emeği geçen tüm arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.”

Onların ilgisi, desteği ve katılımıyla Kayseri Kitap Fuarı artık bir marka haline gelmiştir. Bu şehir ‘Makarr-ı Ulema’ unvanını almış bir şehirdir. Biraz imkân sağlayıp üzerindeki külleri çekince altındaki cevher ortaya çıktı.”

Anadolu’nun coğrafi anlamda da merkezinde olan Kayseri, çevresini de merkeze taşıyarak, kimi zaman kitap, kimi zaman dergi, kimi zaman sempozyum, kimi zaman panel ve konferans şeklinde insanlara ulaşmaya devam etmek konusunda kararlı. Bunu fuara gelen insanlarımızdan ve katılan yazarlarımızın izlenimlerinden de bir kez daha anladık.■

“ANADOLU BİR KÜLTÜR YUVASINA DÖNÜŞÜYOR”

Necip Tosun: “Fuara ikinci gelişim. İlkinde de büyük bir memnuniyet duymuştum. Bu sene teklif geldiğinde tereddütsüz kabul ettim. Yerel yönetimlerin Kitap Fuarına destek vermeleri çok önemli. Organizasyonu çok beğendim ve hiçbir aksaklık yok. Fuar tıklım tıklım. Anadolu bir kültür yuvasına dönüşüyor.”

“UMARIM UZUN YILLAR DEVAM EDER”

Semih Kaplanoğlu: “İlgi çok yoğun. Anadolu’daki etkinlikler çok önemli. Katılımı görünce kitabın yaygınlaşması ve okurla buluşması açısından çok önemli bir hizmet. Katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum. Umarım daha uzun yıllar devam eder.”

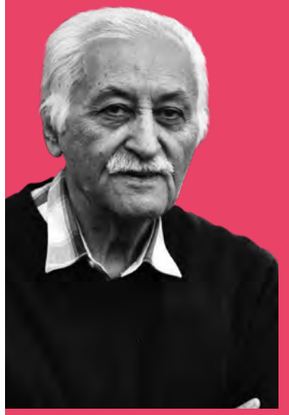

“KAYSERİ’Yİ KAYSERİ YAPAN BU HAREKETİ ALKIŞLIYORUM”

Yavuz Bülent Bakiler: “Kayseri Büyükşehir Belediyesi’nin böyle bir Kitap Fuarı hazırlaması sadece Kayseri’ni değil Türkiye’nin de geleceği açısından son derece mühimdir. Çünkü millet kültür birliğinden ibarettir. Milletleri kendi kültürleri yaşatır. Kayseri’nin şehircilik ve sanayide gelişmesi bir anlam ifade etmez, aynı zamanda kültür değerleri bakımından da çok önde olması icap eder. Kayseri Büyükşehir Belediyesi çok güzel bir şuur içinde hareket etmiş. Kayseri’yi bu noktada görmek beni çok mutlu etti. İstanbul’a büyük bir sevinçle döneceğim. Kayseri’yi Kayseri yapan bu hareketi alkışlıyorum.

Canan Karatay: “Belediyelerin desteklediği Kitap Fuarları çok faydalı oluyor. Bizleri çok güzel ağırlıyorlar. Çok teşekkür ediyorum. Ulaşım için de katkıda bulunduğu için büyük kalabalıklar ulaşabiliyor.”

Bahadır Yenişehirlioğlu: “Kayseri’de olmak bana göre bir ayrıcalık. Bir kere Kayseri çok güzel ve pırıl pırıl bir şehir. Kayseri ondan, bundan yardım beklemeksizin kendisi şehircilik anlamında çok güzel şeyler yapmış. Birinci Kitap Fuarından çok memnun kalmıştım. İkincisine davet aldığımda koşa koşa geldim.”

“KAYSERİ KİTAP FUARI MODEL OLDU”

Yusuf Kaplan: “Kayseri’deki kitap fuarının diğerlerine model olduğunu gördüm. Örnek oldu. Kültürün canlanmasında çok önemli işlevler görüyor. Yerel yönetimler bence asıl işlevlerini burada yerine getiriyorlar. Çünkü bu tür faaliyetler günübirlik değil kalıcı faaliyetler.”

“KÜLTÜREL HAYATIMIZ İÇİN ÖNEMLİ”

Erhan Afyoncu: “Türkiye’de son 30 yılda kültürel anlamda çok büyük gelişmeler oldu. Kayseri Kitap Fuarı inşallah böyle devam eder. Kayseri çevreden illeri de çekebiliyor. Kültürel hayatımız için son derece önemli bir fuar.”

“BURASI BİR GÜL BAHÇESİ”

Hayati İnanç: “Allah nazardan saklasın. Hakikaten Kayseri birçok büyük şehirimizi mahcup etti, önderlik etti. Beklediğimin çok üstünde performans ve canlılık var. Kitaplar bir çiçek, burası gül bahçesi. Bugüne kadar yaptığımız Kayseri’yi hep ticari başarısıyla anmak ve bundan ibaret olduğunu sanmaktı. Buranın bir ilim ve kültür merkezi olduğu da görüldü.”

“KAYSERİ BENİM İLHAM KAYNAĞIM”

Engin Noyan: “Fuarı düzenleyen her kim varsa hepsine teşekkür ediyorum. Ben her zamanki gibi Kayseri’den çok memnunum. Kayseri benim ilham kaynağım diyebilirim. Fuara özellikle gençlerin ilgisi çok. Türkiye’miz için çok parlak, çok şahsiyetli Müslüman gençler yetişiyor. Kayserimizin de buna çok büyük katkısı olduğunu düşünüyorum.”

KAYSERİ KÜLTÜR SANAT GÜNCESİ

ESKİ KAYSERİ, YENİ KAYSERİ: Eski ve yeni arasındaki zıtlık hayatımızın değişik alanlarında karşımıza çıkar. Bazen eskidiğini düşündüğümüz eşyalarımızı yenileme gereği duyarız. Çünkü eğer gerçekten eskidiyse işlevlerini yitirmişlerdir. Ama bazen eşyanın eskisi kıymetlidir. Antika haline gelince kıymetlenir. Ekonomik değeri eskiliği nispetinde artar. Bazı durumlarda yenilik önemliyken, bazen de eski kıymetli olur. Bu döngünün içerisinde yaşayıp dururuz.

Eski kimi zaman özlemle anılırken, kimi zaman da eksiklikleri, kusurları ve zorluklarıyla yad edilir. Şehirler de eski/yeni arasındaki çelişkiden, gerilimden nasibini alır. Nitekim Kayseri'ye bakışımızda da sürekli şehrin eski hali ve yeni hali dilimizdedir.

Kayseri'de eskiden çok şikayet edilen, eksikliği ve boşluğu hissedilen konuların belki en başında kültür ve sanata ilginin yetersizliği olmuştur. Dışarıdan öğrenci olarak şehrimize gelenler, memuriyeti ve işi nedeniyle Kayseri'de yaşamak durumunda kalanlar da en çok bu yönüyle Kayseri'yi eleştirirlerdi. Bu eleştirilerin kimi haksız yanları olurdu. Ama genelde böyle bir boşluğun var olduğu da vakıadır. Bununla birlikte şunu da unutmamak gerekiyor, şehirlerin ve içlerinde yaşayan insanların ihtiyaçları bir hiyerarşiye tabidir. Diğer bütün hizmetler bir kenarda dururken kültür sanata ağırlık vermenin bir anlamı kalmaz. Nitekim Kayseri geçmiş dönemlerinde yaşanılası bir şehir olarak öne çıkmasını sağlayan birçok gelişme yaşadı. Sıra kültür sanat alanındaki ihtiyaçlara geldi ve onun da temelleri atıldı.

Büyükşehir Belediye Başkanımız Mustafa Çelik diğer belediye hizmetlerinin yanında ilim kültür ve sanat etkinliklerine de son derece önem verdiğini sadece hemşerilerimize değil adeta bütün Türkiye'ye gösterdi. Artık şunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Eskiden son derece kısıtlı seçenekleri olan hemşerilerimiz için bu gün Kayseri'deki bütün kültür sanat etkinliklerini takip etmek imkansız. Çünkü çok sayıda alternatif etkinlik söz konusu.

Bunlarla birlikte elbette şehrimizdeki sivil toplum kuruluşları, bağımsız organizasyon şirketleri de birçok etkinliğe imza atıyorlar. Konserler, tiyatro oyunları, konferanslar düzenleniyor. O kadar çok seçenek var ki, tüm olup bitene rağmen şikayetler anlamsız kalıyor. Şikayetin biçimi değişiyor. Artık etkinliklerin nitelikleri şikayet konusu haline geliyor. Bu ise şehrimizin bu konularda aldığı mesafenin bir göstergesi. Nitelik tartışmaları ise bundan sonra yapılacak daha nitelikli etkinliklerin rehberliğini üstleniyor.

ESMAÜL HÜSNA SERGİSİ: Hayır umulan her iş Allah adı ile başlar elbette. KAYMEK'de yeni dönemine Allah'ın güzel isimleri olan Esmaül Hüsna konulu hüsn-i hat sergisiyle başladı. Bir alış veriş merkezinde düzenlenen sergiye katılım oldukça dikkat çekiciydi. Üst katlarda birçok insan aşağıdaki kalabalığın nedenini anlamak için meraklı bir izleyici kitlesi oluşturmuştu.

Serginin açılış saati geldiğinde sergi açılışına gelen misafirler mekanda yerlerini aldılar, ardından Başkanımız Mustafa Çelik serginin açılışını gerçekleştirdi. Açılış sırasında bir konuşma yapan sayın Mustafa Çelik bu tür çalışmalara neden önem verdiklerini izah etti. "Toplumda iki önemli kesim var. Birincisi gençler, ikincisi de hanımlar. Gençlerimizi sokaktan, kahve köşelerinden, kötü alışkanlıklardan, sanal alemin içerisinden alıp, gerçek hayatın içerisine bu ülkeye faydalı bireyler olarak yetiştirmek lazım. Hanımlarımızı da, o gençleri yetiştirecek, daha donanımlı anneler haline getirecek ve o hanımların evlerinde daha iyi hizmet edecek, ailesine, çevresine, memleketine faydalı bireyler haline getirmemiz gerekiyor" diyerek hangi amaca hizmet etmeye çalıştıklarını dile getirmiş oldu. Zaten sergiyi hazırlayan ve orada hazır bulunan ev hanımlarının gözlerindeki ışıltı ve heyecan görüldüğünde yapılan işin amacına ulaştığını görmek mümkündü. Sergi açılışında KAYMEK güzel bir ev sahipliğiyle sergiye gelenlere ikramlarda bulundu. Açılışın ardından el emeği göz nuruyla hazırlanan Esmaül Hüsna sergisini gezerken, "En güzel isimlerin O'na ait" olduğundan hareketle ismin güzelliği ve cismin güzelliği üzerine bol bol tefekkür etme imkanı sunan bir sergiydi.

HİKAYE VE ŞİİR YARIŞMASI: Önce şiir yarışmasından bahsedelim. Kayseri Büyükşehir Belediyesi geçtiğimiz yıllarda öykü yarışmaları düzenlemeye başladı. Fakat öykünün yanında şiiri de ihmal etmedi ve bu yıl ilkini Aşık Seyrani anısına düzenlediği ilk şiir yarışmasını gerçekleştirdi. Şiir yarışmasına duyurulduğu günden başvuruların son bulduğu güne kadar 2555 şiir katıldı. Türkiye'nin her yanından şairlerin katıldığı şiir yarışmasına gelen şiirlere öncelikle birer başvuru numarası verildi. Gönderdiği şiire hangi numaranın verildiği şairlerine mesajla iletildi. Daha sonra üzerinde şairin ismi yer almayan şiirler ön jüriye başvuru numaralarıyla birlikte teslim edildi. Edebiyatçı ve eğitimcilerden oluşan altı kişilik bir ön jüri belirlenen kriterlere bağlı kalarak ana jüriye gönderilecek şiirleri puanlama yaparak belirledi. Bu aşamanın ardından ülkemizin önde gelen akademisyen ve edebiyat adamlarından oluşan ana jüriye belirlenen şiirler yine başvuru numaralarıyla teslim edildi.

Kayseri'de misafir edilen jüri üyeleri tarihi Kayseri Lisesi binasında bir araya gelerek değerlendirme ve puanlamalarını gecenin ilerleyen saatlerine kadar süren titiz bir çalışmayla tamamladılar. Ertesi gün ise yine tarihi Kayseri Lisesi binasında düzenlenen basın toplantısında yarışmanın sonuçları açıklandı. Basın toplantısına katılan başkanımız Mustafa Çelik, "Bir şehrin gelişmesinin temel kaynaklardan birisinin de kültür olduğunu biliyoruz.

Kültür olmadan ne sanayi olur ne endüstri olur ne de gelişme olur" diyerek sözü TOBB Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Turan Karataş'a verdi. Aşık Seyrani Şiir Yarışmasının sonuçlarını Prof. Dr. Turan Karataş açıkladı. Aşık Seyrani şiir yarışmasının arzu edilen medeniyet inşasına ve şehrin kültür zenginleşmesine mühim bir güzellik ve gelişme kazandıracağını ifade eden Karataş, "Böyle bir faaliyeti hayata geçiren Başkanımız Mustafa Çelik ve tertip heyetine sanat ve edebiyat insanları olarak teşekkür ediyoruz. Bu şehir insanları bu faaliyetlerin ne denli önemli olduğunu göreceklerdir" dedi. Karataş, "Ön jüri 93 şiiri üst kurulun incelemesine layık buldu. Üst kurulda bulunan Prof. Dr. Nurullah Genç, Prof. Dr. Ziya Avşar, Dr. Celal Fedai, Yavuz Bülent Bakiler, Hayati İnanç, Recep Garip ve Arif Ay 93 şiiri ayrı ayrı okudu. Şiir sahibinin ismini bilinmeden okuduğumuz şiirleri puanlamaya tabi tuttuk ve sonuçta 6 şiir ödüle layık görüldü. Biz de bu şiirlerin kimlere ait olduğunu şimdi öğreneceğiz" diye konuştu.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen 1. Aşık Seyrani Şiir yarışmasında birinciliği "Asra Yemin Olsun" adlı şiiriyle Kayseri'den Canan Köksal aldı. İkinci "Bir Ruh Hali" şiiriyle

Tokat'tan Ahmet Turgut Atlık, üçüncü ise "Sen Ne Zaman Saçlarını Tararsın" adlı şiiriyle İstanbul'dan Berdar Doğan oldu. Kahramanmaraş'tan Mehmet Dalkanat, Erzurum'dan Yaşar Bayar ve Samsun'dan Kenan Yavuzarslan ise mansiyon ödülüne layık görüldü. Yarışmanın birincisi 6 bin TL, ikincisi 5 bin TL, üçüncüsü 4 bin TL, mansiyona layık görülenler ise 1000'er TL para ödülü kazandı.

***

Bu yıl ikincisi düzenlenen ve Mustafa Miyasoğlu'nun anısına vurgu yapılan hikaye yarışmasının sonuçları daha önce açıklanmıştı. İkinci hikaye yarışmasının ödül töreni de gerçekleştirildi. Konuya değinirken bir şeyi vurgulamak gerekiyor. Büyükşehir Belediye Başkanımız Mustafa Çelik "Ekim ayı, ekin ayı" vurgusuyla birçok etkinliğin startını veriyor. Nitekim gerçekten ekim ayının ekin ayı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Çünkü yapılan diğer bütün etkinliklerle birlikte 2. Kitap Fuarı da gerçekleşti ekim ayı içerisinde. Kitap fuarına ayrıca değinmek gerekecek. 2. Kitap Fuarına birçok yazar ve şair katıldı. Şehir dergisi olarak fuardaki etkinlikleri de takip etmeye çalıştık. Bu etkinliklerden biri de ünlü hikayeci Necip Tosun'un Edebiyat ve Toplum başlıklı söyleşisiydi. Bu söyleşide Necip Tosun; edebiyatın topluma, insana dair kompleks duygular ilettiğini, hakiki edebiyatın popüler olmadığını buna rağmen ufuk açıcı bir fonksiyonu olduğunu dile getirdi. Necip Tosun'un altını çizdiği önemli hususlardan biri medeniyetleri sürükleyen ve ilerleten temel itkilerin büyük edebiyatçılar ve eserleri olduğuydu. Bunu örneklendirmek için Shakespeare'in İngiltere için taşıdığı önemi, Yunus Emre'nin Türkçe için ifade ettiği değeri de bize hatırlattı. Kur'an kıssaları üzerinden de hikayelerin aslında hayatımızda ne denli önemli bir yer taşıdığına işaret etti. Tosun'un altı çizilesi sözlerinden biri "edebiyat medeniyeti yarınlara taşır" sözüydü. Necip Tosun'a ayrılan sürenin sonuna doğru yaklaşırken salona Büyükşehir Belediye Başkanımız Mustafa Çelik ve bakanımız Taner Yıldız geldiler. Necip Tosun sözlerini tamamladıktan sonra Öykü yarışmasının ödül töreni düzenlendi. Necip Tosun zaten hikaye yarışmasının ana jüri üyelerinden biriydi. Ödül kazananlar da orada hazır bulunuyordu. Büyükşehir Belediye Başkanımız Mustafa Çelik'le bakanımız Taner Yıldız'ın orada bulunuşları ve ödül kazananlarla kurdukları iletişim adeta biraz önce Necip Tosun'un edebiyat ve toplum konusunda yaptığı konuşmanın müşahhas haline dönüşmüş oldu.

KİTAP FUARI: Kitap Fuarına gelince. Geçen yıl büyük bir coşku ve ilgiyle karşılanan fuarın ikincisi sabırsızlıkla beklenmişti. Birçok yayınevi ne ile karşılaşacağını bilmeden katıldığı birinci fuardaki memnuniyetini farklı mecralarda dile getirdi. Dolayısıyla bu yıl düzenlenecek fuara

yayınevlerinin de ilgisi yoğundu. Bu yıl toplam 130 yayınevi fuara katıldı. Her ne kadar geçen yıl olup da bu yıl çeşitli nedenlerle fuara gelemeyen kurum yayınevlerinin eksikliği hissedilse de 2. Kayseri Kitap Fuarı yine çok güzel geçti. 150 yazar kitaplarını imzaladı. Konferanslarda birbirinden ilginç konular ele alındı. Konferans salonları deyim yerindeyse bir doldu bir boşaldı. Hatta boşalmadan doldu diyebiliriz. Bir konferans biterken diğerinin dinleyicileri kapıda hazır bekliyordu. Bu konferanslardan bazılarını Şehir Dergisi olarak takip etme imkanı bulduk. Bunların içinde en önemlileri Semih Kaplanoğlu'nun Bir Film Yapmak adlı konferansıydı. Kaplanoğlu sözlerinin başında, Buğday filminde mekan olarak ele aldığı bu yıl ikinci defa geldiği için Kayseri'yi vatanım gibi hissediyorum dedi. Ardından kendi tecrübelerine dayanarak ve teorik olarak bir filmin senaryo aşamasından salonlarda gösterime girene kadar geçirdiği evreleri anlattı. Sinema meraklıları ve öğrencileri açısından çok iyi özetlenmiş bir ders niteliğinde gerçekleşen sohbet katılanlar açısından gerçekten ufuk açıcıydı. Bir diğer konferans da, Ömer Tuğrul İnançer'in sohbetiydi. Tuğrul İnançer salonda bulunanlara tam da kitap fuarının içerisinde Peygamber Efendimize inen Oku emri ile O'nun "okuyamıyorum" cevabını merkeze alan bir sohbet gerçekleştirdi. En dikkate değer tavsiyesi ise iyi bir okur olmak için konu seçerek okumak gerektiğine yaptığı vurguydu.

BİLİM ŞENLİĞİ: Şehir Dergisi olarak özellikle takip ettiğimiz etkinliklerden biri de 3. Kayseri Bilim Şenliği idi. Üç gün süren Bilim Şenliği'ne 20 ayrı kurum destek verdi. Şenliğin açılış törenine katılan Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik ikiz kardeşi ile birlikte meslek lisesinde okurken gerçekleştirdikleri projeyi

adeta o günleri yaşıyormuşçasına heyecan duyarak anlattı. Başkanımız Mustafa Çelik, gençlerin sanal alemden çıkarak boş zaman öldürmek yerine çocuklarımızın gerçek alemde ilgisini çekecek imkanlar oluşturmaya çalıştıklarının altını çizdi. Başkan Çelik Kayseri Bilim Merkezine 20 ay gibi kısa bir sürede yaklaşık 300 bin ziyaretçinin geldiğini de vurguladı.

3. Kayseri Bilim Şenliği kapsamında 22 takımın katılımıyla bir de güneş enerjili araç yarışması düzenlendi. Şenlik süresince 100'e yakın atölye, bilim gösterisi, sahne gösterileri gibi etkinlikler gerçekleştirildi.

1. DEVELİ ÂŞIK SEYRANİ TÜRK KÜLTÜR KONGRESİ: 1. Develi Âşık Seyrani Türk Kültür Kongresi gerçekleştirildi. Kongrenin amacı Develiyi ve Âşık Seyrani'yi ulusal

ve uluslararası düzeyde tanıtmak ve Türk kültürüne katkı sağlamak amacıyla gerçekleştirildiği belirtildi. Kongreye yüzden fazla akademisyen katılarak sunum yaptı. Develi'de bulunan Mustafa Aksu Kültür Merkezi ve Dev Ali Anadolu Lisesi'nin ev sahipliği yaptığı kongre, Erciyes Üniversitesi ile işbirliği halinde, Kayseri Valiliği, Develi Kaymakamlığı ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin katkılarıyla gerçekleştirildi.

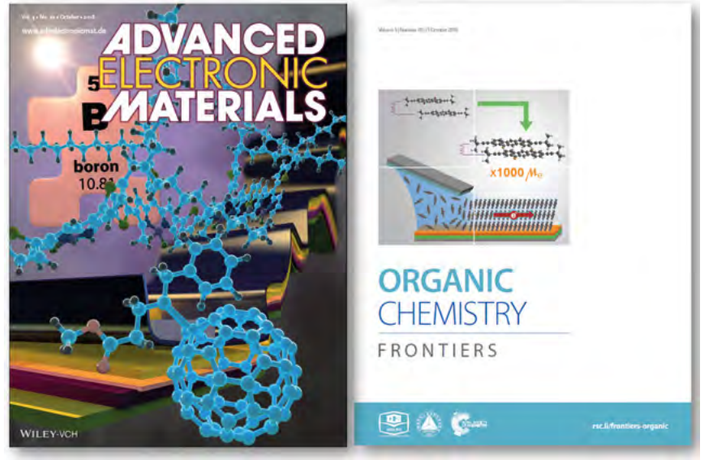

AGÜ'LÜ AKADEMİSYENLERİN BÜYÜK BAŞARISI: Abdullah Gül Üniversitesi akademisyenlerinin bilimsel araştırma makaleleri, İngiltere ve Almanya'nın prestijli dergilerinde kapak makalesi oldu. Makaleler, İngiliz Kraliyet Akademisi Kimya Topluluğu (RSC) ve Almanya'nın "Wiley" dergilerinde yayınlandı.

Dünya çapında yaptığı akademik çalışmalara her yıl yenilerini eklemeye devam eden AGÜ'lü akademisyenler iki önemli bilimsel araştırma makalesine imza attı. Malzeme Bilimi ve Nanoteknoloji Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hakan Usta danışmanlığında, Malzeme Bilimi doktora öğrencileri Resul Özdemir ve Mehmet Özdemir'in "Plastik güneş pilleri için bor içeren yarı-iletken polimerler" ve "Moleküller arası nanometrik etkileşimlerin elektriksek iletkenliğe etkisi" konulu iki çalışması Avrupa'nın Malzeme Bilimi- Nanoteknoloji alanında önde gelen dergilerinde bu ay kapaktan yayınlandı.

İngiliz Kraliyet Akademisi Kimya Topluluğu (RSC) ve Almanya'nın "Wiley" yayınevleri tarafından yayınlanan dergilere kabul edilen makaleler arasından editör ofisi tarafından seçilen bu iki çalışma ayrıca da okurlarla "Hot Topics" olarak paylaşıldı.

Malzeme Bilimi doktora öğrencilerinin ilk yazar olarak yer aldıkları bu interdisipliner çalışmalarda Güney Kore'de KAIST ve Sogang Üniversitelerinden Koreli akademisyenler de yer aldı.

BALIKLAR SUYA, ADIMLAR DOĞAYA: Spor A.Ş. sadece spor etkinlikleriyle değil sosyal sorumluluk projeleriyle de dikkat çekiyor.

Bugüne kadar doğa yürüyüşü sonrası kan bağışı, down sendromlu çocuklarla doğa

kampı, doğa yürüyüşünün ardından huzurevi ziyareti, bisiklet gezisine katılanların kitap bağışı gibi etkinlikleri gerçekleştirildi. Büyükşehir Belediyesi Spor A.Ş., sadece insan sağlığı değil doğayı koruma adına bir önemli etkinlik daha yaptı.

"Balıklar Suya, Adımlar Doğaya" sloganıyla Sarımsaklı Barajı'nda yapılan etkinliğe Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik de katıldı. Başkanımız Mustafa Çelik'in yanı sıra Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürü Murat Eskici, Kayseri ASKF Genel Başkanı Musa Soykarcı ve 15 Temmuz Gazisi Metin Doğan'ın da iştirak ettiği etkinlikte 12 bin kişi yer aldı.

Spor A.Ş.'nin sağlık ve doğa için yapmış olduğu etkinlik 7 kilometrelik parkurdaki yürüyüşle başladı. Yürüyüş sonrası katılımcılara Büyükşehir Belediyesi tarafından kahvaltı ikram edildi. Kahvaltının ardından

12 bin kişi tarafından Sarımsaklı Barajı'na 120 bin yavru balık bırakıldı.

Büyükşehir Belediye Başkanı Mustafa Çelik, doğaseverlerle böylesine anlamlı bir etkinlikte buluşmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Spor A.Ş.'nin sadece bireysel ve takım sporlarında değil kitle sporlarında da çok başarıldı olduğunu ve ses getiren etkinlikler gerçekleştirdiğini ifade eden başkanımız Mustafa Çelik, "Öncelikle samimi olarak siz değerli hemşerilerime teşekkür ediyorum. Allah razı olsun, biz bu organizasyonu yapıyoruz, bu kadar emek ve masraf ediyoruz ama sizler olmasanız bu organizasyonun, bu etkinliğin hiç tadı tuzu olmaz. Geldiniz, spor yaptınız hoşça vakit geçirdiğiniz ve bizi mutlu ettiniz. Allah hepinizden razı olsun. Bugün tevafuk oldu Metin kardeşimiz de Kayseri' deymiş davet ettim geldi. Bugün eğer burada ailece arkadaşlarımızla bu güzel etkinliği yapabiliyorsak, ezanımız dinmediyse bayrağımız inmediyse mutlu olarak bu ülkede yaşıyorsak Metin Bey gibi gizli kahramanlarımız ve milletimiz sayesindedir. Bizim kanunlarda belirtilmiş olmazsa olmaz işlerimiz var. Ama öbür tarafta da sosyal, kültürel ve spor konuları var. Hamdolsun göreve geldiğimiz günden bu yana insana yatırımı hiç ihmal etmedik. Her işte ilkleri, enleri ve yenileri yapan bir belediye olarak spor alanında yaptığımız bu faaliyetleri de

yapan başka belediyeler yok. Bunu iddialı söylüyorum. Tevazuya da gerek yok. Hiçbir ideolojik fark gözetmeksizin her görüşe sahip hemşerim burada, kardeşlik burada, dostluk burada, spor burada, sağlık burada, ailece kaliteli vakit geçirmek de burada. Çok şükür yaptığımız hizmetlerimize ilgi gösteriyorsunuz. Rabbim bizlere hayırlı hizmet ömürleri verdiği müddetçe daha fazlasını yapmak için gayret edeceğiz. Gönül belediyeciliği kavramı sadece slogan olarak kalmayacak altını dolduracağız ve sizlerle birlikte olacağız. Bu etkinlik için sosyal medyadan bize kaydolan 8 bin kişiydi fakat katılım 12 bin kişiyi geçti. Son dönemlerde yaptığımız spor etkinliklerinin arkasına farklı bir sosyal temayı daha ekliyoruz. Bugünkü etkinliğimizin sonunda da 120 bin balığı hep birlikte göle bırakacağız" dedi.

Konuşmaların ardından Sarımsaklı Baraj'ının kıyısına inen Büyükşehir Belediye Başkanımız Mustafa Çelik vatandaşlarla birlikte 120 bin balığı göle bıraktı.

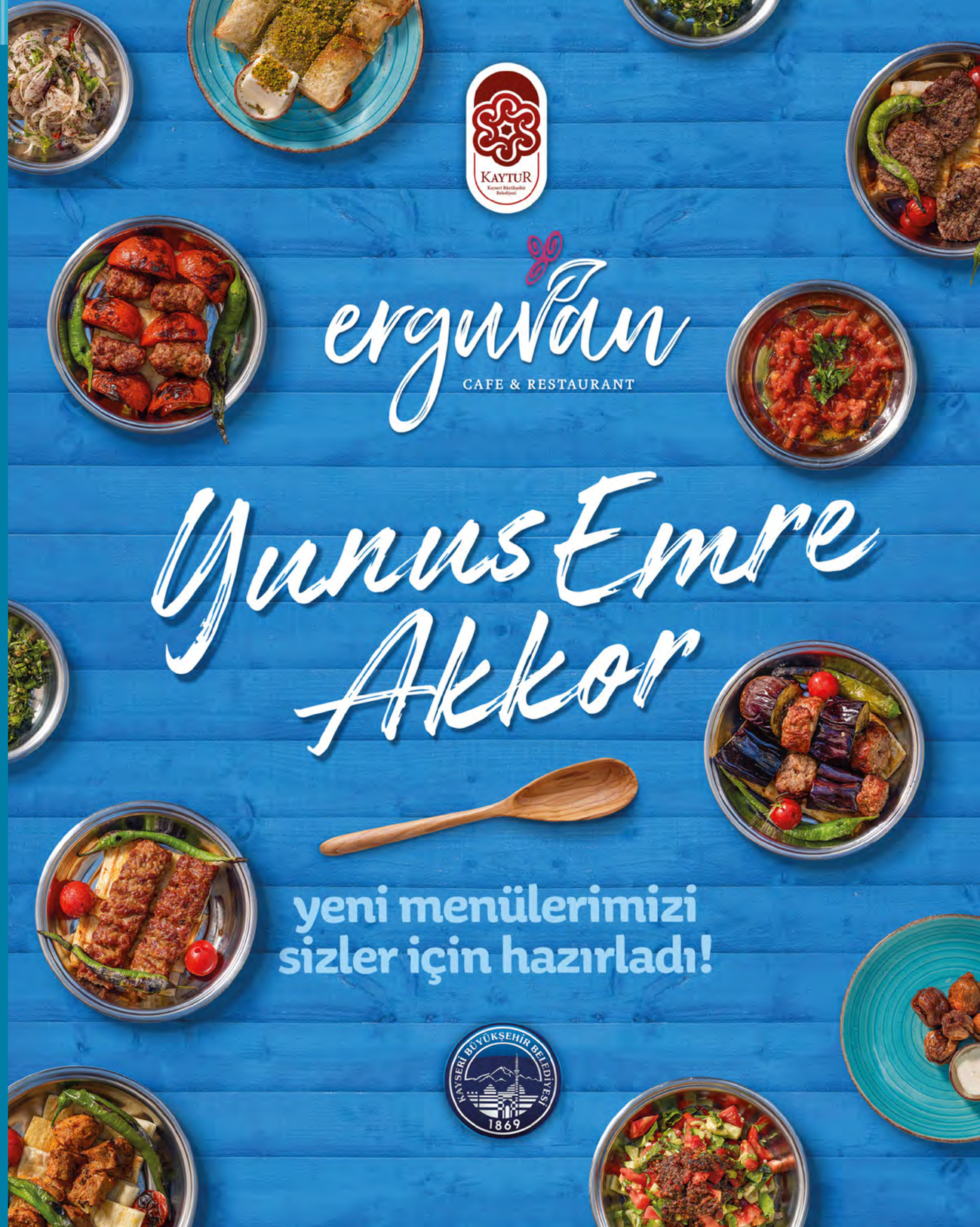

TURKISH AIRLINES

MİSAFİRPERVERLİKTEN ÇOK DAHA FAZLASI

Sizi bulutların ötesine çıkaran benzersiz Business Class deneyimimizin sırrı, yaptığımız her işin kalbinde dünyaca ünlü misafirperverliğimizin bulunmasında saklı.

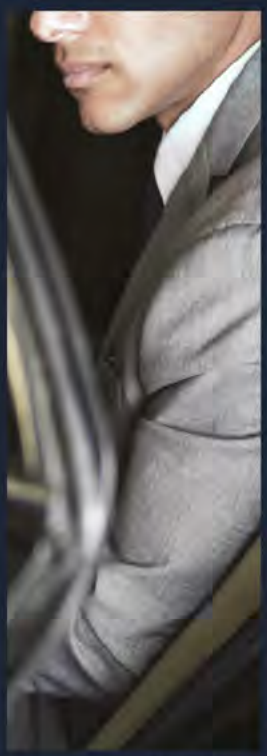

BİR TRANSFERDEN ÇOK DAHA FAZLASI

Exclusive Drive* hizmetimiz ile özel şoförlü lüks araçlarımız, sizi havaalanına veya havaalanından gitmek istediğiniz her yere, rahat ve konforlu bir yolculuk eşliğinde götürmeye hazır.

BİR EĞLENCE SİSTEMİNDEN ÇOK DAHA FAZLASI

Yüzlerce film ve müzik albümü, canlı TV, bedava Wi-Fi bağlantısı ve çok daha fazlası, size güzel vakit geçirtebilmek için parmaklarınızın ucunda bekliyor olacak.

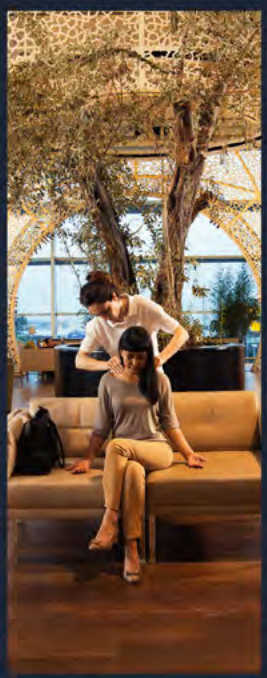

BİR LOUNGE'DAN ÇOK DAHA FAZLASI

Lounge Istanbul, açık büfe gurme yemekler, duşlu süitler, piyano, masaj ve mini golf gibi beş yıldızlı imkânlarıyla sizi günün stresinden ve yorgunluğundan arındırıp tazeleyecek.

BİR YEMEKTEN ÇOK DAHA FAZLASI

Taze ve özenle hazırlanmış gurme yemeklerimiz, damak tadınızı bulutların üzerine çıkaracak.

BİR KOLTUKTAN ÇOK DAHA FAZLASI

Yatağa dönüşen rahat bir koltuk, geniş diz mesafesi, size özel alan yaratan koltuk paravanları, lüks seyahat setleri ve çok daha fazlası ile benzersiz rahatlıkta bir uçuş deneyimine hazırlanın.

TURKISHAIRLINES.COM

A STAR ALLIANCE MEMBER

*Exclusive Drive hizmeti şu an için Atlanta, Boston, Chicago, Houston, Los Angeles, Miami, Montreal, New York, San Francisco, Toronto ve Washington'da verilmektedir.